

JORDI SOLÉ TURA, MOLLETÀ IL·LUSTRE

APUNTS D'UNA BIOGRAFIA

Jordi Solé Tura (Mollet del Vallès, 23 de maig de 1930) va rebre la Medalla de la Ciutat concedida per l'Ajuntament de Mollet del Vallès, el 24 d'abril de 1998. Per aquest motiu, es va editar el llibre *Jordi Solé Tura, Molletà Il·lustre. Apunts per a una biografia*.

Després de la publicació del llibre, la vida política i acadèmica de Jordi Solé Tura va continuar com a senador i com a membre del Consell d'Europa fins l'any 2003. Va ser en aquella època que va formalitzar la voluntat de donar el seu fons documental a la ciutat de Mollet del Vallès, alhora que l'Ajuntament creava el Centre d'Estudis per la Democràcia que porta el seu nom. El 4 de desembre de 2009, Jordi Solé Tura moria a Barcelona a causa de l'Alzheimer.

Exhaurida la primera edició, es reedita el mateix volum, que tindrà continuïtat en un segon volum i abastarà des de l'any 1998 fins al 2010.

JORDI SOLÉ TURA, MOLLETÀ IL·LUSTRE

APUNTS D'UNA BIOGRAFIA

Ajuntament de Mollet del Vallès

PRÒLEG

És una satisfacció posar novament a l'abast del públic i la ciutadania un llibre que vam editar ara fa molts anys i que va tenir molt èxit. És un llibre amè, amb varietat d'estils i punts de vista, però amb un denominador comú indiscutible: l'admiració i l'estima cap a Jordi Solé Tura d'un grup de persones que, convidats per l'Ajuntament de Mollet del Vallès, van voler, generosament, mostrar aquesta adhesió a la persona, el polític i l'acadèmic molletà.

Han passat quasi dotze anys i ara en Jordi Solé Tura ja no és entre nosaltres. Després d'una dura batalla contra l'Alzheimer, va morir el 4 de desembre del 2009. La reacció a la seva pèrdua va ser una unànime resposta de solidaritat i de reconeixement de la importància de la seva obra i la seva acció política per dur la democràcia i la llibertat a casa nostra, entre altres mèrits.

En el període que va d'aquest llibre fins ara, a Mollet hem continuat enorgullint-nos de les virtuts públiques del nostre Jordi Solé Tura, una de les quals, el seu molletanisme, es va posar de manifest de manera indiscutible amb la voluntat de donar el seu fons documental a la ciutat. I, alhora, el sentiment recíproc d'agraïment de la institució que tinc l'honor de presidir també es va fer palès ben meridianament amb la creació del Centre d'Estudis per la Democràcia i amb la convocatòria del *Premi Jordi Solé Tura per a una tesi sobre la democràcia*.

Ara amb la posada en marxa del Grup d'Amics de Jordi Solé Tura, i d'aquí a uns mesos amb l'edició del segon volum d'aquest llibre -amb el mateix esperit, la mateixa amenitat, però amb veus diferents-, la ciutat de Mollet del Vallès continua retent homenatge a un dels seus molletans més estimats i alhora continua manifestant públicament el seu compromís amb els valors de la democràcia.

Josep Monràs i Galindo

Alcalde

Maig de 2010

1ª edició: novembre de 1998

2ª edició: maig de 2010

© del text: Raül D. González i Maria Rosa Boada

© de l'edició: Ajuntament de Mollet del Vallès

Disseny gràfic: Typerware

Impressió: Minerva Mollet, s.L.

ISBN: 978-84-931604-1-8

Dipòsit legal: B-46282-1998

Tirada: 1.000 exemplars

ÍNDIX

7	PRESENTACIÓ
9	DE LA INFANTESA A LA JOVENTUT
11	L'INFANT MOLLETÀ
15	ANYS D'AMICS I D'ESPORTS
19	UNS ESTUDIS TARDANS
23	L'ACADÈMIC I INTEL·LECTUAL
25	UN ESTUDIANT BRILLANT
28	L'INTEL·LECTUAL COMPROMÈS
33	UNA SÒLIDA CARRERA ACADÈMICA
43	EL POLÍTIC
45	PRIMERES ACTIVITATS POLÍTQUES I EXILI
49	PRESÓ I FINAL DEL FRANQUISME
53	LA TRANSICIÓ CAP A LA DEMOCRÀCIA
55	EL PONENT CONSTITUCIONAL
59	REDACTOR DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA
61	ALCALDABLE PER BARCELONA
65	MINISTRE DE CULTURA
73	PROJECCIÓ POLÍTICA A EUROPA I REONEIXEMENT INTERNACIONAL
83	EL PERFIL DE L'HOME
85	LA VIRTUT DE L'AMISTAT
93	FACETES INÈDITES
97	ESQUÍ, MUNTANYA... I FUTBOL
105	VIATJAR I ALTRES AVENTURES
111	LA FIDELITAT ALS ORÍGENS I A LA PRÒPIA IDENTITAT
115	MOLLETÀ IL·LUSTRE
121	ANNEX 1
129	ANNEX 2

Haig de reconèixer que la primera temptació davant la proposta de fer una presentació al recull biogràfic de Jordi Solé Tura va ser la de donar una resposta evasiva o negativa: jo no ho hauria de fer, m'hi sento massa vinculada com per poder escriure unes paraules que no traspuïn, en cada una de les seves lletres, la familiaritat i l'afecte envers un ésser tan proper i tan admirat.

Doncs, el compromís social de Jordi Solé Tura, les seves dificultats, els moments més durs de la seva vida, però també les seves alegries i els seus èxits han estat viscuts des de la nostra gran família - l'originària de Can Pinyonaire -, com vivències i sensacions col·lectives i, ensems, pròpies de cada un de nosaltres, membres de tot un cos humà sempre estretament i profundament vinculat a la terra i a la llibertat.

Potser per això, al costat de la sensació d'inhibició, va néixer, immediatament, aquella altra força fruit de la voluntat d'aprofitar tots i cada un dels moments que per a la creació t'ofereix la vida, i que sovint són la causa que t'impulsa a tirar endavant moltes coses: puc menysprear una oportunitat tan bella i tan única, ara que sóc l'alcaldeessa del poble que l'ha vist néixer, ara que puc contribuir des de l'admiració, el respecte i la valoració més institucional i d'orgull de ciutat a enaldir la figura d'un molletà il·lustre? Puc desestimar una ocasió d'aquesta mena que m'ofereix la sort de la vida, però, també, la voluntat democràtica?

L'oportunitat de presentar el document més públic i més permanent d'entre els que conformaran l'homenatge a Jordi Solé Tura amb motiu de la imposició de la Medalla de la Ciutat és única i, de totes les maneres, impossible de rebutjar.

La lectura del llibre que presentem - un mosaic d'humanisme, un collage d'afectes - et situa en la terra dels homes bons; en el paradís terrenal de la plena confiança en les persones; en les àgores, potser impossibles, on els usos suprems són la reflexió, la intel·ligència, el respecte i la tolerància; en els espais de llibertat conquerits i conqueribles. Et situa en la utopia on es respira un aire fresc ple de milions de molècules que porten per nom l'ésser humà, centre de totes les coses.

La vida de Jordi Solé Tura ens porta a aquestes terres, paradisos, àgores, espais. I així ho testimonien tantes persones que han tingut la gentilesa d'adreçar-nos - d'adreçar-li - adhesions plenes de vida i d'afecte, de reconeixement i d'admiració.

Terres que són paradisos: llibertat. Terres que són àgores: intel·ligència. Terres que són espais: natura. La utopia que Jordi Solé Tura ens apropa, creant camins que ens anima a recórrer plegats.

Aquest és el valor d'aquest llibre col·lectiu i plural que condensa els valors d'una vida i exalta la virtut de l'amistat.

Com a alcaldeessa de Mollet i en nom de tota la ciutat, vull agrair profundament i amb molt d'afecte totes les adhesions que hem rebut i que ens han ajudat - retall a retall - a compondre una vida encara plena de futur.

I vull agrair, també, la col·laboració imprescindible de les persones que, més a prop, amb entusiasme i amb paciència ens han anat aportant documentació, fotos, records i assessorament per tal de fer no només un llibre ple d'afecte sinó, també, ple d'autenticitat: Jordi Candela, Glòria Arimon, Isidre Garcia, Carme Guarro, Salvador Camps, Joan Planellas Tura, Joan Solé Tura, Marcel Planellas, Albert Solé i l'èresa Eulàlia Calzada.

Sabiem que Jordi Solé Tura era mereixedor del títol de molletà il·lustre; ara sabem, també, que és una persona exemplar, un ésser humà admirable, de Mollet.

Montserrat Tura i Camafreita

Alcaldeessa de Mollet del Vallès

Diputada al Parlament de Catalunya

NOVEMBRE DE 1998

DE LA INFANTESA A LA JOVENTUT

FORN PIGAL LETAN

35 37

L'INFANT MOLLETÀ

Jordi Solé Tura va néixer el 23 de maig de 1930 al número 88 del carrer Lluís Duran, a Mollet del Vallès, llavors encara un poble de vora 6.000 habitants. Curiosament, va ser veí d'un altre molletà il·lustre, el pintor Joan Abelló, que vivia a la planta baixa del mateix edifici.

Ja de ben petit va comptar amb les ensenyances del seu oncle, en Feliu Tura, que li va fer de padrí.

La seva infantesa va desenvolupar-se amb les atencions de la llevadora, l'Antonia Aguilar Vintró, i de la seva família. La família Solé Tura portava el forn de pa de "Ca la Vicenta", que estava al número 35 del carrer Berenguer III. Aquest negoci va ocupar bona part del temps de la infantesa i, especialment, de l'adolescència d'en Jordi Solé Tura, a causa de la mort del cap de família quan el petit Jordi no havia fet encara el primer any de vida.

La capacitat intel·lectual d'en Jordi Solé Tura va quedar demostrada ben aviat: als sis anys ja escrivia en català. Els primers escrits del molletà van ser cartes adreçades al seu germà Joan, que estava destinat al front del Jarama durant el conflicte civil espanyol. Sobre la guerra civil, en Jordi Solé Tura, en una entrevista a Ràdio Mollet feta al 1983, deia:

"Recordo perfectament el dia que va esclatar la guerra civil; els camions de milicians que passaven, la primera explicació que em va donar la meua mare. Després recordo tot el transcurs de la guerra, els moments difícils a Mollet, els bombardeigs, la gent que s'apilava a casa meua els dos darrers dies que van bombardejar. La sort que vam tenir perquè faltaven pocs dies per acabar la guerra i la mestra de l'escola ens va donar festa una tarda i aquella mateixa tarda va caure una bomba a l'escola. L'entrada dels franquistes encapçalats pels italians que van entrar pel meu carrer, i després tota la instal·lació dels franquistes aquí, a Mollet, són records absolutament vius i que em van marcar molt..."¹

"Jordi,

M'han demanat que escrigui sobre la teua - la nostra - infantesa i joventut a Mollet i, malgrat que en la meua actual situació de jubilat ja saps que em tinc estrictament prohibit d'acostar-me a cap feina, amb molt de gust escric aquestes ratlles recordant les

Pere Solé Sisó, pare de Jordi Solé Tura

Família d'en Jordi a Cal Pinyonaire, 1930

A la pàgina esquerra:

La família Solé Tura a la porta del seu forn de Ca la Vicenta.

D'esquerra a dreta, la mare, Vicenta Tura; Carme López i la Fina Garcia, treballadores del forn; Joan Solé Tura i, a la seva falda, el petit Jordi; en Jaume Francí, antic propietari de l'edifici. 1932.

nostres aventures d'ara fa ja quasi seixanta anys enrera.

El primer que cal dir és que la nostra infantesa va transcórrer principalment al llarg de la postguerra i vàrem ser nens d'una família dels que van perdre la guerra: el meu pare el van tancar a la presó, l'oncle Feliu -que havia estat Alcalde de Mollet a la República- es va haver d'exiliar a França amb els seus fills Esteve i Joan -aquest, més tard, va morir als camps de concentració dels nazis-, mentre un altre fill i la seva dona -en Josep i la Nita -restaven empresonats a Barcelona.

Recordo que en acabar l'escola anàvem a jugar a casa teva - que per a nosaltres era a ca la tia Vicenta- perquè tenia un pati darrera del forn on podíem fer la nostra sense empipar massa els grans. En el pati hi havia un galliner, un porc i els costals de llenya pel forn. Molts dies em quedava a sopar i la teva mare ens feia ous ferrats amb pa tou, una veritable delícia, perquè normalment el pa era de blat de moro.

Un dels jocs que vàrem inventar era fer partits de futbol amb cartrons. Hi havia unes capses de llumins on sortien dibuixats jugadors de futbol i nosaltres recollíem totes les que podíem per retallar-los. A terra al pati dibuixàvem el camp i disposàvem els onze jugadors de cada equip. La pilota era un cigró i, una vegada cada equip, podia donar-li un cop de cartró i tirar-la endavant fins a fer gol. Com que a cap dels dos ens agrada perdre, resultaven uns partits molt competits i que ens feien passar el temps volant.

Un tret del seu tarannà que ja es posava de manifest en els jocs infantils era que quan s'interessava per una cosa intentava saber-ho tot, anar fins al fons. A l'època del futbol amb cartrons se sabia totes les alineacions dels equips de primera divisió i, després li va agafar pels toros i concixia els noms dels diferents passes i dels toreros de l'època. Recordo que jugava amb el porc i, amb un drap vermell, assajava els diferents passes. Tot això va durar fins al dia de la matança del porc.

L'escola era en castellà i teníem com a assignatures: matemàtiques, geografia, història -"desde los Reyes Católicos hasta el gloriosa Alzamiento Nacional"-, urbanitat, higiene, gimnàstica, ens feien cantar el "Himno Nacional" i cada dissabte resàvem el rosari, abans de plegar. El cap de setmana havíem de copiar el text de l'evangeli que sortia al full parroquial i per això havíem d'anar a l'església.

Als dotze anys va deixar l'escola per anar a treballar al forn amb el seu germà i això va marcar el pas a la joventut. El seu dia a dia va capgirar-se totalment: treballava de nits, escoltava molt la ràdio, llegia tot el que queia a les seves mans i escrivia. Un exemple que mostra la seva passió per l'escriptura era que després d'anar al cinema, escrivia la crítica de la pel·lícula i ens la passava per a comentar-la. Recordo que una pel·lícula que el va impressionar molt va ser "Horizontes perdidos", protagonitzada per Ronald Colman.

Una altra característica de la seva personalitat és que li agrada conèixer-ho tot, és una persona molt inquieta. Mentre jo he estat un home del bàsquet -jugador, entrenador, directiu-, que jo recordi en Jordi, de jove, va jugar a bàsquet -discret-, a futbol -força bé-, a l'atletisme -practicant diferents proves-, i em

Foto d'estudi de Jordi Solé Tura, 1932

sembla que no va practicar cap esport més perquè aleshores a Mollet no hi havien més clubs.

Dins del camp cultural i social també va desenvolupar una intensa activitat: vàrem crear una colla de sardanes - Montserratina- per a participar en concursos, un any vàrem fer de Reis d'Orient amb l'Antonio Garcia -quin fred que vàrem passar dalt d'aquells cavalls voltant pels carrers de Mollet!-, escrivia articles i poemes a totes les publicacions que es feien i desfeien a Mollet -butlletí del Club Recreatiu de Mollet que tenia la seva seu al Tabaran, a la revista Amistat de l' Acadèmia Mollet...-, anava al cinema i llegia molt.

És curiós veure com el tarannà d'una persona no canvia pas tant al llarg dels anys i com aquells trets que ja s'apunten a la infantesa i a la primera joventut s'han anat confirmant i en Jordi, en totes les activitats que ha desenvolupat al llarg de la seva vida, ha estat una persona inquieta, que ha intentat sempre anar fins al fons de les coses, i que ha participat activament en tot, fins esdevenir un dels principals protagonistes de la nostra transició cap a la democràcia.

La família i el poble és de les coses que no es poden triar, es neix en el si d'una família i en un poble. Per a nosaltres, Jordi, sempre ha estat un orgull que siguem família i ens fa molta il·lusió que el teu poble -el nostre estimat Mollet- també ho consideri. Encara que per a nosaltres no és tan important el que has fet o has estat -que ja te prou mèrit- sinó com ho has fet. Pel testimoni que has donat sempre de compromís -amb Catalunya i la llibertat- per la teva integritat i per ser una bona persona. Per això quan sovint em pregunten quin parentiu tinc amb en Jordi Solé Tura sempre dic que és el meu cosí germà, però que en realitat és més germà que cosí.

Felicitats, Molletà Il·lustre.”

(Joan Planellas Tura, veg. annex 1)

Durant la postguerra, la família Solé Tura va necessitar de tot el seu treball per tirar endavant el forn de pa i no va poder continuar els seus estudis.

“Als dotze anys vaig haver de deixar l'escola i posar-me a treballar. De vegades penso amb melangia no sense indignació en aquells anys perduts. Em pregunto fins i tot si de debò els vaig perdre. Segons el tòpic, la vida ensenya molt. I a mi, aquell món tancat de postguerra m'ensenyà molt. Però comparant allò que vaig aprendre i allò que vaig deixar d'aprendre, el balanç és, malauradament, massa favorable a això darrer. Les energies que vaig haver d'esmerçar simplement per aixecar cap van ser realment desproporcionades. Algun dia haurem de comptabilitzar en el capítol de les nostres pèrdues col·lectives el gran esforç que els homes de la nostra generació vam haver de fer per descobrir coses fonamentals, coses que una societat més oberta hauria d'haver ofert de la manera més natural.”²

El seu desig per conèixer i estudiar era tan gran que dedicava moltes estones lliures per seguir cursos d'anglès per corres-

El petit Jordi (a la dreta), amb els seus cosins Joan (esquerra) i (al centre) Albert Planellas Tura, a Can Pinyonaire

Petit equip de futbol, al camp de les Pruneres

pondència, aprofitant que sempre ha tingut una gran facilitat pels idiomes, cosa que reforçava amb els programes radiofònics de la BBC i l'intercanvi de correu amb una jove de Massachusetts. El seu interès i la seva capacitat pels idiomes era prou coneguda a Mollet del Vallès: segons el seu germà, quan en Jordi tenia uns quinze anys, durant un partit de bàsquet entre el Club de Bàsquet Mollet i un equip de soldats nordamericans del portavions Washington van anar a buscar-lo a casa perquè fes de traductor.

Passejant amb la seva mare davant l'antic Tabaran

ANYS D'AMICS I D'ESPORTS

Durant aquesta època neix l'amistat d'en Jordi amb els molletans Antoni Garcia i Salvador Camps. Amb ells compartia les activitats, els interessos i les inquietuds pròpies del jovent molletà de final dels anys quaranta: anar a futbol, anar al cinema, passejar per la ciutat, fer esport o anar els estius caminant a la platja de Montgat.

En Jordi Solé Tura era un jove molt actiu i estimat al poble. Acostumava a participar en diversos grups de Mollet, com el Grup Molletà del Centre Catòlic per fer teatre, i en activitats en les quals sempre deixava l'empremta d'algun fet característic i definidor de la seva personalitat. Per exemple, un nadal del 1948 va fer de Rei d'Orient conjuntament amb l'Antoni Garcia i en Joan Planellas. La tradició dictava que els Reis d'Orient, a l'arribada a l'Ajuntament, parlaven una llengua oriental, completament inventada i inintel·ligible, que el mossèn traduïa i interpretava dins d'un context religiós. Però aquell any en Jordi era el rei Melcior i havia de fer la primera intervenció, va trencar el guió i va donar la seva versió de l'Epifania amb una interpretació molt laica i en una llengua prou entenedora per tots els presents.

Una de les seves grans passions ha estat l'esport, tant el futbol, l'atletisme, el bàsquet o l'excursionisme. La seva relació amb les entitats esportives de Mollet del Vallès ha estat important, especialment amb el Club de Futbol Mollet i la secció atlètica del Club Recreatiu Mollet. A l'equip molletà de futbol va jugar moltes temporades a les diferents categories, xavalets, juvenils, penya Gonzalvo, l'amateur i al primer equip que a la temporada 1951-52 jugava a Segona Regional, i la seva demarcació era la de lateral dret. Segons recorda actualment el Club de Futbol Mollet, Solé Tura no va destacar tant per la tècnica com pel seu impuls en la pràctica d'aquest esport. Després va continuar lligat a món esportiu mitjançant una col·laboració com a corresponsal d'un diari esportiu fent les cròniques dels partits del CF Mollet.

També formava part del club d'atletisme de la ciutat. El 1953 el trobem, en concret, a la Secció Atlètica del Club Recreatiu Mollet, juntament amb Ammetller, Bordas, Antonio Garcia, Josep Isern, Molins, Manuel Moreno i Cándido Sanz. Aquesta secció, l'entrenava l'Alfons Falguera.

L'actual Club Atlètic Mollet ens explica les vivències i els records d'aquells anys:

“Eren una colla d'amics que disfrutaven molt fent atletisme tant com a realització personal, d'autosuperació, com un mitjà per aconseguir un estat d'equilibri i de relació social.

Els atletes entrenaven després de treballar, a les 6 del matí i els diumenges. Era un bon equip, que l'any 1955 arribà a la primera categoria (de les quatre que hi havia). En Jordi Solé Tura era el més bo en velocitat 60, 100, 200 i 400 metres i llargada. Era un atleta molt complet i aquest any aconseguí el rècord de

Excursió amb els seus amics a la platja de Montgat

Jordi Solé Tura representant el rei Melcior durant la celebració de l'Epifania, 1948

*De peu i d'esquerra a dreta:
Gómez, Pérez, Montañà, Solé, Domingo Garcia,
Codina
De genolls: Antoni Garcia, Pi, Duran, Soldevila
i Cot*

*"Fotografia obtinguda el dia 1 de novembre de
1947. Partit al camp del Mollet contra el Sant
Fost, i guanyat per nosaltres per 3-1"*

*Comentari del mateix Jordi Solé Tura al dors de
la fotografia*

Tricathon amb 1.277 punts, rècord que encara ostenta el Club Atlètic Mollet, ja que l'any 1995, un altre atleta del Club, Raül Arco, va estar a punt de superar-lo però es va quedar a 1.276 punts.

El camp per fer atletisme era on tenim ara la Xurreria i el Codina (a l'avinguda Llibertat); aquest camp no els permetia de fer grans recorreguts i havien d'anar a córrer on avui està ubicat el Tir. Van aconseguir que el Futbol Mollet els deixés entrenar al seu camp, en un raconet, i si havien de competir els deixaven un tros de camp, però com que no podien fer llançaments, perquè es feien sots a terra, havien d'anar a Sant Fost, i si el Mollet jugava, no podien entrenar.

Més tard, en Josep Isern, que festejava la filla del cap de personal de la lèneria, va aconseguir que els cedissin els terrenys que tenien per fer pisos als treballadors (ara, carretera de Badalona, enfront de l'escola Montseny).

Era un camp de patates, que havien d'arreglar cada dia per poder entrenar i competir. La pellera, a més a més, els subvencionava amb 5.000 pessetes, per material que, al costat de les 150 que els donava l'Ajuntament, va ser un luxe per als atletes. També els proporcionava les canyes, per fer-se les javelines, així com la sorra per fer els salts.

El material esportiu (fet per ells) l'havien de transportar cada vegada al camp. Més tard, es van enginyar una mena de nínxol al camp, que cobrien amb una fusta, per tal de no haver-ho de trasstegar cada dia. Com que el camp l'havien d'aplanar cada vegada tallant l'herba i cobrint els forats, es repartien la feina rellogte en mà, de cinc a deu minuts cada atleta, perquè després de treballar tota la setmana havien de tirar de magalla i, a més a més, competir. Com que el seu enginy no tenia límits, van inventar una "apissonadora" manual que consistia en un tub gran (dels d'aigua) omplert de ciment que feien rodar pel camp de patates per aplanar-lo. Feien de dos a quatre carrils amb voltes d'uns 200 metres.

Excursionisme amb els amics, 1959

Després de competir es dutxaven al Recreatiu, moltes vegades desfent el gel per poder-ho fer. Una vegada més hi jugava la picaresca: alguns d'ells, per ser el primer a dutxar-se, agafava alguna dreuera a la cursa per ser el primer d'arribar i dutxar-se. Però, és clar, un grup que havia arribat a la primera categoria havia d'oferir unes dutxes més adients i van pagar cada un dels atletes cinquanta pessetes per posar l'aigua calenta... I si després de la competició atlètica mancava algun jugador per al partit de futbol s'hi afegien.

Per les seves activitats, havien de sortir moltes vegades a fora, sobretot a Montjuïc. Matinaven molt, carregaven el seu material esportiu, javelina, perxa, martell, tanques... i cap al tren (que, per cert, a vegades feien esperar perquè en Molins venia de Martorelles i...tard). Cada un es pagava el seu viatge, 1,5 pessetes. Baixaven a Sant Andreu i agafaven el metro fins a la plaça Espanya i, és clar, al metro plantaven el seu material esportiu, que duïen per a les diferents proves, com la javelina. Alguna vegada, a l'hora de baixar del metro, tenien veritables problemes perquè la gent deixés anar la javelina, ja que hi estaven agafats com si fos una barra més del metro. Aquí no acabava l'odissea, calia pujar les dues-centes escales i la pujada fins a arribar a l'estadi a punt per competir... i guanyar.

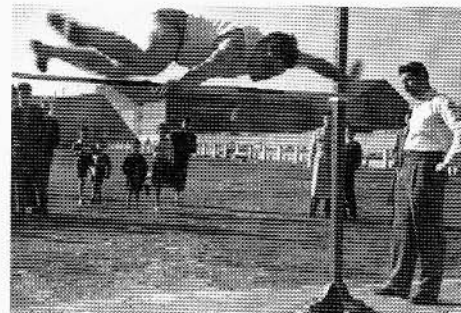
L'ambient entre els atletes molletans era extraordinari. Disfrutaven molt. Sempre imperava el bon humor i en Molins, que era molt bromista, sempre en pensava alguna, com posar-se al costat de la xicota d'algun dels competidors en una cursa i...és clar, aquest s'aturava enmig de la cursa per dir-li que deixés tranquil·la la seva noia.

Com que els atletes molletans eren un bon equip, la Diputació els va oferir de fer unes pistes al poble de Mollet si l'Ajuntament cedia els terrenys, però com que aquest primer va voler que li paguessin els terrenys, i després la meitat, la possibilitat de tenir pistes d'atletisme se'n van anar en orris. Això els va anar molt bé als atletes granollerins (que llavors no tenien la categoria dels de Mollet), i donat que les negociacions ja estaven fetes, un atleta de Granollers que estava a l'Ajuntament i alhora a la Diputació va aconseguir que les pistes es fessin ... a Granollers.

L'amistat entre els atletes i en Jordi Solé Tura i el seu tarannà esportiu permetia que estiguessin molt units, malgrat les tendències polítiques de cada un d'ells (que anaven de l'extrema esquerra a la dreta del règim). Del forn dels Tura sortia pa per als companys que no tenien cartilla de racionament, o llet del cal Pinyonaire; o algun familiar dels altres atletes, proper al règim, donava un cop de mà davant l'autoritat en cas de petites trifulgues. Aquesta amistat es va mantenir escrivint-se quan algun atleta se n'anava a la mili i, fins i tot, després, quan en Solé Tura hagué d'exiliar-se a França per qüestions polítiques.

A més de les trobades esportives, anaven al Tabaran, lloc de relació, en aquells moments, i algun dels atletes (Jordi Solé Tura, Ammetller, Antonio Garcia) anaven al Liceu, no sols per escoltar música, sinó perquè també era un lloc de "reunió".

El tarannà esportiu i humà que Solé Tura, Ammetller, Bordas, Isern, Garcia, Molins, Moreno, Cándido Sanz i altres atletes

Jordi Solé Tura fent salt d'alçada i de llargada durant unes competicions comarcals al camp de les Pruneres, 1950

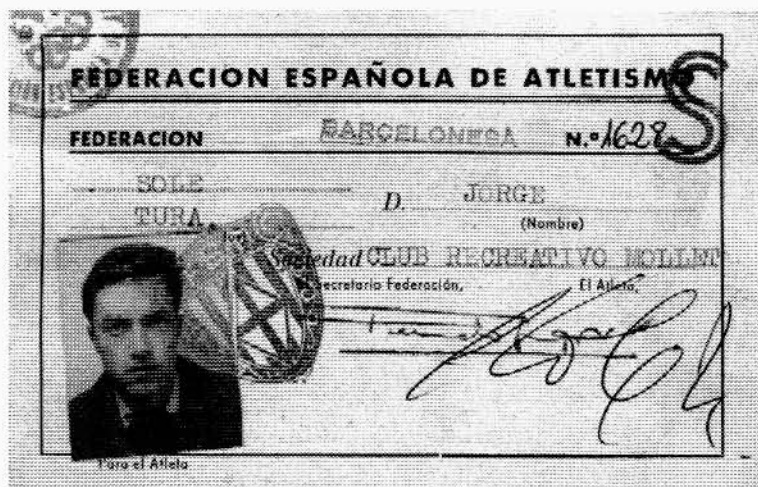
molletans van compartir a la dècada dels cinquanta, el va mantenir l'Alfons Falguera fins als anys noranta. A prop de 1980, es va voler fer a en Jordi Solé Tura soci honorífic del Club Atlètic, però no es va tirar endavant perquè no es considerés que s'aprofitava del bon moment polític que vivia en Solé Tura. Finalment, l'any 1991, els que formàvem la Junta del Club Atlètic Mollet vam considerar necessari fer-lo soci honorífic.

I, per cert, en Jordi Solé Tura no ha cobrat encara la bonificació econòmica per a material esportiu que el club fa als atletes que tenen un rècord.”

(Ana Maria Cuesta Sanz. Club Atlètic Mollet, veg. annex 1)

De dalt a baix i d'esquerra a dreta:
Mingo García, Casamiquela, Montañá,
Solé Tura, Falcón, Rovira, Cargolat, V. Cot,
Pujadas, Camps i Q. Cot, el 1951

Carnet federatiu

UNS ESTUDIS TARDANS

Un fet cabdal i decisiu, durant la seva joventut, va ser el seu interès infatigable pels estudis i la formació acadèmica. Aquest interès va provocar un progressiu allunyament de la seva feina de forner que, finalment, el va portar a prendre la decisió d'incorporar-se voluntàriament al servei militar, període que va aprofitar per compaginar-lo amb els estudis de batxillerat a Barcelona.

“Vaig deixar el forn als vint anys per fer el soldat abans d'hora i poder començar, amb una mena de consciència de pressa, d'urgència per recuperar el temps, el batxillerat...”³

En un any i mig va llicenciar-se i va aprovar els exàmens de batxillerat que li obrien la possibilitat de cursar estudis universitaris.

En el poc temps lliure que li quedava durant el dia feia classes de repàs a joves de Mollet i així es podia finançar la seves despeses de transport i llibres.

Una anècdota molt recordada, segons el seu amic Salvador Camps i pels estudiants que anaven a Barcelona, era la cura que tenia el Sr. Tintó, cap d'estació, que no sortís el tren fins que tots els estudiants molletans hi estiguessin dalt, tot i que alguna vegada alguns, com en Jordi, arribaven amb una mica de retard.

Durant aquesta etapa d'estudiant a Barcelona va començar a posar-se en contacte amb moltes més realitats socials i culturals del nostre país. De les seves noves experiències, en feia partícips els seus amics, com per exemple la primera visita al Liceu per anar a escoltar l'obra “Boris Godunov”, de Musorgskij, cantada pel baix Boris Kristov. Aquest dia i aquesta obra són recordats com un bon moment que van passar plegats en Jordi Solé Tura, en Salvador Camps, l'Antoni Garcia i en Jordi Tiffón, fill del fundador de l'Hospital de Mollet. Segons explica el seu amic Salvador Camps, una vegada en Jordi Tiffón, quan era un jove estudiant de psiquiatria, va fer un estudi grafològic d'uns escrits d'en Jordi Solé Tura, i el resultat obtingut, després d'aplicar un exhaustiu mètode científic, va ser que en Jordi tenia unes molt bones qualitats i una gran capacitat intel·lectual.

L'etapa de joventut de Jordi Solé Tura, la seva personalitat i el seu tarannà humà van deixar grans records entre les moltes persones que el van tractar, molts d'ells encara nens de l'època:

“Em demaneu la meua opinió sobre el Sr. Jordi Solé Tura.

No puc opinar solament d'un únic Jordi Solé, perquè al llarg de la meua vida he tingut ocasió de conèixer diverses facetes d'aquest personatge entranyable.

La primer faceta era quan jo tenia 10 anys i el mestre, el Sr. Viñas, ens castigava per no saber-nos les declinacions

Jordi Solé Tura preparant els seus exàmens a la Caserna militar durant un descans

Jordi Solé Tura, de soldat, darrera del forn de casa seva, a l'actual c/ Balmes

de llatí. Vèiem llavors amb admiració com aquell noi, més gran que nosaltres, se sabia de memòria allò que tant ens costava aprendre. Era el Jordi estudiant.

La segona facetca que recordo és, quan més tard, el vam tenir com a professor d'història i de filosofia, i amb les seves explicacions despertava l'admiració en tots nosaltres.

La tercera faceta va ser durant el franquisme. Una nit, al Centre Parroquial, i sabent-se perseguit per la Policia, ens explicava com havien estat els esdeveniments de la guerra civil i com ell pensava que havia de ser el futur. Era el polític de la clandestinitat.

La quarta facetca, ja com a ministre de Cultura, i davant d'un greu problema que es va plantejar per a la flequeria nacional, va demostrar les seves arrels flequeres intentant solventar-lo intercedint davant els seus companys de govern.

Finalment, la cinquena facetca, l'amic i el forner, el qual, sent encara ministre, va tenir la gentilesa de compartir amb nosaltres un festivat de Sant Honorat, de la qual guardem un bon record.

També voldria un record per a la seva esposa Teresa, amb la qual també hem tingut ocasió de compartir moments molt entranyables.

Aquestes són les facetes d'aquest molletà, que a través de la seva vida ha estat sempre fidel a les arrels flequeres i que ha portat el nom del nostre ofici com a bandera per tot el món.”

(Andreu Llargués, Gremi de Flequers de Barcelona, veg. annex 1)

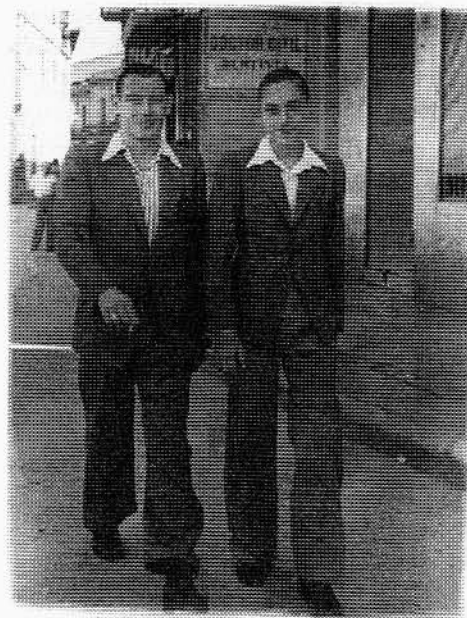
El pintor Joan Abelló ens descobreix una especial relació entre ells dos i ens demostra que la vida té coses molt curioses i hi ha casualitats màgiques. Entre ells dos, a més dels anys viscuts a la mateixa casa, en queda una sincera admiració mútua.

“Amic Jordi,

El motiu de començar aquestes línies amb un tractament amistós és pel fet d'haver-te conegut des del teu naixement, fet succeït a la mateixa casa on jo vivia del carrer Lluís Duran 88. En aquella època era potser l'única edificació que hi havia en un carrer ple de fang i molt fred, una típica casa amb el seu hort. Jo comptava llavors només amb 8 anys. Eren altres temps.

Van anar passant els anys i els dos vàrem créixer per camins diferents i paral·lels alhora, jo servint taules i començant a pintar i tu treballant al forn de casa teva, interessant-te per tot allò que t'envoltava. Així ens vàrem tornar a trobar amb motiu de l'Exposició Local d'Arts Plàstiques de Mollet de l'any 1953, en la qual tu vas fer la crítica a la revista *Amistad*, en què em dediques, ja en aquells temps, unes emotives i elogioses paraules premonitòries dels nostres futurs èxits: tu com a polític, pare de la Constitució, ministre de Cultura i un dels elements indispensables per aconseguir la col·lecció Thyssen per a Espanya, entre d'altres fites de la teva carrera; jo com a artista, pintor i col·leccionista, amb una dèria especial per al nostre poble de Mollet del Vallès.

Qui hagués dit que d'aquella casa on els dos vàrem néixer i on

Jordi amb el seu germà Joan passejant per la plaça de l'Ajuntament, 1945

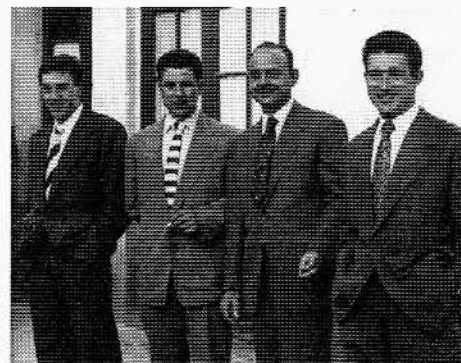
les nostres mares van compartir tants moments d'amistat i companyia, sortirien les dues primeres medalles d'or de la ciutat que fins al moment s'han concedit, i també que es convertís, alhora i gràcies a la valentia del grup municipal actual, en el museu que recordarà aquells espais tan íntims per a tots dos.

Crec sincerament que hem d'estar joiosos que la nostra estrella hagi coincidit en aquest acte que avui celebrem*, en què la ciutat de Mollet del Vallès et reconeix tota la teva vàlua personal i professional que jo també admiro.

Moltes felicitats.

(Joan Abelló, veg. annex 1)

* Es refereix a l'acte d'imposició de la Medalla de la Ciutat a Jordi Solé Tura, celebrat el 13 de novembre de 1998 al Teatre Municipal de Can Gomà.

Jordi Solé Tura amb els seus amics molletans de joventut: Jaume Codina, Salvador Camps i Antoni Garcia

¹ pàg. 9. Riera, Ignasi, *Jordi Solé Tura. L'home, el país, la ciutat*. Antoni Bosch Editor. Barcelona. 1983.

² pàg. 12. Riera, Ignasi, *Jordi Solé Tura. L'home, el país, la ciutat*. Antoni Bosch Editor. Barcelona. 1983.

³ pàg. 11. Riera, Ignasi, *Jordi Solé Tura. L'home, el país, la ciutat*. Antonio Bosch Editor. Barcelona. 1983.

L'ACADÈMIC I INTEL·LECTUAL

UN ESTUDIANT BRILLANT

Una vegada incorporat a la facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, l'any 1952, en Jordi va incrementar les seves activitats i la seva dedicació als estudis. A més, durant els estius de l'etapa d'estudiant en Jordi feia viatges per Europa i aprofitava les seves estades per millorar els idiomes i guanyar alguns diners per passar el curs.

Aquests viatges eren comentats i descrits per mitjà de cartes que enviava als seus amics, en les quals explicava les seves percepcions i successos.

A més, la seva vinculació amb el Mollet cultural era molt important i donava el seu parer sobre les diferents iniciatives i esdeveniments culturals que es feien a la ciutat.

En els seus estudis de Dret, en Jordi Solé Tura va ser un brillant universitari. Es pot considerar tota una demostració de la seva capacitat acadèmica el fet d'obtenir la llicenciatura en un any i mig i amb el Premi Extraordinari d'entre els 625 alumnes que acabaven els estudis en la facultat. La seva mare i el seu germà n'estaven molt orgullosos.

D'aquella època es remunta una sèrie d'amistats que avui encara perduren. Va començar a compartir les seves inquietuds amb companys que després esdevindrien veritables amics. Aquests testimonis reflecteixen com la personalitat i la formació d'en Jordi Solé Tura ja havia esdevingut un referent enmig d'aquella grisor acadèmica i com ja van començar a desplegar-se activitats polítiques i el compromís en la lluita contra el règim franquista.

"L'octubre del 1952 vaig ingressar a la facultat de Dret de Barcelona -aleshores encara en el vell edifici de la plaça de la Universitat. Les primeres setmanes no vaig fer altra cosa que explorar, amb curiositat i desconfiança, un terreny desconegut i un paisatge humà que sentia distant i fins i tot hostil. Hi predominava un jovent de casa bona, ostensiblement criat i educat en els barris alts de Barcelona i en els més acreditats col·legis religiosos, i que parlava amb afectada naturalitat un castellà peculiar, que ben aviat vaig identificat com "pijo". Començava a desmoralitzar-me quan, sortosament, vaig descobrir en Jordi. Era un noi que es distingia de seguida en aquell ambient. Hi vaig trobar l'amic amb qui compartir les vivències d'una mateixa extracció popular, la fidelitat a la nostra pobra llengua perseguida, la voluntat de lluitar per un món més just. També l'home de

Jordi fent de traductor a l'Ajuntament de Mollet del Vallès durant la visita de la VI Flota dels EEUU a Barcelona, el 1953

Excursió a Tarragona durant el 2n curs de Dret, 1953-54

Jordi Solé Tura descansant en un parc de la ciutat alemanya de Bonn, 1956

A la pàgina esquerra:

Jordi Solé Tura acompanyat per la seva mare als jardins de la Universitat de Barcelona el dia d'entrega del Premi Extraordinari dels llicenciats de la facultat de Dret, 1957

de les peripecies no massa
remarcables, d'un viatge de
trenta dues hores i mitja a
través de terres espanyoles,
franceses i alemanyes en
varem plantar a Bonn,
un dels centres més importants
de l'actualitat mundial,
amb una primera conclusió:
(la de que els tres països
són d'una extraordinària mu-
tualitat i que els alemanys
no he són tant) i una
fonamental necessitat: ob-
tenir. A les dues de la ma-
tineda ens posarem a cercar
lloc per a dormir amb l'an-
xietat de quatre mascòniques
parants d'alemany a pres-
sa conecuta i a la fi tro-
barem un hotel on tenien
tres habitacions. Mijada
nits varem acceptar l'ensenyada

poderosa intel·ligència que obria camins i despertava inquietuds, sempre un pas endavant dels altres en la maduresa del seu pensament.

Més tard, les nostres vides es van lligar i deslligar repetidament. Però el que em quedarà sempre és el record d'aquells cinc anys conviscuts per aules, claustres, jardins i bars universitaris, en què vaig tenir el privilegi de tenir-lo com amic i camarada”.

(August Gil Matamala, *veg. annex 1*)

“Amb Solé Tura, més de quaranta anys enrere

La universitat de 1952 no tenia gaire coses en comú amb la d'ara. Per aquell adolescent inexpert i tímid que era jo aleshores -amb setze anys només, perquè els compleixo al desembre-, el nou camí que emprenia tenia més de terrífic i desavinent que no pas d'agradable i benefactor. O potser a parts iguals. En qualsevol cas, quan em vaig matricular per fer el primer curs de Dret, que en aquell temps s'impartia a la Universitat Vella, vaig poder veure encara a la secretaria general un d'aquells ominosos cartells que hi havia en algunes oficines públiques: *Habla el idioma del imperio*. Els temps, tanmateix, anaven canviant, com ho demostra el comentari que va fer en veu alta un futur company de Facultat, que era darrera meu: “Aquest cartell, l'hauem de treure.” (I per cert, al curs següent, ja no l'hi vaig trobar.)

En aquesta universitat tan poc estimulante vaig tenir la sort de topar-me amb en Jordi Solé Tura, cinc anys més gran que jo, perquè a causa de diversos entrebancs, havia hagut de començar amb retard els estudis. De seguida em vaig sentir captivat pel seu tarannà comunicatiu, pel seu bon humor i per les seves inquietuds culturals. Per mi, perdut en el laberint d'una carrera que començava a ser ja massificada, l'amistat d'en Solé Tura em va ser de gran ajuda per orientar-me en aquell batibull, fins al punt que vaig acabar sentint-m'hi com davant d'un germà gran.

He dit “orientar” i la tria de verb ha estat deliberada i precisa. Car, si bé és veritat que les classes em van ajudar a formar -i tinc un grat record d'alguns bons professors, que em van ensenyar a *raonar*, analitzant i sintetitzant, a partir dels fenòmens jurídics, com és el cas dels doctors Pérez Vitoria o Fernández de Villavicencio-, crec també que les converses amb en Solé Tura em van ajudar a créixer.

Després dels fets del Paraninf de la primavera de 1956, les conseqüències del qual no em van afectar, perquè havia deixat l'assemblea abans que tanquessin les portes, Solé Tura, que es va quedar fins al final i, per tant, va ser-ne un dels represaliats amb la pèrdua del curs, va ascendir uns graus més en la meua admiració. Em sembla que fou a partir de llavors que les nostres converses van esdevenir cada vegada més polítiques. Després vaig saber que ell i alguns altres companys del nostre curs havien ingressat en el PSUC, constituint l'organització d'intel·lectuals. Malgrat que jo n'endevinava alguna cosa, no hi mostrava cap curiositat especial, perquè em feia por afiliar-me a l'organització més perseguida pels franquistes. De tota manera, vaig col·laborar-hi aviat, traduint al català alguns textos, després ho vaig saber, de Manuel Sacristán, que aleshores jo no coneixia. finalment, un vespre, passejant per la Rambla, en una de les nostres llargues converses, en Solé Tura em va donar “l'empenta” i vaig demanar el meu ingrés.

De fet, ara m'adono que només sóc al pròleg -no he parlat, per exemple, de les nostres anades a la platja amb la meua germana i altres amics, del nostre treball conjunt sobre la història de les idees polítiques catalanes per al volum enciclopèdic *Un segle de vida catalana*, del sotrac que va representar per a mi el seu exili sobtat-, però com que l'espai que m'han assignat en aquest testimoniatge col·lectiu ha estat ultrapassat amb escreix, considero que hauria d'acabar prudentment aquí i deixar-ho per a una altra avinentesa.”

(Francesc Vallverdú, *veg. annex 1*)

L'INTEL·LECTUAL COMPROMÈS

La seva posició d'acadèmic d'especialista en Dret Polític, conjuntament amb la seva trajectòria política i la seva experiència en diverses publicacions, intervencions radiofòniques i ponències, li conferia una situació de figura intel·lectual de primer ordre dins de l'espai polític català i estatal. Va participar en els diferents fòrums de debat i iniciatives progressistes de lluita per la llibertat i la democràcia i de recuperació i difusió de l'entitat catalana. L'escriptora Teresa Pàmies el recorda com un dels oradors més interessants que van passar per París, l'any 1968, en unes jornades organitzades pels exiliats catalans sobre el futur de la cultura catalana, just en plena eferescència dels fets del Maig francès. En Jordi Solé Tura recorda aquells dies així:

"Vaig ser a París durant el maig francès de 1968. Amb Maria Aurèlia Capmany, Jordi Borja i Josep Maria Castellet, per assistir a una reunió d'intel·lectuals catalans. Tot allò em va impressionar i moltíssim ..."

En el seu vessant intel·lectual, cal destacar la publicació d'un dels seus millors llibres, *Catalanisme i revolució burgesa*, publicat el juny de 1967. Aquesta obra es va emmarcar durant l'any commemoratiu dels cinquanta anys de la mort de Prat de la Riba i va despertar un gran ressò social, no exempt de polèmica, i ha estat tema central d'articles de revistes i diaris.

Companys d'estudis. 1956

EDICIONS 62
BARCELONA

Llibreria CARROGGIO
Passeig de Gràcia, 6
BARCELONA

Us convidem a la presentació dels llibres "LLEIDA, PROBLEMA I REALITAT", de J. Liadonosa, F. Porta, S. Miquel, J. Vallverdú i J. Gabernet, i de la 2.ª edició del llibre "CATALANISME I REVOLUCIO BURGESA", de Jordi Solé-Tura, que tindrà lloc a la nostra llibreria el proper dilluns dia 25, de 6 a 7 de la tarda.

Us agraïrem la vostra assistència a aquest acte, on, a més de fer-vos signar el vostre exemplar, podreu canviar impressions amb els autors.

Barcelona, setembre del 1967.

*Actes de presentació del seu llibre
Catalanisme i revolució burgesa
a llibreries barcelonines, 1967*

“1966. Sobrevivint a uns i altres a Barcelona

A l'estiu de 1966, quatre anys i mig després d'haver marxat, vaig tornar discretament a passar les vacances a Barcelona. Tot seguit vam trobar-nos discretament, també, però a casa seva. Al tornar, en Jordi havia reingressat com a professor de Dret Polític a la Facultat. Però després de la repressió de la Caputxinada, és a dir, la constitució del Sindicat Democràtic d'Estudiants, va ésser un dels professors expulsats. Feia traduccions i malgrat no estar organitzat en el Partit, estava en mil iniciatives, a la Universitat i en els àmbits intel·lectuals sobretot, i mantenia relacions cordials amb els estudiants del PSUC.

Però havia obert un nou front: el del catalanisme. En Jordi era, i és, crec, d'esquerres i catalanista. Un militant disciplinat també. Però té conviccions i realisme. I en nom d'aquests valors i aquest tarannà que tothom hauria de trobar assenyats i positius, quan fa una crítica política o intel·lectual, no és mai “ad personam”. Però la resposta que rep no és del mateix to. El seu llibre *-Catalanisme i revolució burgesa*, producte d'una tesi doctoral- de crítica a la ideologia del nacionalisme conservador representat per Prat de la Riba, va caure com una bomba. Si abans els seus dubtes més que raonables sobre la política del PCE i el PSUC van provocar la seva expulsió, malgrat no haver comès cap altra falta que la voluntat de militar a l'interior del país i no a l'exili, ara la crítica d'un catalanisme tradicionalista, una crítica indispensable perquè l'esquerra opti per l'hegemonia a Catalunya, va suscitar una campanya nacionalista violenta. En Jordi, que malgrat una infància i una joventut difícils, havia après bé el català, que havia estat un dels principals impulsors de *Nous Horitzons* a la clandestinitat i de la reflexió sobre la “qüestió nacional” al PSUC, era acusat d'anticatalanisme, per fer la crítica al catalanisme de la dreta clerical. Malgrat tot, mai el vaig veure enrabiats ni va respondre amb arguments personals als atacs, sovint violents, a vegades insultants, sempre injustos o molt exagerats, que va rebre en aquells anys difícils.”

(Jordi Borja, veg. annex 1)

La trajectòria intel·lectual de Jordi Solé Tura és brillant i reconeguda. Josep M. Castellet, el seu amic editor, ens ho resumeix molt clarament:

“l'inc por que en la panoràmica d'una vida tan rica com la de Jordi Solé Tura -dominada per alguns assoliments polítics i culturals, tan importants com ser un dels “pares” de la constitució, haver estat ministre de Cultura, ésser diputat a Corts en diferents legislatures, etc.- hom s'oblidi de contribucions més modestes, però per a mi molt significatives, com, per exemple, una presència activa durant els anys difícils del franquisme en el món de la cultura catalana.

En síntesi, en tornar del seu exili i durant una colla d'anys, en Jordi va ser assessor i traductor d'Edicions 62, a més, òbviament, d'autor de la casa. He pensat que més que no explicar el fet de les nostres relacions amicals i culturals, el que demostra la seva activitat durant molts anys és la fitxa que figura en l'últim catàleg general de l'editorial. La dono i prego al lector que esmerci uns moments en la seva lectura. L'alè universalista que ha volgut tenir sempre Edicions 62 es deu a homes com ell. Dit això, i abans de reproduir aquesta fitxa, vull manifestar en nom de l'editorial, però sobretot en nom propi, l'agraïment per la seva tasca: personalment, li dec moltes lectures i una amistat de tota la vida. I, ara, la fitxa impressionant de la seva tasca intel·lectual en una petita editorial que ell va ajudar a fer més gran i de molta qualitat cultural.

Cartell promocional d'una conferència suspesa pel Ministeri d'Informació. Al marge superior hi ha l'anotació del Jordi Solé Tura: “Suspensa per ordre governativa”

SOLÉ TURA, JORDI

- *Catalanisme i revolució burgesa. La síntesi de Prat de la Riba*. 328 pàgs., 1967, 1968 3a ed. LA 47. Premi Crítica "Serra d'Or" 1968.
- *Ideari de Valentí Almirall*. 120 pàgs., 1974. AC 74.
- *Una lectura autonomista i federal del model d'estat constitucional*. Veg. Armet, Lluís i altres, *Federalisme i Estat de les Autonomies*.

Col·laboració

Antonio Gramsci, *El príncep modern* (1968), Alexander Dubcek, *L'informe Dubcek* (1970).

Traducció

C. P. Snow, *Les dues cultures i la revolució científica* (1965), Bertrand Russell, *Iniciació a la filosofia* (1965), Jean Rostand, *Introducció a la història de la biologia* (1965), Karl Mannheim, *Llibertat, poder i planificació democràtica* (1965), Betty Friedan, *La mística de la feminitat 1. El problema no plantejat* (1965), Betty Friedan, *La mística de la feminitat 2. Un nou pla de vida* (1965), Antonio Gramsci, *Cultura i literatura* (1966), Arnold Hauser, *Història social de l'art i la literatura I. De la prehistòria al barroc* (1966), Arnold Hauser, *Història social de l'art i la literatura II. Del rocòc a l'era del cinema* (1966), E. Pinilla de las Heras, *L'empresari català* (1967), André Gorz, *Estratègia obrera i neocapitalisme* (1967), John D. Bernal, *Història social de la ciència I. La ciència en la història* (1967), John D. Bernal, *Història social de la ciència II. La ciència del nostre temps* (1967), Bertrand Russell, *Història social de la filosofia I. La filosofia antiga i medieval* (1967), Bertrand Russell, *Història social de la filosofia II. La filosofia moderna* (1967), Erich Fromm, *Marx i Freud* (1967), Ernst Fischer, *La necessitat de l'art* (1967), Ivan Pàvlov, *Reflexos condicionats i inhibicions* (1967), Karl Marx, *Sociologia i filosofia social* (1967), Karl Marx, *Teoria econòmica* (1967), Friedrich Engels, *Aportacions a la història del moviment obrer* (1968), Herbert Marcuse, *Eros i civilització* (1968), Simone de Beauvoir, *El pensament polític de la dreta* (1968), Simone de Beauvoir, *Per una moral de l'ambigüitat* (1968), Erich Fromm, *Per una societat sana* (1968), Antonio Gramsci, *El príncep modern* (1968), John Eaton, *Socialisme a l'era nuclear* (1968), Friedrich Engels, *Socialisme utòpic i socialisme científic* (1968), Friedrich Engels, *Escrits econòmics i polítics* (1969), Alexander Dubcek, *L'informe Dubcek* (1970).

(Josep M. Castellet, veg. annex 1)

La fitxa, però, no s'acaba aquí. A més de les seves obres publicades a Edicions 62, en Jordi Solé Tura com a intel·lectual compromès amb la justícia social i com a estudiós, amb una dilatada experiència política, de la configuració de les realitats democràtiques, que actualment continua desenvolupant, ha publicat altres títols i ha participat com a col·laborador en d'altres obres.

- *Catalanismo y revolución burguesa* (Barcelona, 1970)
- *Introducción al régimen político español* (Esplugues de Llobregat, 1972)
- *Política internacional y conflictos de clase* (Barcelona, 1974)
- *Constituciones y períodos constituyentes en España* (en col·laboració amb Eliseo Aja) Madrid 1978
- *Diccionario del comunismo* (Barcelona, 1977)
- *Los comunistas y la Constitución* (Madrid, 1978)
- *Las Cortes Generales en el sistema constitucional* (en col·laboració amb M. A. Aparicio) Madrid 1985
- *Nacionalidades y nacionalismos en España* (Madrid, 1985)
- *Autonomías, federalisme i autodeterminació* (Barcelona, 1987)

El 1972 va ser convidat a participar en la conferència-coloqui "Els estats contemporanis" feta al Casal Cultural de Mollet del Vallès. En la informació sobre el conferenciant, es feia reconeixement dels seus valors professionals i acadèmics en el camp del dret polític.

casal cultural - mollet

VIERNES, día 29 septiembre
de 1972, a las 9 y media de la
noche

Conferencia-Coloquio

a cargo del Profesor de Dere-
cho Político de la Universidad
de Barcelona,

Don Jorge Solé Tura

que desarrollará el tema

"ELS ESTATS CONTEMPORANIS"

Este Impreso les es ofrecido con la colaboración
de ESCUELA DE CHOFERES GONDAL - calle
Berenguer III, 74 - Tel. 293.03.90 - Mollet

El CASAL CULTURAL inicia esta nueva etapa de su
labor con la presentación de otro molletense que
ha sabido abrirse paso en el campo profesional
universitario a fuerza de inteligencia, voluntad y
una probada entrega vocacional para el estudio.

Cartell de l'acte i article de diari

MOLLET: CON LA ^{Oct. 72} LLEGADA DEL OTOÑO SE REEMPRENDE LA ACTIVIDAD CULTURAL

Después del recital de Raimon en "Sala Tagore" celebrado días pasados con notable éxito, ha tenido efecto la anunciada conferencia de don Jorge Solé Tura en el Casal Cultural, quien disertó sobre el tema "Els estats contemporanis".

La sala de actos del Casal presentaba el aspecto de las grandes solemnidades: lleno total, y mucha juventud entre los asistentes. Presentó el orador el vicepresidente de la entidad, don Jacinto Maurell, quien hizo hincapié en la dedicación al estudio demostrado por el señor Solé Tura, hijo de Mollet, de destacadas cualidades, y autor de diversas libras, algunos de ellos de fuerte impacto; palabras que agradeció el conferenciante, quien afirmó que el Derecho emana del Estado; y que los Estados de hoy, pese a diferencias aparentes, tienen una raíz, común: la de actuar en el seno de sociedades divididas en clases, de las cuales son esenciales la de los propietarios de los medios de producción, y la de quienes los ponen en marcha, sin ser propietarios; dicho para simplificar; burguesía y proletariado.

Al término de su interesante disertación, aplaudida por el público asistente, se inició un dilatado coloquio en el curso del cual el señor Solé Tura tuvo amplia oportunidad de hacer gala de sus profundos conocimientos de la Ciencia política, siendo igualmente muy aplaudido.

N. DALMAU

MANUEL JIMENEZ DE PARGA Y CABRERA

ABOGADO DE LOS ILUSTRES COLEGIOS
DE BARCELONA Y MADRID

CATEDRÁTICO DE LA FACULTAD DE DERECHO

BALMES, 326
TELEF. 217 61 00

Barcelona, 15 de septiembre 1966

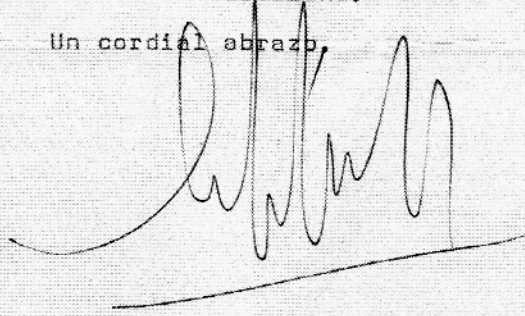
Don Jorge Solé Tura
C I U D A D.

Mi querido amigo:

Leo en la prensa de esta tarde la Orden Ministerial imponiéndole a Vd. la sanción de dos años de separación de la Cátedra. Aunque hablaremos detenidamente del tema, quiero que sepa que esa decisión del Ministerio, que considero arbitraria e injusta, no será un obstáculo para que, si Vd. lo desea, continuemos trabajando como hasta ahora y que tanto el seminario como mi casa particular, siguen abiertos para cuanto Vd. desee.

Esta noche tengo que regresar a La Almella para recoger a mi familia, pero el sábado estaremos todos definitivamente en Barcelona.

Un cordial abrazo.

UNA SÒLIDA CARRERA ACADÈMICA

Quan va acabar la seva llicenciatura de Dret a la Universitat de Barcelona, el catedràtic Manuel Jiménez de Parga, titular de la càtedra de Dret Polític a la Universitat de Barcelona, el va triar el 1959 com a primer professor adjunt de la seva càtedra. En paraules de Solé Tura:

“En aquella època va arribar a Barcelona el professor Manuel Jiménez de Parga, que acabava de guanyar la càtedra de Dret Polític de la Universitat de Barcelona... Desembarcava en la difícil vida política i cultural de Barcelona. Des de llavors hem compartit moltes esperances i moltes il·lusions, hem viscut moments exultants i hem conegut penes amargues dins la tasca universitària. Però crec que sempre ens ha mantingut units l'autenticitat de la nostra respectiva vocació universitària. Li dec molt, doncs, en el pla acadèmic i en el pla humà. I crec que és just pronunciar-ho ben alt en aquesta ocasió”.⁵

L'al·lusió a tot el que Solé Tura deu a Jiménez de Parga en els aspectes acadèmic i humà queda ben exemplificada en la carta que reproduïm a l'esquerra, on el catedràtic li ofereix tot el suport arran de la sanció ministerial que l'allunyava dos anys de la tasca acadèmica després d'haver participat en la “Caputxinada”.

El catedràtic Jiménez de Parga també conserva uns grans records i una entranyable amistat amb un dels seus ajudants més importants; aquests sentiments es fan presents en les següents paraules:

“Mi adhesión a Jordi Solé Tura es cordial, afectuosa, de corazón. Fue mi primer colaborador en la Cátedra de Derecho Político al incorporarme a la tarea docente en la Universidad de Barcelona, el curso 1957-58. Ha sido mi amigo en estos 40 años. Con las manos en el mismo arado académico, hemos pasado juntos por momentos difíciles, con el campo sembrado de minas que podían destruirnos, y hemos alcanzado algunas de las metas que nos proponíamos. Yo no me quejo de mi suerte y sé que él también está satisfecho de la forma en que se trabaron los sucesos de su vida.

Fue un hecho venturoso -me ha confesado más de una vez- haber nacido en Mollet del Vallès. Allí echó unas raíces de experiencias personales y familiares que le facilitaron afrontar con firmeza las vicisitudes de su biografía, con acontecimientos prósperos y adversos, en la Universidad, en la política. Su pueblo natal se lo ha reconocido oficialmente ahora. El agradecimiento es de bien nacidos: “Porque el ser agradecido/ la obligación mayor es/ para el hombre bien nacido”. En el caso de Solé Tura, el bueno, el generoso, el justo es también el lugar en que nació.”

(Manuel Jiménez de Parga, veg. annex 1)

El 1974, després d'un llarg parèntesi en què hi ha l'exili i l'empresonament, retorna a la docència. Obté el nomenament de professor adjunt de Dret Polític, a la Universitat de Barcelona, després d'haver dirigit dos anys la posta en marxa de la facultat de Dret de la Universitat de Lleida.

De tots aquells anys, que van des dels inicis de la seva carrera com a professor de la facultat de Dret fins a l'etapa de finals del franquisme i inici de la transició, en tenim nombrosos testimonis, de companys de docència i d'exalumnes que després, en els anys posteriors, es convertiran també en professors universitaris. Tots els textos reflecteixen l'admiració per la seva vàlua intel·lectual i la manifestació constant del seu compromís en la lluita per una societat lliure i democràtica i en destaquen les grans dots pedagògiques de Jordi Solé Tura.

“Un professor que no necessitava la tarima

Finals del 58. Havien inaugurat la Facultat. Jordi començava a fer de professor de Dret polític i jo estudiava primer curs. Tot semblava nou, però la Universitat, com la resta, era vella. La distància professors-estudiants era quasi insalvable. Era fàcil parlar amb Jordi. I, sobretot, era fàcil entendre'l. El meu primer record és el diàleg insòlit en una classe en la qual ell i un altre professor substituïen el catedràtic Jiménez de Parga. El seu col·lega va fer una referència als règims polítics democràtics i va venir a dir, amb el llenguatge abstracte i confós que és una forma de rigor acadèmic, que calien pobles molt preparats perquè hi hagués un sistema democràtic. La reacció d'en Jordi va ser tan inesperada, en aquell marc, com clarificadora. Amb molta espontaneïtat, cordialment, va dir: “No hi estic d'acord. La democràcia és un dret de tots els pobles i només vivint en democràcia els pobles s'eduquen per conviure en llibertat i tolerància”. Va estar bé.”

(Jordi Borja, veg. annex 1)

Jordi Solé Tura dirigint la docència del Seminari “El estado de la cuestión”, a la facultat de Dret de la Universitat d'Albacete, el 2 de novembre de 1988

“Homenatge a Jordi Solé Tura com a pedagog

Tothom sap que en Jordi és una gran professor d'universitat. però pocs professors són capaços com ell de traslladar a l'opinió pública les seves explicacions amb tanta eficàcia. Escrivint sobre història constitucional i de les idees polítiques, sobre autònoms, sobre el procés constituent, sobre política internacional (en tots aquests àmbits té almenys un llibre), publicant centenars d'articles als diaris, Solé Tura ha sabut ser un professor d'universitat per a molts amplis sectors de ciutadans i ha arribat molt més enllà de les aules universitàries.

Jo vaig començar la meva formació com a professor a finals dels anys seixanta, al seu costat, i, com tot jove professor, vaig intentar fixar-me en les seves virtuts. La primera era la claredat de l'exposició: qualsevol problema, per difícil que semblés, podia explicar-ho als qui hi estiguessin interessats. Als pocs mesos de la meua entrada a la Universitat, en Jordi em va invitar a una xerrada que donava -en semiclandestinitat- a una mena de casal de Sant Andreu. En arribar, vaig tenir una primera sorpresa, perquè l'assistència era majoritàriament de treballadors, a l'època molt allunyats de la universitat. Però després, encara em va sorprendre més el rigor de la seva explicació, que resultava molt propera a les que feia a la Universitat.

Una explicació rigorosa i clara solament es pot fer quan has estudiat i has pensat molt sobre el tema. En Jordi té el mèrit d'haver obert algunes línies d'investigació que després han esdevingut imprescindibles, com l'anàlisi del nacionalisme, la renovació que va significar l'eurocomunisme o la importància del consens constitucional. En aquells anys en Jordi estudiava tant que va poder redactar el primer exercici d'una oposició a càtedra des de la presó Model de Barcelona, amb molt pocs materials.

És difícil obrir noves vies d'investigació sense un fort compromís amb la societat. La seva militància durant la llarga nit del franquisme, l'exili, la presó, l'expulsió de la Universitat... tot per defensar la democràcia i el socialisme, mostren una vida plena de compromís amb la societat, millor dit, amb els sectors més febles de la societat.

Idees clares que puguin arribar a tothom, rigor en la investigació, compromís amb la societat, han estat les orientacions que en Jordi ha marcat als molts professors que hem tingut la sort de treballar amb ell.

Per acabar, em permetran una concessió personal. Jordi, jo vaig aprendre molt amb tu, i l'Anna, també. I estic segur que la Júlia encara aprendrà de tu, perquè tens la virtut de portar les teves idees molt més enllà de la universitat, a tota la societat. Gràcies, Jordi.”

(Eliseo Aja, veg. annex 1)

Carnet de la Biblioteca central de Barcelona

El 1976, amb la mort del general Franco, va obtenir per unanimitat del tribunal el nomenament de professor agregat de Dret Polític de la facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, i l'any 1982 va obtenir la càtedra de Dret Constitucional.

Finalment, al 1985 va ser elegit degà de la facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, càrrec que ocupà fins a 1988.

Tota aquesta fecunda vida acadèmica, com a catedràtic de Dret Constitucional, es vista com a molt intensa pel propi Solé Tura. Ens ho resumeix així:

“El millor títol de què pot fer gala un opositor és una vida neta-ment dedicada a la tasca intel·lectual i docent. Però aquesta vida, amb tot el que té d'aventura íntima, no és ni brillant ni espectacular. La meua trajectòria individual no ha estat plàcida ni uniforme. No he avançat per la vida lentament i gradualment, sinó amb rapidesa i a salts. El fil conductor d'aquest recorregut ha estat i és la meua vocació universitària, la meua condició de professor. (...) La vocació universitària, tal com jo l'entenc i la practico, és, doncs, una vocació de coneixement incessant i constantment renovat; de comunicació i contrastos de troballes; de servei a un ideal; de comprensió de la realitat i transformació d'aquesta.”⁶

Per acabar, volem destacar dos testimonis més, ara dels més joves professors universitaris que havien estat alumnes seus:

“A Jordi Solé Tura

Estimat Jordi,

T'escric una carta d'aquelles que no he escrit mai i que, penso, tindrà molt poques ocasions de fer. De segur que tothom pot recordar fets i persones que han marcat períodes i moments essencials en la seva vida. Fets i persones que pots, agafats aïlladament, no semblen tenir massa importància, però que cadascú sap que van determinar opcions molt significatives en la respectiva trajectòria personal.

No recordo amb exactitud quan et vaig conèixer. Crec que era l'any 70 o 71, quan en el marc de la meua militància a Bandera Roja vàrem coincidir en alguna reunió. Per mi ja eres un punt de referència pels teus escrits i les teves traduccions. Feia Ciències Econòmiques, però la política m'apassionava. Recordo amb especial emoció les lectures dels textos d'Althusser i teus sobre Montesquieu, Maquiavel i Gramsci. Quan acabà la carrera, em proposares entrar com a ajudant al departament de Dret Polític, que dirigia Manuel Jiménez de Parga i on sobretot tu, però també l'Eliseo Aja i en Miguel Àngel Aparicio, n'ereu els protagonistes. Vaig entrar a la universitat, al teu departament, el setembre de 1974, el mateix any que ho feren en Joaquim Molins, en Jordi Capo, en Cesareo R. Aguilera o, a la UAB, en Joan Botella.

Jo era aleshores, com era natural, un jove radical, que encara no entenia la diferència entre el que era el dia abans, estudiant, i el que començava a ser, professor. Una de les meves primeres activitats a la facultat de Dret va ser participar en un dels freqüents talls de trànsit a la Diagonal i que els estudiants feien amb bancs i altres estris. Recordo que va venir un estudiant i em va dir en plena Diagonal: “Joan, et crida en Solé Tura. Diu que hi vagis ara mateix”.

Des del teu despatx m'havies vist i tot seguit m'explicares els límits de la meva nova condició. Aquells anys foren per mi i pels meus companys (que ens autoanomenàvem "jusos", recordes?) uns anys fantàstics, on barrejàvem, crec que molt creativament, estudi, compromís polític i presència directa en la febre de la transició política. Recordo amb passió el seminari que tu i l'Eliseo dirigíeu sobre història del constitucionalisme espanyol i on cadascú dels joves professors hi aportàvem elements que eren rediscutits i repensats en la teva lògica de "les grans batalles" i la "correlació de forces". Són d'aquelles coses que et queden marcades i que t'ensenyen més que anys de lectures.

Tots vàrem anar professionalitzant-nos. Convertint passió, ideals i conviccions polítiques en textos, recerques, tesis, llibres i places docents. No tots tinguérem la immensa sort de poder participar directament, com tu, en l'elaboració de la nova constitució espanyola després d'anys d'estudiar les anteriors, tot i que la teva presència en la ponència ens va permetre treure-hi el nas més del que era imaginable. Però de la teva mà, aprenguérem la difícil via de les oposicions universitàries, que tan descaradament t'havien volgut tancar any rera any. Vaig tenir la sort que em dirigís la tesi doctoral que vaig acabar l'any 1980. Aquell any celebraves 50 anys. Mai t'havia agradat que et recordessin el teu aniversari. Però en Joan Vintró, en Jaume Colomer i jo ho volguérem fer aquella vegada portant-te un pastís al teu despatx de la facultat. Encara recordo ara la cara mig de content i d'emprenyat que feies bufant les espelmes. La mateixa cara que posaves quan algú et prenia la pilota en un dels molts i molts partits de futbol que jugàrem plegats. Has de reconèixer que mai t'ha agradat perdre a res...

La meva trajectòria professional em va portar a la UAB, però hem anat trobant-nos i llegint-nos. Una de les vegades que recordo més intensament és quan sopàrem plegats, tots dos sols, a Madrid, pocs dies després que t'anomenessin ministre. Encara no tenies pis oficial i vivies en un hotel davant dels lleons de les Cortes. Quan em dirigia a la cita no vaig poder deixar d'emocionar-me pensant que anava a veure a un amic, ministre, que es deia Jordi i amb qui havia compartit "grans batalles" i moltes "correlacions de forces". Recordo que m'explicares el teu primer viatge amb la Reina i la teva forma, com sempre tan didàctica, d'ensenyar-li el teu cognom, que ella s'entestava d'accentuar: "Recuerde cultura, que rima con Tura". D'aquesta manera tan insospitada vas acabar trobant un ús a la teva mania de fer rodolins...

Darrerament veig molt més sovint a la l'èresa Fulàlia que a tu, tot i algunes trobades al pont aeri. Però em té molt informat dels teus neguits pels progressos que està fent José Maria Aznar en l'esquí de fons, on ja veus perillar la teva *pool position* a la cursa de Beret. La darrera vegada que et vaig veure va ser en la presentació del llibre de l'altre Jordi, en Jordi Borja, i estaves com sempre, amb ganes de gresca i optimista de cara al futur.

Al final, els de Mollet han tingut la bona pensada de fer-me escriure sobre coses que mai hauria imaginat explicar públicament. Espero que ens quedin moltes batalles per guanyar i moltes correlacions de forces per construir plegats.

Una abraçada, del teu deixeble, amic i company

Joan "Petit" Subirats"

(Joan Subirats, *veg. annex 1*)

"Quan vaig conèixer Jordi Solé Tura en aquell temps i en aquell país

Em vaig matricular a la Facultat de Dret l'any 1971. A l'octubre d'aquell any vaig conèixer Jordi Solé l'ura, que era el professor d'aquella assignatura que es deia Dret Polític al grup de matí. Jo tenia divuit anys i arribava a la universitat des del barri de les cases barates d'Horta i sense saber ben bé on era ubicada la Facultat; tampoc tenia massa orientació sobre el que anava a estudiar però anava preocupat a no perdre el temps per guanyar-me després la vida. Aquell primer curs va començar tard, amb la policia ocupant el recinte de l'edifici de la Diagonal i va acabar molt

ELS LLIBRES MÉS CITATS

CATALANISME I REVOLUCIÓ BURGESA
(La síntesi de Prat de la Riba)
de Jordi Solé-Tura
"llibres a l'abast" - edicions 62
(citats: 6 vegades)

una anàlisi objectiva, sense apassionament,
del pensament del primer president de la
Mancomunitat de Catalunya

ASSAIGS CRÍTICS
vol.II de les OBRES COMPLETES
de Carles Riba
"Clàssics catalans del s.XX" - edicions 62
(citats: 4 vegades)
per primera vegada, tota l'obra assagística
de Riba reunida en un volum

TOTES LES BESTIES DE CARREGA
de Manuel de Pedrolo
col. "El Balanç" - edicions 62
(citats: 4 vegades)

una extraordinària novella d'un escriptor en
plena maduresa

STALIN. UNA BIOGRAFIA POLITICA
d'Isaac Deutscher
col. "Història immediata" - Edició de Materials
(citats: 3 vegades)

Bertrand Russell ha dit: "Mr. Deutscher és,
per a mi, intel·lectualment parlant, el més
satisfactori de tots els escriptors dedicats
a la Rússia soviètica... i ens dona una vi-
sió de Stalin, dins el possible, amb tota im-
parcialitat històrica"

ENQUESTA a 10 escriptors catalans

CENTRAL DEL
LLIBRE CATALÀ
NADAL
(7)

Programa de la Central del Llibre Català al
nadal de 1967 sobre els resultats d'una enquesta
a deu escriptors catalans, segons la qual
"Catalanisme i Revolució Burguesa", llibre de
Jordi Solé Tura, és el llibre més citat.

Ma. Anreia Capmany

M. de Pedrol: TOTES LES BESTIES DE CARREGA
J. Solé-Tura: CATALANISME I REVOLUCIÓ BURGESA
Josep Argandoña: CATALANISME I REVOLUCIÓ BURGESA

Josep Ma. Castellet

Carles Riba: ASSAIGS CRÍTICS
Josep Pla: EL MÓN
J. Solé-Tura: CATALANISME I REVOLUCIÓ BURGESA
Isaac Deutscher: STALIN, UNA BIOGRAFIA POLITICA
G. Lukács: GÖTTES I IN DER ZEIT
J. Solé-Tura: HISTÒRIA SOCIAL DE LA CATALUNYA

Albert Manent

Maria Jorés: HISTÒRIA D'URBES
J. Solé-Tura: CATALANISME I REVOLUCIÓ BURGESA
G. Lukács: GÖTTES I IN DER ZEIT

Joaquim Molas

Carles Riba: ASSAIGS CRÍTICS
Josep Pla: EL MÓN
M. de Pedrol: TOTES LES BESTIES DE CARREGA
G. Lukács: GÖTTES I IN DER ZEIT
Enric Florschütz: LA SUPERSTICIA DE L'ART
I. Deutscher: STALIN, UNA BIOGRAFIA POLITICA

Joan Oliver

J. Solé-Tura: CATALANISME I REVOLUCIÓ BURGESA
M. de Pedrol: TOTES LES BESTIES DE CARREGA
Enric Florschütz: LA SUPERSTICIA DE L'ART

Manuel de Pedrolo

Karl Marx: TOTES LES BESTIES DE CARREGA
F. Engels: TOTES LES BESTIES DE CARREGA
J. Solé-Tura: CATALANISME I REVOLUCIÓ BURGESA
J. Solé-Tura: CATALANISME I REVOLUCIÓ BURGESA
J. Solé-Tura: CATALANISME I REVOLUCIÓ BURGESA

Baltasar Porcel

Josep Pla: EL MÓN
Josep Pla: EL MÓN
Karl Marx: TOTES LES BESTIES DE CARREGA
Karl Marx: TOTES LES BESTIES DE CARREGA
Karl Marx: TOTES LES BESTIES DE CARREGA

Jordi Solé-Tura

Karl Marx: TOTES LES BESTIES DE CARREGA
Isaac Deutscher: STALIN, UNA BIOGRAFIA POLITICA
Josep Pla: EL MÓN

Joan Triadú

Carles Riba: ASSAIGS CRÍTICS
M. de Pedrol: TOTES LES BESTIES DE CARREGA
J. Solé-Tura: CATALANISME I REVOLUCIÓ BURGESA

Francesc Vallverdú

Karl Marx: TOTES LES BESTIES DE CARREGA
Carles Riba: ASSAIGS CRÍTICS
Baltasar Porcel: TOTES LES BESTIES DE CARREGA
J. Solé-Tura: CATALANISME I REVOLUCIÓ BURGESA

LIBRES I DISCS NADAL I REIS 1967 / 68

avda. José Antonio 654
tels. 231 69 50 232 35 01-02
barcelona 10

En Jordi Solé-Tura i Mn. Josep Dalmau han estat els dos autors de més èxits dels últims mesos. Tant «Catalanisme i revolució burgesa» del primer, com «Dilensions cristiano-marxistes» del segon, han esdevingut veritablement dos «best-sellers» editorials y ádhuc dos llibres que han causat fortes polémiques entre amplis sectors de lectors.

FRANCESC PI DE LA SERRA: «La poesia ha de sortir al carrer, i agafar el tramvia...» Francesc Pi de la Serra ha creat noves cançons. Ricard Miralles les ha instrumentades, amb piano, corda, metall i ritme. Salvador Gratacós n'ha dirigit la gravació. Jordi Fornas n'ha dissenyat, és clar, la coberta. Entre tots han fet un disc llarg, stereo, excepcional. — EDIGSA C. M. 183LS.

AMIC: Li oferim novament una panoràmica important de novetats per a aquest Nadal i Reis, amb el desig que ens visiti quan hagi de comprar llibres i discs. Obsequiar llibres i discs és una recíproca distinció per a qui fa l'obsequi i a qui el rep.

Som llibreters per vocació i ens hem especialitzat en llibres i discs catalans per obligació: la manca d'aprenentatge del català fet a l'escola o a casa, causa una manca de lectors i cal promocionar-ne: cada poble ha de cultivar la pròpia llengua si vol continuar essent ell mateix.

Aquesta actitud de vegades comporta sacrifici. Per això volem i demanem que ens visiti, que visiti precisament la nostra llibreria. Això voldrà dir que creu que la nostra tasca és estimable i que en vol la continuïtat.

RAIMON acaba de tornar de Cuba i de Mèxic on ha trobat un acolliment extraordinari.

Ara surt el disc de Raimon que ha estat esperat amb més impaciència: «Cançó de la Mare», «El país basc», «Cançó del que es queda», «Petita cançó de la teva mori». — EDIGSA C. M. 184.

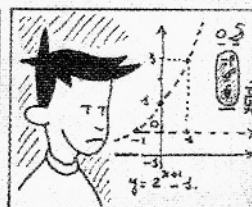
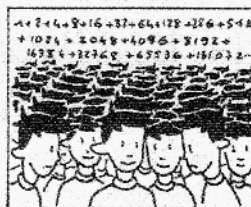
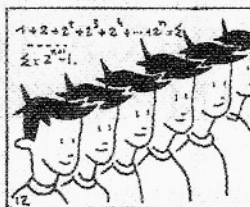
JOAN MANUEL SERRAT. La fidelitat a les essències pròpies, a tot allò que ha configurat, segle rera segle, la nostra ànima col·lectiva és una condició indispensable per a tot expandiment.

Joan Manuel Serrat ha gravat un disc llarg, stereo, amb les cançons més importants del nostre patrimoni tradicional. — EDIGSA C. M. 189LS.

Midi Libre — Vendràdi 27 octubre 1967

EL CRONOMOBIL

Text de Pere VERDAGUER
Dibuixos de Roger TAILLADE

El periòdic francès «Midi Libre», que es publica a Perpinyà, la difusió del qual abarca tot el Rosselló, està publicant en forma de «tires dibuixades», l'original novel·la de ciència-ficció de l'escriptor rossellonès Pere Verdaguer, «El Cronomòbil». El text que acompanya als dibuixos és, evidentment, en català. L'edició original de la novel·la fou publicada per «Edicions 62» dins la seva col·lecció «El Trapezi», una col·lecció que pretén donar a la joventut unes obres de qualitat, amenes, i fetes amb la mentalitat d'avui.

Portada de la publicació Ona, llibres i discs, que donà a conèixer els escriptors i autors musicals amb més èxits del moment, el 1967

aviat; la manca de degà va ser l'argument perquè el governador civil tanqués la Facultat un 14 de febrer i ja no va tornar a autoritzar la seva reobertura aquell any acadèmic. L'autonomia universitària s'entenia llavors d'aquesta singular manera. Tanmateix, aquell breu període lectiu em va permetre conèixer un professor que personalment i a la gent del meu grup ens va impactar. Habitualment anava vestit de fosc i, sovint, de negre, amb jersei de coll tancat; entrava per la porta posterior als bancs de l'aula, evitant la més distant que hi ha al costat de la tarima (la dels catedràtics). Gesticulava amb els braços de forma moderada per reafirmar els seus arguments i sovint tancava, sense aixecar-lo, el puny d'una mà; mirava molt poc els papers, on apareixia la seva inconfusible cal·ligrafia de traços llargs i fermes. El seu esquema expositiu era clar i suggeridor, la pedagogia irrefragable i la dialèctica sempre seductora. Un professor que igualment que uns pocs més, i malgrat el tancament de la Facultat, ens continuava donant classe als llocs més insospitats com l'Escola de Idiomes Moderns, a prop del «Xino», el pis vuitè de l'Escola d'Enginyers fins que el degà ho va permetre, a ESDAE amb el suport de l'inoblidable García Nieto («el Nepo»), etc. Aquest era Jordi Solé Tura, el Solé -com li dèiem- dels primers anys setanta que tant ens va influir com a ciutadans i a alguns també com a professors. El temps matisa moltes coses. Des de llavors, l'efecte del temps vitalment i socialment viscut en aquest país ha estat molt superior al transcorregut de forma natural. Aquest fet, però, no impedeix que aquell Solé segueixi essent el mateix que any rere any s'acosta al nostre seminari de l'Àrea de Dret Constitucional de la Pompeu Fabra per abordar temes d'actualitat, des de la memòria històrica i amb la mirada posada en el futur, amb professors i estudiants la majoria dels quals no havien nascut al temps de què parlo.

Quan el vaig conèixer no feia massa que havia sortit de la presó. Llavors, els meus punt de referència antifranquista giraven al voltant de la figura i la poesia de Federico García Lorca, els colors de la bandera republicana, l'agnosticisme, l'afusellament de Lluís Companys a Montjuïc i les arengues de la Passionària als soldats de l'exèrcit popular durant els primers mesos de la guerra civil a Madrid i de les quals em parlava el meu pare. Per a mi, llavors, el Solé significava la síntesi de tot això. I també ho significa ara.

L'arribada a la Facultat de Dret i les primeres classes de Jordi Solé van suposar l'inici d'un procés d'obertura intel·lectual i vital, d'un procés de socialització política irreversible més enllà de les opcions partidistes que cadascú va prendre. Gent de la meua promoció, de la promoció Francesc Layret (1971-1976) i gent d'altres promocions de l'època, poden compartir el que dic, com a estudiant d'una facultat universitària del tardofranquisme, a banda de l'estima d'amic de la qual únicament jo em responsabilitzo.

Els anys de la llicenciatura i els posteriors de vida acadèmica com a professor universitari em permetrien exposar en aquestes ratlles un bon seguit de moments i anècdotes que formen part del meu itinerari individual i col·lectiu i en el qual en Jordi va tenir una incidència tant objectiva com -sobretot- personal. Com que tot això acostuma a ser prou subjectiu, faré referència també a algunes en què la memòria col·lectiva pugui ser identificada.

Certament forma part del petit patrimoni sentimental que em pertany dir, per exemple, que vaig adquirir a l'any 1973 i gràcies a Jordi Solé, a la llibreria Cinc d'Oros, l'edició mexicana de l'esplèndid llibre de Gabriel Jackson, *La II República española y la guerra civil*. Com és sabut, el llibre estava prohibit a Espanya; tanmateix, el llibreter me'l va vendre per cinc-centes pessetes quan va sentir que els deia que venia de part de l'inefable Solé. Fou una forma de celebrar una bona qualificació que havia obtingut de Dret Polític II. Podria recordar també un matí qualsevol, quan el *hall* de la Facultat estava ple de cartells i el Jordi, abstret amb la lectura d'un d'ells i sense deixar de caminar, va topar amb una columna de ferro... Recordo que algun incondicional va conservar llavors trossos dels vidres. També puc dir que tota la literatura marxista llegida és per la seva causa; que els seminaris organitzats la tardor de 1973 a l'antiga càtedra de Dret Polític, quan el Ministeri volia implantar allò que fou conegut com el calendari «*juliano*», foren inoblidables. Posat a recordar, diria que en aquella època jo simpatitzava amb Bandera Roja tot i que l'ingrés al PSUC no estava llunyà per a molts dels nosaltres, inclòs el mestre Solé; que aquell 11 de setembre es produïa el cop de Xile i sortia aquella portada en negre de «*Triunfo*», expressió d'una derrota més; que en aquells dies detenien els 113 de l'Assemblea de Catalunya; que un 20 de desembre volava al seu cel aquell individu anomenat Carrero Blanco i que, per aquesta raó, ningú va assistir al seminari convocat aquest mateix dia en què, no l'oblido, s'havia de debatre sobre el text de Lenin que parlava de «*El dret de les nacions a autodeterminació*». Recordo

també quan el «*El Brusi*» informava que Solé Tura havia guanyat la plaça de professor agregat: i que allò era molt més que un èxit personal. O la lletra que em va escriure animant-me quan, un cop acabada la llicenciatura, vaig haver d'ubicar-me en aquella mena d'estat d'excepció personal que suposava fer la «*mili*» a la marina espanyola: les primeres eleccions del 15-J de 1977 eren properes i em parlava d'aquell míting del Parc de la Ciutadella. Després va venir la Constitució -ara fa vint anys- i les seves excel·lents intervencions parlamentàries. I també aquell Vè Congrés del PSUC d'infausta memòria i l'ensorrament definitiu d'un projecte polític socialista i democràtic. El meu intent frustrat d'obtenir d'en Jordi un passiu per assistir a la sessió d'investidura del Calvo Sotelo el 23-F. El cop d'estat i la seva tornada a la Facultat dos dies després. No podré oblidar mai el seu coratge i dignitat quan va concórrer el 1983 com a candidat del PSUC a l'alcaldia de Barcelona, malgrat les circumstàncies tan adverses. Ni la dignitat de l'emocionat comiat laic després de la mort de Jordi Conill fa tants sols uns mesos. Com tampoc el fet que el 1991 un former català de Mollet fos nomenat Ministre de Cultura d'un govern de l'esquerra a l'Espanya del segle xx. Aquest és, a parer meu, el Jordi Solé de llavors, d'ara i del futur.”

(*Marc Carrillo, veg. annex 1*)

La vinculació amb la Universitat de Barcelona, ve de molt lluny, ja, de l'any 1955. Són més de 40 anys. El seu rector actual, vell amic de Jordi Solé Tura, ha resumit amb molta emotivitat la relació entre el catedràtic Solé Tura i la degana universitat.

“Benvolgut Jordi,

Saps com et respecto, com t'admiro i com t'estimo. Jo també ho sé. És part de la meua saviesa particular, d'aquesta tan íntima que quan intento analitzar les raons i els perquè dels comportaments i de les actituds personals, es veu desbordada per l'abundant i concloent evidència dels sentiments. Però si l'anàlisi dels raonaments es bloqueja, no és perquè aquests no hi siguin presents sinó perquè es neguen a esqueixar-se del nucli personal que els sosté i els dona sentit. Estimat Jordi, són coses d'aquestes que alguns anomenen la *intel·ligència emocional*. Però sobretot són les coses de l'amistat. De la nostra amistat forjada en múltiples escenaris, tots molt rics en compromisos amb el servei a la cosa pública a través d'una pràctica i d'una teoria informades pel que significa la universitat com a projecte de coneixement i com a projecte cultural de valors.

No sé si la Montserrat Tura hauria gosat demanar-me el que cordialment m'ha demanat si hagués sabut que el que ens uneix són uns sentiments tan personals i, alhora, tan evidents. Perquè, no és gratuït explicitar el que és evident? No es força el pudor amb l'expressió del més íntim i personal? Però, sigui com sigui, estic content i feliç per la sol·licitud de l'alcaldesa. És que així, benvolgut Jordi, com a rector de la Universitat de Barcelona i davant els teus amics molletans i davant tanta gent que t'estima, tinc l'ocasió de proclamar que a la nostra Universitat tots et respectem, tots t'admiro i tots t'estimem. És una sort per a aquest rector, estimats amics de Jordi Solé Tura, poder comptar amb l'amistat de qui encarna de manera exemplar el servei públic universitari com a projecte de coneixement i com a projecte cultural.”

(*Antoni Caparrós, veg. annex 1*)

* pàg 19 Riera, Ignasi, *Jordi Solé Tura. L'home, el país, la ciutat*, Antoni Bosch Editor. Barcelona. 1983

° pàg 14 Riera, Ignasi, *Jordi Solé Tura. L'home, el país, la ciutat*, Antoni Bosch Editor. Barcelona. 1983

° pàg 22-23 Riera, Ignasi, *Jordi Solé Tura. L'home, el país, la ciutat*, Antoni Bosch Editor. Barcelona. 1983

EL POLÍTIC

CONGRESO DE LOS DIPUTADOS

PRIMERES ACTIVITATS POLÍTiques I EXILI

En Jordi Solé Tura participava en diverses associacions, campanyes i moviments universitaris, que, com ell mateix descriu, el van conduir a la militància política.

“No tenia ni la més mínima idea del que era el PSC, ni què era el comunisme, no havia llegit absolutament cap paper. Bueno, havia llegit el Manifesto Comunista de Marx. (...) En definitiva el que em va fer entrar al PSC va ser el que passava en aquell moment, el 56 va ser l'any del XX Congrés (del PCUS), l'any dels afers d'Hongria. Jo havia participat molt activament en les manifestacions de protesta contra la invasió d'Hongria per la Unió Soviètica i com a resultat d'això vaig ingressar al PSC. És a dir, no vaig veure contradicció entre una cosa i l'altra.”⁷

El seu primer any de militància comunista va ser molt intensa a causa de la campanya de detencions policials, que va provocar que la direcció del PSC passés temporalment al sector universitari, en què Jordi Solé Tura era un dels responsables. Tot i ser conscient que era vigilat per la policia franquista, continuava la seva lluita contra la dictadura des de diferents fronts d'intervenció.

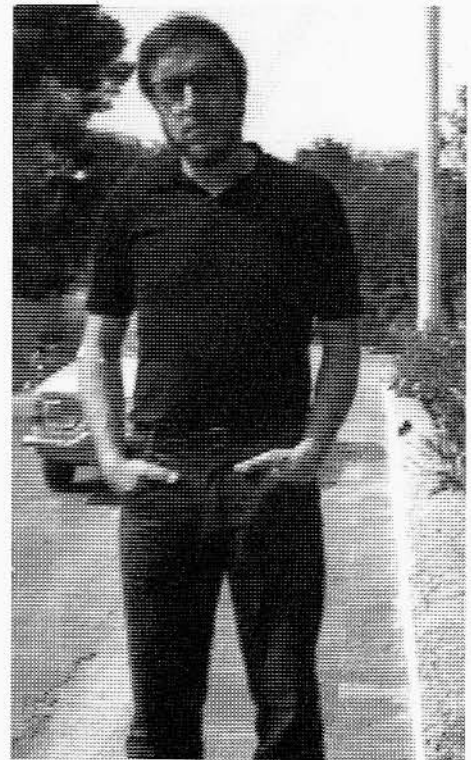
La seva plena implicació política i el treball clandestí va portar-lo a l'exili al 1960. Es va instal·lar a la capital francesa on es casar. El seu treball va consistir en la participació en diferents projectes, com la revista catalana *Nous Horitzons*, de la qual formava part de l'equip redactor, que estava constituït per Pere Armand Duval, Joan Martorell, Francesc Vicenç i ell mateix. Un dels treballs que va tenir, que ha esdevingut un referent simbòlic de la seva etapa d'exili, va ser el de locutor de l'emissora clandestina Ràdio Espanya Independent (REI) o Ràdio Pirenaica, que emetia des de Bucarest, ciutat a la qual es va traslladar per aquest motiu i on va acabar vivint durant dos anys.

Aquesta etapa radiofònica va ser molt ben valorada :

“[Es va produir] la incorporació de Jordi Solé Tura a l'emissora clandestina de Bucarest en substitució d'un vell militant que havia sortit del país al 1939. Això suposà un canvi en el llenguatge i en la percepció de la realitat catalana en les emissions de la REI, que els farà més properes a la població que escoltava.”⁸

Durant una estada a Cotlliure, el 1961

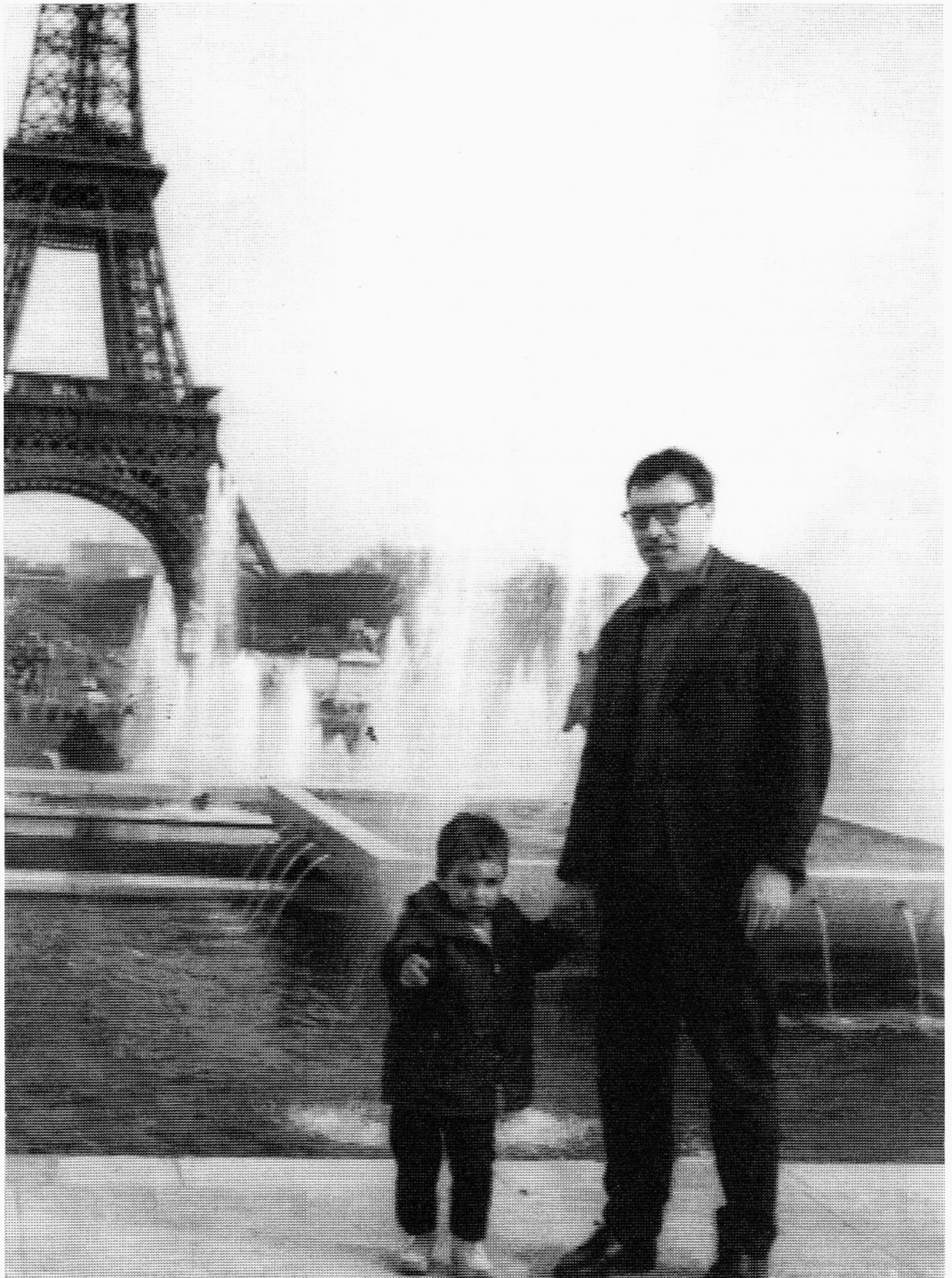
Durant una estada a Txecoslovàquia, el 1962

A la pàgina esquerra:

Jordi Solé Tura davant la façana del Congrés dels Diputats, el 1977

Pàgina següent:

Jordi Solé Tura, amb el seu fill Albert, davant la torre Eiffel, el 1964

L'escriptora Teresa Pàmies ha fet una especial i dedicada evocació d'aquells anys :

“He volgut que la meua adhesió a l'homenatge que la vila de Mollet del Vallès ofereix al seu fill Jordi Solé Tura sigui part del text inèdit que vaig escriure per una crònica no publicada sobre les emissions en català del Radio España Independiente, la Pirenaica. Correspon als anys que militarem al PSUC i treballarem en les redaccions de *Treball* i *Nous Horitzons*, que es feien a París, on Jordi Solé Tura hagué de fugir per tal de no caure a mans de la policia franquista. El vaig conèixer amb el nom d'Albert Prats. Era un xicot molt jove, culte, afable i ambiciós en el sentit més positiu del terme. Vam simpatitzar no sols per compartir el mateix projecte de societat socialista sinó perquè els dos érem “de comarques” i això es notava malgrat pertànyer a generacions diferents. Aquell brillant universitari no era un “señorito” com altres intel·lectuals del país que gravitaven entorn del PCE i del PSUC en aquella època.

El text anunciat destinat a la crònica que roman inèdita és el següent:

“El mes de novembre de 1961, Jordi Solé Tura ja feia un any que es trobava a París, cooptat al secretariat del PSUC després d'una activitat clandestina a Barcelona que no podia perllongar-se amb un mínim de seguretat i eficàcia. A París li fou encomanada, entre altres tasques, la redacció de *Treball*, de *Nous Horitzons* i la col·laboració amb revistes teòriques del PCE, com ara *Nuestras Ideas*. Fou un any particularment important per a Jordi Solé Tura també en el pla personal. Es va casar amb la filla d'exiliats catalans a França, una noia molt jove, nascuda i educada en un país democràtic, amb tot el que això pressuposa com factor difícil d'adaptar-se a la vida clandestina del militant exiliat, “professional” d'un partit comunista.

El desembre de 1961, Jordi Solé Tura fou enviat a la redacció de Radio España Independiente per omplir el buit que hi deixava Emili Vilaseca, ja malalt, i posar l'emissió en llengua catalana al ritme i al to del temps. El jove universitari de Mollet del Vallès es traslladà a Bucarest acompanyat de la seva esposa i, dos anys després, tornaven a París amb el fill que els havia nascut a Romania.

La participació de Jordi Solé Tura a les emissions de Radio España Independiente no es limità als programes en llengua catalana. Alguns dels seus comentaris sobre qüestions polítiques, signats amb el pseudònim d'“Albert Prats” eren traduïts al castellà i llegits en aquesta llengua per ell mateix o per altres locutors de Radio España Independiente. Tanmateix, l'esforç principal el dedicà a dinamitzar la redacció catalana ampliant les fonts d'informació, utilitzant els teletips i la premsa de Barcelona per tal de situar els programes en una realitat més coneguda i, sobretot, emprant un lèxic diferent al de la generació de la guerra civil, la del seu antecessor Emili Vilaseca, i els històrics redactors i locutors de la Pirenaica, diferències que, malgrat tot, no provocaren conflictes generacionals, però sí discrepàncies, no sols de forma, que s'anaren definint amb el temps. Es creà una relació fraternal que Jordi Solé Tura expressà en evocar el seu antecessor quan ja no era militant del PSUC i jo el vaig anar a veure abans d'escriure la crònica: “Recordaré sempre el dia que vaig acomiadar el company Vilaseca a l'estació de Bucarest. Ell, jubilat i malalt, tornava a Moscou. Estava commogut i, com a record, em va oferir un bocí de cinta catalana, les quatre barres que ell havia conservat des que deixà Catalunya. És lo més valuós que tinc -em digué- i jo encara el guardo.”

A començaments de la dècada dels seixanta bufaven vents nous i les emissions catalanes de la Pirenaica ho palesaven. Els himnes i les cançons de guerra eren substituïdes per “la nova cançó” i jazz autèntic. El “Diguem no” de Raimon esdevingué implícitament la sintonia dels programes de Radio España Independiente en català. Jordi Solé Tura recorda els dos anys de redactor-locutor de la Pirenaica com una experiència enriquidora que, posteriorment, li ha servit en la seva activitat política i professional. “Vaig tenir sempre la sensació d'ésser útil al combat antifranquista”, comentà un Jordi Solé Tura que ja havia fet l'experiència de ministre de Cultura en un govern socialista. “Podia llegir regularment la premsa internacional, que m'obrí horitzons infinits, vaig aprendre a fer periodisme, a elaborar ràpidament un comentari, un butlletí d'informació el dia que em tocava guàrdia...”. Però dos anys d'aïllament eren massa. Jordi Solé Tura demanà el seu trasllat a París, no sols per motius personals, d'inadaptació a les limitacions d'una societat no democràtica, agreujat per les condicions d'una rigorosa clandestinitat a Romania,

sinó també en la perspectiva d'un retorn immediat a Barcelona, reprendre els estudis de Dret, preparar la seva tesi doctoral i afrontar el repte de la legalitat després d'un llarg parèntesi clandestí i expatriat. Tenia 33 anys i el fill de Mollet del Vallès empenyé la nova singladura que tothom coneix.”

Amb l'expulsió de Jordi Solé Tura del PSUC deixarem d'ésser companys de partit però mai no l'he titllat de renegat ni de trànsfuga, ni ell m'ha retret la meua obstinació a seguir en la militància comunista perquè sap que és sincera, com sincera fou la seva determinació d'entrar en el PCE per prosseguir-hi el combat polític dels seus anys joves a risc d'equivocar-se, com tots, però també amb la voluntat d'encertar-la en l'acció necessària des de l'esquerra catalana i espanyola en benefici dels treballadors i les altres capes no parasitàries de la societat. En aquesta lluita seguim plegats, amb tot el que hem après i el que ens queda per aprendre. Salut, Jordi!”

(Teresa Pàmies, veg. annex 1)

A començaments de 1964 en Jordi Solé Tura va poder tornar a París i va treballar com a cap de redacció amb Claudín i Semprún a la revista Realitat. A partir d'un conflicte dins del partit polític, en Jordi va decidir tornar a Catalunya al 1965, tot i l'amenaça d'expulsió del partit i el procediment de 30 anys de presó obert contra ell.

“1965. A París de nou: la guerre est finie

A començaments de 1965 una trobada casual i sorprenent. A la Mutualité, espai tradicional dels actes polítics, en ple Quartier Latin. Em trobo caminant per un passadís, amb una aparença d'home tranquil que va a comprar el tortell els diumenges, en Jordi. Una gran alegria i aviat me n'adono que no és precisament un home tranquil ni feliç. La vida a l'Est era dura, sobretot vaig entendre per la seva artificialitat. Per a l'Anny, la seva dona aleshores, era una espera insuportable. No podia fer res. Uns mesos abans van decidir que ella tornava mentre ell discutia amb la direcció del Partit el seu relleu. Gairebé acabava d'arribar a París. S'adonava que a Espanya la situació evolucionava, que convenia ser-hi. Però com nosaltres, estudiants ja graduats que estàvem a París, tenia molts dubtes que la política del Partit, basada en una explosió imminent, fos realista. Eren els dubtes que expressava Yves Montand a la pel·lícula de Resnais-Semprun “La guerre est finie”. I que a la direcció del PCE manifestava Fernando Claudín. De tot això, en parlàvem poc després a la meua habitació de la Cité universitària amb ell i l'Anny, la M. Rosa, en Jordi Sales, l'Oriol Bohigues (el físic) i l'historiadora Núria Sales i en Xavier Folch, que va passar una temporada a París. En Jordi, de tots nosaltres, és el que més desitjava tornar a Espanya i fer una vida “normal”. Sense trencar amb el Partit, però amb voluntat de sortir de la vida política doblement artificial d'una clandestinitat a l'exili. Va produir-se una situació curiosa. Amb tota naturalitat, en Jordi va plantejar a la direcció del PSUC la seva voluntat de tornar a Barcelona, perquè considerava improbable que el detinguessin per les sospites policiaques de cinc anys abans. I estava segur de ser molt més útil a Barcelona, “sortint a la superfície”, com es deia aleshores, que fent d'aparatchik a París. Aquesta posició tan raonable com coratjosa no va ser entesa així. En Jordi, per algunes crítiques que havia fet, per ser un “intel·lectual”, no era, en aquells moments de debat intern, fiable. Se li va prohibir tornar a Espanya per “raons de seguretat”. Va tornar. No li va passar res. Excepte que va ser expulsat del Partit, malgrat que es demostrés que ningú el perseguia per qüestions passades i que no solament no posava en perill res ni ningú, sinó que era un actiu evident per la política contra la dictadura. Com es va demostrar ben aviat.”

(Jordi Borja, veg. annex 1)

PRESÓ I FINAL DEL FRANQUISME

A l'arribar a Barcelona en Jordi Solé Tura no va ser detingut, però sí expulsat del partit comunista català.

En Jordi Solé Tura va participar en un dels fets més importants d'aquells anys, viscut entre el 9 i l'11 de març de 1966 al Convent del Caputxins de Sarrià, entre els més de cinc-cents delegats estudiants, que formaven el Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona, i la trentena de convidats del món cultural que van elaborar el Manifest per una Universitat Democràtica la constitució de l'Assemblea Constituent.

Al 1969, als pocs mesos de funcionament de la Llei de Premsa del ministre d'Informació, Manuel Fraga Iribarne, i a partir d'unes mobilitzacions estudiantils es decreta l'estat d'excepció.

"Aquest estat excepció va provocar la detenció massiva de militants d'esquerra, estudiants, sindicalistes, professors universitàries, intel·lectuals progressistes, nacionalistes.(...) En Jordi Solé Tura, professor universitari d'esquerres, va ser detingut i empresonat a la Model, on van coincidir amb Jordi Borja i Alfons Carles Comín. Els tres va acabar d'organitzar el grup Bandera Roja, moviment poc jerarquitzat i compost per intel·lectual i bases populars.(...) Pel Jordi Solé Tura la militància i activisme en Bandera Roja va ser "una experiència molt interessant, bé que limitada".⁹

A la presó, segons el seu germa Joan, que l'anava a veure cada setmana, un dels responsables de la Model el va tractar molt bé i li va demanar que desenvolupés tasques de traductor amb els presoners estrangers, atès el seu coneixement d'idiomes i la seva estada a diversos països europeus. En Jordi Solé Tura també va aprofitar aquells mesos d'obligada reclusió per seguir amb els estudis d'oponent a càtedra, tal com ens ha recordat més amunt Eliseu Aja en la seva adhesió. Fins i tot, va tenir temps d'escriure poemes de caire teològic i polític.

VOLDRIA

Voldria ser vocalista marxista-leninista i com una "Boîte" de la Diagonal cantar la Internacional
Voldria ser futbolista marxista-leninista i en ple camp del Barcelona muntar una taula rodona
Voldria ser sardanista marxista-leninista

i ballar una gran sardana amb la Banca Catalana
Voldria ser economista marxista-leninista i salvar l'economia de la petita burgesia
Voldria ser jurista marxista-leninista i organitzar amb en Benet un bonic Estat de Dret

Forces militars de l'Estat vigilant el Convent dels Caputxins de Sarrià, el 1966

RECIFICACIÓN AL DISEÑO DEL ACTA DE LA REUNIÓN DEL PLENO DEL CONSEJO DE MINISTROS CORRESPONDIENTE AL DÍA 27 DE MAYO DE 1966.

En la página 5.ª, renglón 16 y siguientes, del borrador, donde se dice: "otros cuatro por los que se desestiman los recursos de súplica ante el Consejo de Ministros, interpuestos por los señores que se citan: D. Juan Oliver Sallarés, D. José María Martínez Gudiña, D. Antonio de Noriega Guillés, D. Carlos Barraj Agesta y D. Antonio Tapies Puig; D. José María Vidal Villa, D. Manuel Sberrián Luñán y D. Jorge Solé Tura; y D. Salvador Espriu Castell y D. Oriol Rúbies Guardiola, contra sendas multas que les han sido impuestas por el Ministerio de la Gobernación por su destacada participación en la ilegal reunión de estudiantes celebrada en el Convento de PP. Capuchinos de Sarriá (Barcelona) el 9 de marzo de 1966", debe decir:

"... otros dos por los que se desestiman los recursos de súplica interpuestos por D. Juan Oliver Sallarés; D. José María Martínez Gudiña, D. Antonio de Noriega Guillés, D. Carlos Barraj Agesta y D. Antonio Tapies Puig, contra sendas multas que les han sido impuestas por el Consejo de Ministros por su destacada participación en la ilegal reunión de estudiantes celebrada en el Convento de PP. Capuchinos de Sarriá (Barcelona) el 9 de marzo de 1966; otros dos por los que se desestiman los recursos de súplica ante el Consejo de Ministros interpuestos por D. José María Vidal Villa, D. Manuel Sberrián Luñán y D. Jorge Solé Tura; y D. Salvador Espriu Castell y D. Oriol Rúbies Guardiola, contra sendas multas que les han sido impuestas por el Ministerio de la Gobernación por su destacada participación en la ilegal reunión de estudiantes celebrada en el Convento de PP. Capuchinos de Sarriá (Barcelona) el 9 de marzo de 1966".

Reproducció de l'acta del Ple del Consell de Ministres del 27 de maig de 1966 en què desestima els recursos de súplica i alçada de diversos participants a la Caputxinada

i superar divergències
amb totes les eminències
Voldria ser activista
marxista-leninista
i fer una manifestació,
un dia sí, un dia no
Voldria ser avantgardista
marxista-leninista
i fer la revolució

si pot ser amb calefacció
Voldria ser oportunista
marxista-leninista
i exaltar la democràcia
al Centre Moral de Gràcia
Voldria ser revisionista
marxista-leninista
i comparar opinions
amb marxistes bons minyons

Voldria ser optimista
marxista-leninista
i dir que la dictadura
ja no va amb l'estructura
que tot es descomposició
i que això no s'aguanta, no
I tantes coses voldria
Però, si ho dic, qui s'ho creuria?

*Poema teològic-polític. Jocs Florals de la Modelo,
Pasqua de Ressurrecció, 1969*

A la presó barcelonina, va estar els sis mesos que va durar l'em-
presonament a disposició del Capità General, però sense cap
delicte o denúncia sobre ell i finalment va quedar en llibertat.

En sortir de la Model, juntament amb Jordi Borja i l'Alfons
Comín, va iniciar una etapa d'intensa militància al grup Bandera
Roja, grup que va començar a constituir durant el temps de
privació de llibertat.

“Anny, la mare del teu fill

La meva col·laboració en aquest llibre pretén omplir l'espai de temps que les teves biografies segurament no reflexionaran perquè són uns anys de la teva vida que poca gent coneix com jo.

Són els anys de la “transició” entre la teva sortida forçosa d'aquest país i els anys immediatament posteriors a la teva tornada. Possiblement els anys més difícils de la teva vida, però també els més rics en esdeveniments personals. La teva biografia política ja la faran uns altres.

Quan ens vàrem conèixer jo tenia 17 anys i tu 30. Al cap de vuit mesos ja estàvem casats amb molta il·lusió i amor, però amb una precarietat econòmica difícil d'imaginar avui dia.

El dia que et vaig conèixer em van seduir, per ordre d'importància: la teva veu, el que deies i que cres tan diferent de com s'expressaven els altres dirigents comunistes, i els teus mitjons blancs. No en portava ningú en aquell temps. Eren signe d'una innocència que ha estat una constant al llarg de la teva vida. Érem a París i parlaves un francès d'una perfecció sorprenent. Tenies un encant molt especial que en francès en diuen “charme”. Eres molt pacient, molt tendre, sabies escoltar els altres.

No tenia massa clar això de casar-me als 18 anys però tenia molt clar que havia trobat l'home amb qui m'havia de casar. Al poc temps de casar-nos van ocórrer dos fets importants que van modificar la nostra vida de recent casats, que es limitava des del punt de vista personal a pocs diners i molt amor mutu.

El primer fet va ésser l'anunci del meu embaràs i les conseqüències físiques i econòmiques que va suposar.

L'altre fet va ésser el teu trasllat a Bucarest per cobrir un espai a l'emissora anomenada Pirenaica. Em vaig adonar el mateix dia de l'arribada a Bucarest que allò era un desterrament. Eres massa brillant i massa flexible per una

estructura tan rígida com eren els partits comunistes. Aquell mateix dia de l'arribada a Bucarest jo feia els 19 anys i estava embarassada de cinc mesos.

La vida allà no tenia res d'idíl·lic i va representar una dutxa freda comprovar l'endarreriment d'aquella societat. Començaven a trontollar les nostres conviccions que allò era el camí correcte per arribar a la societat a la qual aspiràvem.

El naixement del nostre fill va representar una dificultat afegida. No es trobaven productes de primera necessitat per a un nadó. La nostra inexperiència, el nostre aïllament, l'allunyament de les famílies i els amics ens van fer passar moments molt difícils des d'un punt de vista emocional. L'Albert va ésser víctima del nostre desconcert. És evident que no estàvem preparats per ser pares però també penso que ho vàrem fer el millor que vàrem saber.

Vaig comprendre ràpidament que d'allí no en sortiríem mai si no hi havia un esdeveniment que ho fes imprescindible. Desafiant les conseqüències polítiques, vaig agafar el nen i me'l vaig endur cap a França, amb el teu acord, evidentment.

Va ésser una motivació suficient perquè te'n poguessis tornar a França per retrobar-te amb la dona i el fill. Però ja tenies clar que el millor que podies fer era tornar al teu país.

La separació d'aquells mesos va ser particularment difícil per a mi. No tenia ni un cèntim, no podia treballar i tenia un fill d'un any. El teu retorn i la meva tornada a la feina ens varen aportar uns mesos de felicitat malgrat la teva inquietud per la teva situació política.

La indisciplina manifesta que va suposar la teva tornada a París i la teva defensa de les tesis eurocomunistes et convertien en un perfecte candidat a l'expulsió del PSUC. Cosa que va ocórrer el mateix dia que tornàvem a Espanya.

En un tren de nit i lliteres de 2a classe vàrem arribar a Mollet pràcticament amb el que dúiem al damunt. L'única cosa que deixàvem darrera nostre eren els teus llibres. Cada canvi de situació o de domicili suposava la pèrdua d'una part de la teva biblioteca. Per a tu era molt greu.

Per a mi, vaig viure l'arribada al país com un exili. Nascuda i educada a França, hi deixava la meva família i els meus amics. Per sort, els teus amics, com l'August Gil, el Manuel Sacristán, el Joaquim Jordà, el Dr. Jiménez de Parga i altres van suposar una ajuda afectiva important.

No sabíem ben bé a on anàvem però sabíem que hi havíem d'anar. Sense feina, sense diners i l'espasa de Damocles de la repressió omnipresent. Era l'època de la dictadura i et vas ficar de ple en activitats "subversives". Van ser temps de vaques magres, però ja hi estàvem acostumats. Gràcies a les traduccions que fèiem conjuntament vàrem poder sobreviure. Recordo especialment l'època de la "Caputxinada" de Sarrià, l'angoixa de saber-te allà dins tancat amb molts altres intel·lectuals que afrontaren a cara descoberta les conseqüències de les seves conviccions. Em sentia totalment solidària. Pels que estàvem a fora van ésser temps de manifestacions i corredisses davant els cavalls dels "grisos". Jo anava a totes. Prenia consciència del risc que corrien els de dins si se'ls deixava sols.

Mai vas dubtar ni mai vas faltar a les cites importants quan es tractava d'aportar el teu testimoni. Mai vas transmetre sensació de por o de perill. T'hi jugaves molt.

La prova en va ser la teva detenció en ple estat d'excepció i en plena nit. Recordo que abans d'obrir a la policia que et venia a buscar vaig amagar els passaports. L'endemà mateix començava la meua batalla personal per treure't de la presó.

Entre les múltiples personalitats que vaig anar a veure i que em van rebre, recordo particularment l'entrevista amb el Fabià Estapé, que em va prometre intervenir. Vaig escriure als mitjans de comunicació i alguns intel·lectuals francesos de prestigi perquè coneguessin el teu cas i fessin pressions per alliberar-te. Fins i tot vaig mobilitzar Amnistia Internacional.

Al mateix temps van començar les cues a la presó Model per visitar-te cada vegada que era possible. En el pati de la presó vaig conèixer altres famílies de presos polítics. Es creava un ambient molt especial d'afecte i de solidaritat. El meu univers es va reduir a les visites, fer-te arribar llibres, treure roba bruta i comunicar amb tu a través d'aquelles reixes dobles plenes de teranyines. El funcionari que s'hi passejava pel mig no donava lloc a massa intimitats.

Va ser l'època de la nostra relació epistolar. Ens escrivíem moltes cartes, que encara guardo. Són part d'un passat que no es pot esborrar.

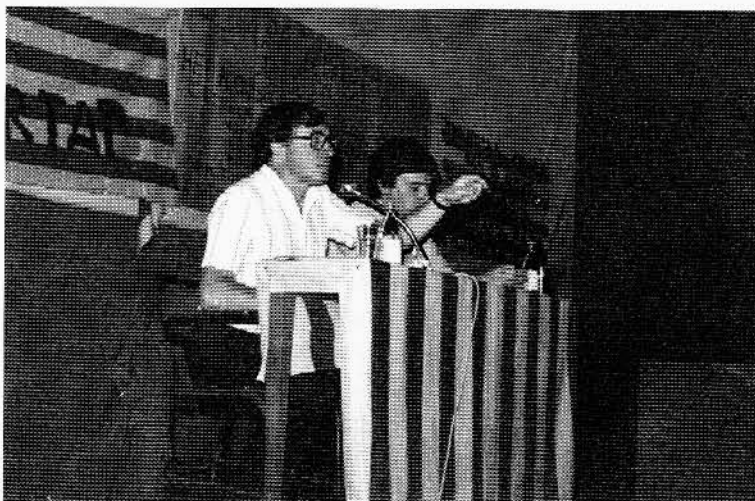
La teva sortida de la presó representa una etapa en què la teva vida ja és de domini públic i jo ja me n'allunyo.

Si aquestes línies poden servir de testimoni, m'agradaria recordar que els anys que vaig compartir amb tu van ser marcats per la tendresa, el compartiment dels nostres ideals i les dificultats econòmiques, en aquest ordre.

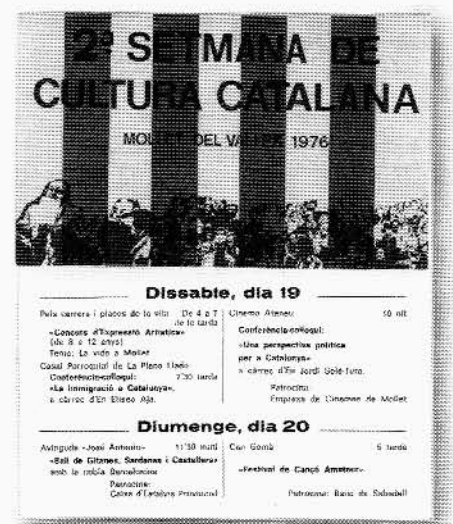
I també agrair-te la paciència que vas tenir per suportar el meus errors i el meus encerts deguts a la meva immaduresa i la meva joventut.

Algunes vegades és un avantatge tenir 17 anys. Però també pot ésser un inconvenient.”

(Anna Bruset, veg. annex 1)

Jordi Solé Tura fent una conferència al cinema Ateneu durant la II Setmana de Cultura Catalana, de Mollet del Vallès, el 1976. A les pancartes del fons es poden llegir reivindicacions de l'època: "Volem un institut" i "Llibertat, amnistia i estatut d'autonomia"

LA TRANSICIÓ CAP A LA DEMOCRÀCIA

A la segona meitat dels setanta, amb la pèrdua de força del govern autàrquic franquista, es va obrir un període de reestructuració de les formacions polítiques que es preparaven per fer front al període de transició al règim democràtic. Dins d'aquesta reconfiguració dels plantejaments i les estratègies polítiques, a l'estiu de 1974, en Jordi Solé Tura va ingressar novament al PSC i va ser nomenat membre del Comitè Central i responsable del front d'intel·lectuals.

Aquests anys són, en general, per a partits i sindicats, que havien d'actuar encara en la clandestinitat, anys d'intensa i dura activitat. En Jordi Solé Tura va participar en moltíssims actes, alguns d'ells celebrats a la seva ciutat, Mollet del Vallès. Podem destacar una conferència titulada "Passat, present i futur de Portugal", el novembre de 1974 al Casal Cultural, conferència molt celebrada, ja que tota ella es va interpretar com a referent implícit a la pròpia situació de l'Estat espanyol. Va participar també, amb una conferència titulada "Una perspectiva política per Catalunya", a la II Setmana de Cultura Catalana, organitzada el 1976.

Amb la mort del dictador, la direcció dels comunistes catalans van triar Jordi Solé Tura com a responsable dels temes electorals i parlamentaris.

"1977. Eleccions i normalització democràtica

Morta la bèstia. Morta la ràbia. Molt ràpidament el país es va normalitzar. La gent era normal, la gran majoria, almenys. La política començava a ser-ho. En Jordi ho havia estat sempre. La campanya electoral, vam preparar-la plegats. Es va constituir un comitè de campanya del PSC. Tot era "Jordis": Jordi Solé Tura, Conill (l'estimat Conill, mort recentment, condemnat a mort el 1962, deu anys a Burgos, aleshores responsable de Barcelona), Martí (que feia de connexió amb els "publicitaris"), Domingo (assessor jurídic), Degà (que coordinava els actes) i jo mateix (que exercia la "política municipal" i se'm suposava que sabia què convenia dir a les diferents ciutats de Catalunya). Crec que va ser la primera vegada que vaig veure a en Jordi plenament feliç fent política. Les eleccions van anar bé per al PSC, en Jordi va sortir elegit diputat i va ser un dels redactors principals de la Constitució i de l'Estatut d'Autonomia. Una història molt coneguda i que no necessita el meu testimoni. Una anècdota, però, sobre com enfocaven les coses. A finals del setanta, un pensador marxista greco-francès, aleshores molt de moda, Nicos Poulantzas, va venir a Barcelona a fer una conferència. Ens coneixíem des de feia anys, en Jordi i jo ens havíem trobat amb en Nicos diverses vegades a París i entre nosaltres s'havia creat una certa complicitat intel·lectual i amical. Vam anar a dinar, no recordo si a Ca l'Estevet o a Cal Lluís. En Jordi explicava com des de l'esquerra s'havia afrontat la qüestió de la Constitució i de l'Estatut, el perquè de les principals respostes. Jo hi havia participat una mica i estava preparant les nostres propostes per a les lleis de règim local i d'ordenació del territori. En Nicos preguntava i escoltava atentament i, en un cert moment, va dir-nos: "Al sentir-vos explicar tot això m'adono que he escrit uns quants llibres sobre l'Estat i el poder polític i hi entenc ben poc". Va dir-ho amb humor, com gairebé sempre. Però uns mesos després es va suïcidar, tirant-se des del terrat d'uns gratacels a París. Evidentment, la conversa que vam tenir a Barcelona no en tenia cap culpa, però sí que va quedar molt clar que la manera de pensar la política del Jordi no tenia res a veure amb els dogmes reconstruïts amb sofisticació pel marxisme estructuralista de l'època."

(Jordi Borja, veg. annex 1)

Intervenció de Jordi Solé Tura en un míting polític al parc de Can Mulà, el 1977

EL PONENT CONSTITUCIONAL

Els resultats de les primeres eleccions legislatives democràtiques el 1977, després de la caiguda del franquisme, van atorgar a en Jordi Solé Tura un escó de diputat. Tot el seu bagatge acadèmic i la seva trajectòria política va fer que ocupés càrrecs importants en les formacions polítiques en les quals va militar, a més de ser escollit representant del grup polític comunista per formar part de la ponència constitucional i dels redactors de l'Estatut de Catalunya.

Una de les tasques principals dels nous diputats era la redacció d'una Carta Magna que regulés el nou Estat democràtic. En Jordi Solé Tura va ser elegit com a ponent constitucional, per part del grup comunista a les Corts. D'aquesta etapa, el molletà reconeix que:

“... va ser un dels moments més importants de la meua vida. Vaig ser elegit per formar part de la comissió a començaments del mes d'agost de 1977. Naturalment, vaig preparar l'esborrany d'allò que presentaria el grup comunista, esborrany que vam discutir amb les direccions del PCE i el PSUC. A mitjan d'agost, la dona i jo vam anar de viatge al vall de Pineta, al Pirineus d'Osca i vam pujar el Mont Perdut, que mossèn Cinto Verdaguier descriu amb un poder tan gran. Després ens vam tancar a casa d'uns amics, a Farena, una meravella de poblet semiabandonat a la vall de Brugent, a l'Alt Camp, i vaig passar-me dos dies intensos tractant de resumir el nostre programa constituent. La primera reunió va tenir lloc el dia 22 d'agost sota la presidència, per primera i darrera vegada, dels president de la comissió constitucional. L'acord que vam adoptar va ser que cada dia un dels set presidiria les reunions per torns...”¹⁰

Posteriorment, en Solé Tura va formar part de la comissió mixta del Congrés i el Senat, la qual tenia l'objectiu d'acordar un text únic i aprovat per les dues cambres.

Finalment, un referèndum popular va validar el text constitucional el 6 de desembre de 1978 amb un 87,87% dels vots afirmatius.

“Amablemente informado por la ilustre alcaldesa de Mollet del Vallés del merecidísimo homenaje que se va a tributar a la figura y a la actividad de Jordi Solé Tura, “molletense de nacimiento y de convicción”, como se le califica con justicia, me siento gustosamente impulsado a expresar mi cálida adhesión con unas sencillas, pero sinceras y cordiales, palabras autógrafas (por carecer aquí de aparatos mecánicos), precisamente desde otra entrañable

Carnet de diputat

Jordi Solé Tura al Comité Central del PCE, a Madrid, el 7 de gener de 1978

A la pàgina esquerra:

Els set ponents constitucionals a la sala de reunions, (drets d'esquerra a dreta): Cisneros, Pérez Llorca, Rodríguez de Miñón (asseguts) Roca Junyent, Fraga, Peces-Barba i Solé Tura

comarca catalana -el Baix Empordà- concretamente desde Calonge, dónde busco y encuentro cada verano, con mi familia, a lo largo de más de cuarenta años, el sosiego y el contacto con la Naturaleza, que no es fácil lograr en el bullicio de Madrid, nuestra amada tierra nativa.

La dificultad estriba en no tener ahora y aquí notas y papeles de aquellos tiempos -los de la transición a la democracia- en qué tuve la suerte de conocer a Jordi, diecisiete años más joven que yo (1913-1930), pero ya en plena madurez de inteligencia y sensibilidad. Una vez más he de acogerme al hermoso decir de Antonio Machado. “Guardo la emoción de las cosas,/(pero) hay lagunas en mi memoria”. En mi memoria cerebral, me permito glosar, yo, que no en la memoria cordial. En ella me queda viva la experiencia de haber encontrado en aquel juvenil licenciado en derecho una atrayente armonía -difícil en aquella coyuntura- entre su leal adscripción ideológica al PSUC, clandestino, y su apasionado amor a la libertad, a los valores democráticos y a la paz.

Esa sugestiva armonía espiritual le movió al diálogo con quienes, como yo y otros colegas, desde trasfondos ideológicos distintos, asumíamos esos mismos valores éticos, de raíz cristiana, y compartíamos análogo afán de profundo cambio socio-económico y político para España. Una España plural en todas las dimensiones, con la riqueza cultural de sus nacionalidades y regiones, abierta a un mundo sin discriminaciones inhumanas y sin fronteras, dónde fuera posible realizar una justa distribución comunitaria de los bienes, y lograr, al unísono, el pleno desarrollo de cada persona humana en libertad, y la solidaridad de todo el conjunto.

Aquellos contactos míos con Jordi Solé, en la primera etapa, tuvieron lugar -según me dice mi memoria cordial- en el ámbito, abierto y flexible, de *Cuadernos para el diálogo*, y más aún en trances de defensa de los derechos humanos, ante los órganos administrativos y los judiciales, de entonces, para fortalecerse, en un momento ulterior, durante el empeño operativo de *Coordinación democrática* (la “Platajunta”, en la jerga periodística), y sus conexiones con alianzas análogas en las diversas nacionalidades, Cataluña en vanguardia, y en ella Jordi, infatigable, superador de las discrepancias y de los desalientos. Con ese espíritu, creyentes e incrédulos, universitarios y sindicalistas, castellano-hablantes y catalanes, vascos y gallegos, recorrimos con ilusión y esfuerzo, sacrificio y riesgo, el duro camino hasta el trienio decisivo de la transición (1976-1978).

No todos logramos -yo entre ellos- llegar a la Tierra Prometida de las Cortes Constituyentes, pero sí lo consiguió, muy merecidamente, Jordi Solé, al ser elegido Diputado, por el PSUC, en las urnas del 17 de junio de 1977, dónde naufragó el equipo de la Democracia Cristiana.

Ya en las Cortes, Jordi gozó del privilegio de contribuir, lúcida y dialogantemente, a la elaboración de la Constitución democrática de 1978, en la que se refleja, por primera vez en la historia constitucional de España, una imagen de plenitud de nuestra plural Nación, y también las altas cualidades humanas, y las esperanzas -por encima de obstáculos y desmayos- de los millones de españoles que acudieron a dichas urnas, y de sus representantes en la Magna Asamblea legislativa.

Después, a lo largo de los veinte años transcurridos, que ahora conmemoramos, Jordi Solé ha seguido siendo fiel a esos valores esenciales, más allá de cualquier estrechez partidista, y lo demuestra, día a día, en sus artículos periodísticos, en sus actuaciones académicas y en cualquier ocasión, tanto para defender el contenido y el espíritu de la Constitución, cuanto para romper lanzas, si se tercia, en favor de la armonía inescindible del Derecho y la Justicia, de la libertad y la solidaridad, sin las cuales, conjuntadas, ni el progreso ni la paz son posibles.

Por todo ello -y mucho más que queda por decir- merecen felicitación y agradecimiento el Ayuntamiento de Mollet del Vallès, y su hijo predilecto, por el homenaje que se le tributa y al que se une, de corazón, su viejo y permanente amigo Joaquín Ruiz-Giménez.”

(Joaquín Ruiz-Giménez, *veg. annex 1*)

“Conocí a Jordi Solé Tura en la legislatura constituyente cuando ambos éramos diputados. Nuestros partidos no eran electoralmente colindantes y, por ello, su colaboración política, que fue atípicamente fecunda, no estaba necesitada de gestualización teatral ante la galería. En la ponencia constitucional y al hilo de la colaboración antes mencionada, trabamos una muy buena amistad, que continúa.

De Jordi, además de su vida de luchador, su férrea voluntad y su inteligencia, yo subrayaría una extraordinaria elegancia de espíritu, una finísima sensibilidad para entender a los demás y un espléndido sentido del humor. Su afán por la justicia nunca ha podido llevarlo a posiciones intolerantes o extremas porque todas estas cualidades antes aludidas se lo impiden. Es, además, un amigo leal y persona que sabe disfrutar de las cosas pequeñas de la vida.

Hay que agradecer a Mollet que nos lo haya prestado tanto tiempo, como hay que felicitar a sus ediles por este merecidísimo homenaje.

Si la humanidad hubiera producido muchos más seres como este ejemplar “forner de Mollet” la vida sería más agradable y la política más sencilla. Si todos fueran como Jordi daría igual que fueran de izquierdas o de derechas. Todo funcionaría mejor...y, además nos reiríamos más.”

(José Pedro Pérez-Llorca, veg. annex 1)

“Benvolguda Alcaldessa i amiga,

Moltes gràcies per la teva carta de data 4 de juny.

Per a mi serà una gran satisfacció participar en la taula rodona que em proposeu, en ocasió dels actes organitzats en homenatge del bon amic Jordi Solé 'tura.

En Jordi s'ho mereix. Penso que sóc un testimoni molt proper de la seva actuació a la Constitució i també a la de l'Estatut. Una persona constructiva, serena, dialogant i conciliadora; ell que tenia tants motius per definir actituds radicals va buscar sempre les vies de l'entesa i de l'acord.

Sempre recordaré les nostres passejades d'alguns capvespres madrilenys, quan buscàvem en el caminar el repòs de les llargues sessions de la ponència constitucional. En aquells moments, la dimensió humana d'en Jordi Solé 'tura guanyava a les seves altres consideracions. I tots dos trobàvem en el valor de l'amistat la complicitat que fa possible el respecte preludi de l'acord.

Felicito en Jordi Solé 'tura, però sobretot felicito a Mollet per tenir un fill tan il·lustre.

Cordialment,”

(Miquel Roca Junyent, veg. annex 1)

Tarjeta de senador

“Como colega y amigo desde hace muchos años, es para mí una satisfacción y un honor unirme al homenaje de Mollet del Vallès a Jordi Solé Tura, nacido en esa ciudad, a la que honra siendo molletense. También me consta que a él le honra igualmente que su origen le vincule con esta noble villa.

Aprecio en Jordi Solé Tura su indomable voluntad, su rectitud, su afán de mejorar su formación y su desarrollo intelectual y profesional, su bondad, su vocación por el Derecho y la justicia y su amor por la Universidad. Conozco los sacrificios y los esfuerzos de trabajo que ha tenido que realizar para alcanzar las metas que se había propuesto, y para avanzar en la plenitud de su dignidad como persona. Conviví estrechamente con él en aquellos hermosos años de la transición, y compartí el espíritu del consenso, que tantos sacrificios y renunciaciones nos costaron a todos. Su flexibilidad, su comprensión, su tolerancia y su respeto a las posiciones de los demás ayudaron a que pudiéramos culminar aquella gran tarea de cerrar unas reglas de juego válidas para todos, que han producido el más largo período de paz de nuestra historia moderna.

Pero, sobre todo, participo en este homenaje y me adhiero con entusiasmo a esta iniciativa porque conozco su decidida voluntad de mantener vivo el espíritu de la Constitución, y las normas y principios que la animan, con flexibilidad, sin aferrarse a la letra, pero decidido como tantos millones de españoles a que esta vez la intransigencia de unos pocos, que no respetan el principio de las mayorías, no pueda acabar con la esperanza de tantos.”

(Gregorio Peces-Barba, veg. annex 1)

Moment de celebració del final de la redacció de la Constitució, amb el president del Govern, Adolfo Suárez

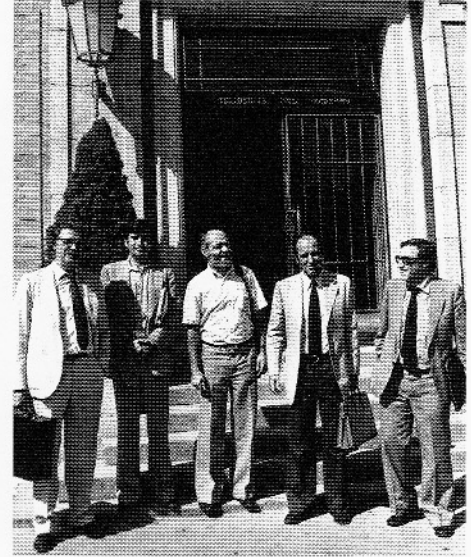
REDACTOR DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

Recepció del president de la Generalitat, Josep Tarradellas, al Palau, als redactors de l'Estatut d'Autonomia

L'any següent, en Jordi Solé Tura va formar part del grup que va elaborar la ponència de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, també anomenat Estatut de Sau, que va donar resposta a les mobilitzacions i campanyes que demanaven "Autodeterminació i Estatut d'Autonomia".

Després de la redacció de l'Estatut, a partir del capítol vuitè de la Constitució, van triar una comissió de tres representants, Eduard Martín Tóval, Jordi Solé Tura i Miquel Roca Junyent, que van anar al Congrés dels Diputats a presentar el text redactat i esperar l'aprovació del plenari.

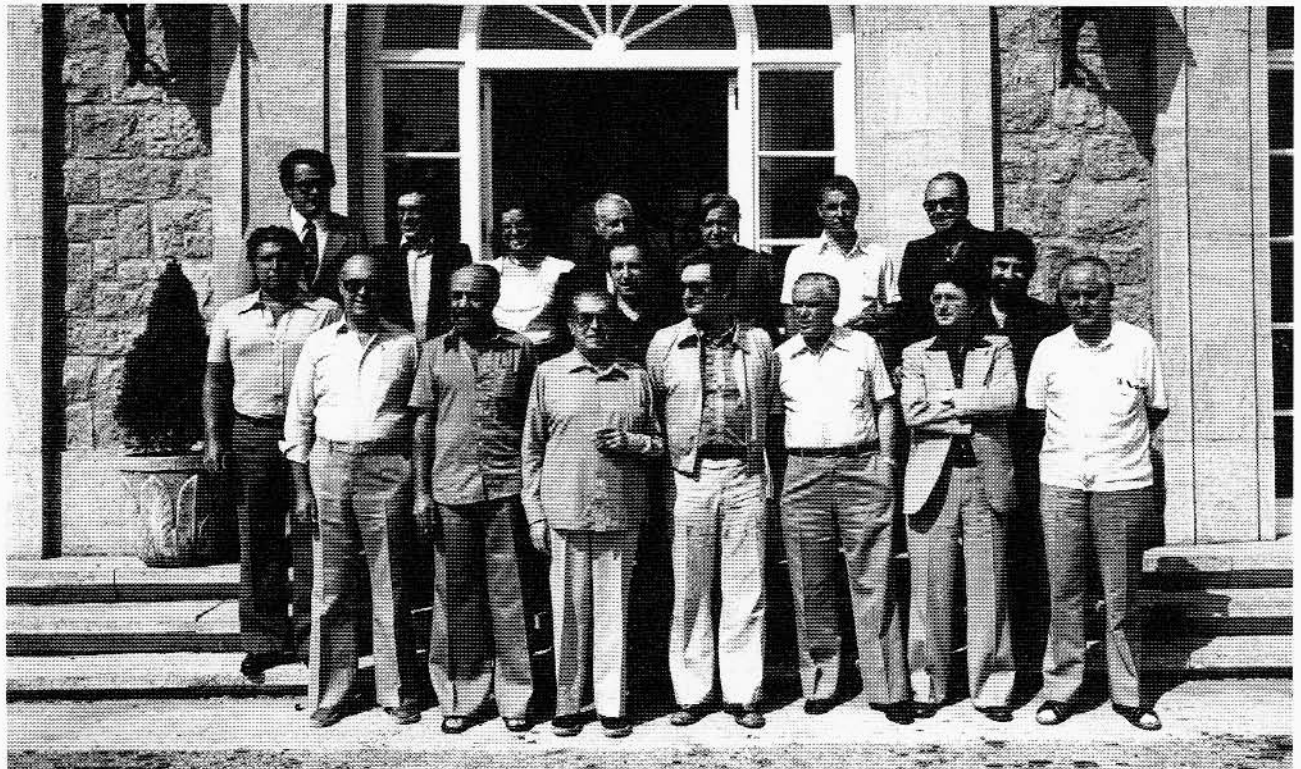

Comissió negociadora de l'Estatut, a Madrid

Sortida de la primera
reunió nocturna negociació
Estatut (migdia 4 agost 1979)
R. Trias, J. Lluç, Ed. Martínez,
Miquel Roca i jo)
Eren les 12,30 migdia i
haviem començat a les 8 del
vespre del dia 3.

Comentari de Jordi Solé Tura del dors de la fotografia:

"Sortida de la primera reunió nocturna negociació Estatut (migdia 4 agost 1979. R. Trias, J. Lluç, Ed. Martínez, Miquel Roca i jo) Eren les 12,30 migdia i havíem començat a les 8 del vespre del dia 3."

J. Andués *Jaume Soler* *Maria-Dolores Cabret*
J. Pons *J. H. G. G.* *FOTO*
M. G. *H. J. R.* **ANGUERA**
P. Subirà *R. J. G.* *vic*
M. J. A. *Janet* *12 SET, 1978*
J. J. G. *J. J. G.*
J. J. G. *J. J. G.*

Els 20 redactors de l'Estatut d'Autonomia, a l'entrada del parador de Sau
Signatures al dors de la fotografia

ALCALDABLE PER BARCELONA

El 1983, en Jordi Solé Tura va ser nomenat, per unanimitat, candidat del PSUC a l'alcaldia de Barcelona.

Aquest nomenament d'una figura important en l'àmbit polític català era una estratègia política del partit comunista català per frenar la seva davallada. Les reaccions que va provocar aquest nomenament i els resultats de les eleccions -de nou regidors van passar a tres- es poden resumir en una afirmació feta el 8 de maig de 1983 al diari *El País*:

“No cabe la menor duda de que hubiera conseguido más votos como candidato independiente, que como líder de una lista comunista por muy euro que sea.”

Alcalde i regidors de l'Ajuntament de Barcelona constituït arran de les eleccions municipals de 1983

“l'é cara de flequer, un posat entre l'intel·lectual saxó i el pagès de l'Empordà, una veu important i un cap clar. Va ser estudiant, professor, locutor de la Ràdio Pirenaica, membre del Comitè Central i més : va veure venir el creixent desprestigi del comunisme, la seva fatídica evolució.

Va ser un dels set pares de la pàtria que van redactar la Constitució, quan ja tenia un peu al psc, i es veia ben representat per la bisectriu entre ell i l'altre català del grup, Miquel Roca. L'aposta generosa va donar fruit i avui Solé Tura és un dels referents més categòrics del socialisme català.

Entremig, va tenir temps de ser un dels il·lustríssims rivals que he tingut en les eleccions municipals de Barcelona, com Ramon Trias, Josep Maria Cullerell, Aleix Vidal Quadras, Jordi Fernández Díaz, Miquel Roca i Eulàlia Vintró, entre altres.

No va acceptar ser el redactor de la Carta Municipal -després d'haver-ho estat de la Constitució i de l'Estatut- perquè sens dubte intuïa que anava per llarg.

D'en Jordi Solé s'ha criticat el posicionament classicista en matèria de nacionalitats. La veritat és que els seus contradictors, partidaris del catalanisme popular, corren el risc d'ésser tan lluny de l'epicentre polític real del país com ho pugui estar José Ramon Recalde a Euskadi -que havia estat justament un dels primers teòrics del nacionalisme popular des de l'esquerra.

Ara Catalunya es debat entre el federalisme i la solitud, sota l'ombra d'aquest paraigua escèptic, moderat i quasi sempre amistós que és el socialisme espanyol -en què l'adjectiu de tots els màxims òrgans (Comitè Federal, Comissió Federal, Congrés Federal) no ha bastat encara per fer passar el federalisme de les paraules a les accions, o en tot cas no del tot. Solé Tura és, en aquest context, una força segura de l'equip, sòlida.

Ara fa dos anys, uns mesos després de les eleccions generals del 96, aterràvem a Madrid per explicar la bona nova del federalisme als decebutos socialistes madrilenys, que havien perdut les eleccions, en la província, per més de 600.000 vots, és a dir, el doble dels que van faltar a tot Espanya per empatar i guanyar el PP. L'ambient no podia ser més pessimista, si bé liberal i cortès. En Jordi Solé va haver de sortir a defensar-me amb un argument categòric, definitiu ; el que deia Maragall era el mateix que diu -sense anomenar-ho- la Constitució: federalisme.

Dels tres Jordis ja només en queden dos. Falta en Jordi Conill, a qui malauradament no vaig poder acompanyar en els últims mesos de la seva vida. Aquest altre Jordi, extraordinàriament generós, va morir quasi dos cops, perquè

l'any 62 -si no recordo malament- va ser condemnat a mort- amb tot el que això representa. En Jorge Benet, ajudat per l'Oriol Duran i jo mateix, va aconseguir un telegrama del Papa Montini i Conill -que també va ser regidor, i va arribar a president del Zoo com a tal Conill, que és un fet sense precedents en la història del zoològic- es va salvar.

En fi: el temps passa i la pressa empeny. Aquest cop no perdonarem. Volem governar Catalunya. En Jordi Solé hi haurà contribuït com pocs.

I que sigui per molts anys !”

(Pasqual Maragall, veg. annex 1)

Jordi Solé Tura passejant per la rambla de les Flors durant la campanya a l'alcaldia de Barcelona

Durant els anys 80 s'estaven redefinint les línies ideològiques i d'actuació dels partits polítics, i especialment del partit dels comunistes catalans, i les divergències entre les diferents sensibilitats dels partits provocaren no pocs conflictes.

“Any 1981: acaba una història, en comença una altra

El 1981 va ser l'any de la crisi del PSC. De la qual sembla que, malauradament, potser no es recuperarà mai més. Quan el desgraciat 5è Congrés va votar majoritàriament contra l'eurocomunisme, és a dir, contra la plena acceptació del joc democràtic, a molts ens va semblar un anacronisme, un retrocés fatal per al partit. Crec que en Jordi, més que qualsevol altre dirigent, va prendre consciència que allò representava la fi del PSC que havíem conegut i estimat. Per a en Jordi, vint-i-cinc anys de la seva vida. Alguns de nosaltres, els seus amics a la direcció del PSC, volíem, però, intentar recuperar el PSC, potser més per romanticisme que per una anàlisi racional. En Jordi, estic segur que ja no ho esperava i, a més, no suportava les batalles internes. Però no va voler abandonar sol i va implicar-se fortament per tornar a fer del PSC un partit “eurocomunista”, és a dir, socialista democràtic. Va tornar a pagar amb la seva persona. El juny de 1981, un grup de militants “prosoviètics” van insultar i agredir, a les portes de l'Orfeó de Sants, on fèiem una assemblea, a en Jordi i la seva dona, la Teresa Eulàlia. finalment, va haver-hi un nou Congrés. Els “euros” vam guanyar, però no hi havia res a fer. En Jordi tenia raó. L'encant s'havia trencat. A les eleccions del 1982 es va fer palès que una majoria d'esquerres era possible, però ni el PSC ni el PCE eren una força decisiva i era bastant utòpic esperar una renaixença. El 1983 en Jordi va fer un últim acte de servei al PSC encapçalant la candidatura municipal de Barcelona. El PSC, que pocs mesos abans havia obtingut només el 4% del vot, ara arribava gairebé al 7% i mantenia una presència a l'Ajuntament gairebé indispensable per fer una majoria d'esquerres. Crec que sense ell no ho hauríem aconseguit. A poc a poc, en Jordi, com jo i tants d'altres, vam allunyar-nos discretament, sense conflicte ni publicitat. D'un PSC en el qual ja no vèiem què hi podíem fer. La història més recent és molt coneguda. Sincerament, estic convençut que els valors, els objectius i la manera de fer d'en Jordi no han canviat substancialment al llarg de quaranta anys. Al PCE, a Bandera Roja, al PSC, al PSC avui, crec que la coherència, la racionalitat, la tolerància i una profunda honestat han estat sempre determinants del seu comportament polític i personal. Diuen que els polítics, com els davanters centres de futbol, han de tenir “instint assassí”. En Jordi no el té. Potser si el tingués hauria estat més un “home de poder”. Segurament no hauria fet tot el que ha fet i fa per intervenir i contribuir a resoldre les qüestions importants. Val més la capacitat de convèncer i de donar confiança que la de provocar submissió. I si tingués “instint assassí”, no l'estimaríem com l'estimem.”

(Jordi Borja, veg. annex 1)

El 1986 va participar activament en diversos intents de reagrupament de l'esquerra política a Catalunya, com la “Conferència d'homes i dones d'esquerra” i, dos anys més tard, a la “Convenció per una majoria nacional i de progrés”. Aquest mateix any 1988 va formar part, com a independent, de la candidatura del PSC al Parlament de Catalunya, d'on va sortir escollit diputat i poc després senador.

A les eleccions generals de 1989 va formar part de la candidatura del PSC, ja com a membre del partit, i va ser elegit diputat al Congrés dels Diputats. Posteriorment va ser escollit president de la Comissió d'Afers Exteriors del Congrés i també membre de la delegació parlamentària europea espanyola a les assemblees legislatives del Consell d'Europa i la Unió Europea Occidental.

Felicitaçió del president del Govern, Felipe González, en la cerimònia de jurament del càrrec

MINISTRE DE CULTURA

El 12 de març de 1991 va ser designat ministre de Cultura en el govern socialista presidit per Felipe González, càrrec que va exercir fins al juliol de 1993.

La seva etapa al front del Ministeri de Cultura va girar al voltant d'una idea central de "fer una política general de descentralització de les grans propostes culturals", l'aplicació de la qual va donar els seus fruits, tal com demostra les actuacions del seu ministeri en aquesta etapa.

Una de les iniciatives més importants del seu ministeri va ser l'impuls de la Conferència sectorial dels consellers de cultura de les diferents comunitats autònomes.

També va participar activament en el reconeixement de la protecció de la propietat intel·lectual dels autors.

Com a reformes i construccions destaquen el teatre Guimera de Santa Cruz de Tenerife i el teatre de la Maestranza de Sevilla; i la presentació del projecte de la Biblioteca Valenciana i de la col·lecció bibliogràfica Pérez Bayer.

Va participar en la inauguració de diferents exposicions monogràfiques, entre les quals trobem les titulades "Exposició sobre cultura hebrea a Espanya", a Toledo; "Tray Luis de León, Salamanca i el Renacimiento", a Salamanca i "Las edades del hombre" dedicada a la música sacra, a Castella-Lleó. També va inaugurar fundacions com la Fundació Camilo José Cela a Padrón, a Coruña, i càtedres universitàries, com la Càtedra Príncep d'Astúries de la Universitat d'Auckland, de Nova Zelanda.

Una de les fites dels seu ministeri va ser la d'aconseguir la permanència de 800 obres de la Col·lecció Thyssen-Bornemisza al madrileny Palau de Villahermosa, com a seu principal, i al català Convent de Pedralbes, el 19 de juny de 1993. Altres objectius aconseguits va ser la modificació de la llei de mecenatge i les reestructuracions de part del museu del Prado i del museu Reina Sofia.

En el pla internacional, va mantenir una gran activitat de col·laboració i cooperació amb altres grans projectes culturals. Així, va ser l'amfitrió, a León, el març de 1991, de la Trobada de Ministres de Cultura de trenta-quatre països del Consell de Seguretat i Cooperació d'Europa, que tenia per objectiu revisar les bases del Conveni Cultural Europeu. Va participar en la gestió del projecte del Museu de la Solidaritat, en memòria de Salvador Allende, i va formar part de la comissió que va seleccionar les obres espanyoles que formarien part d'aquest museu-homenatge al poble xilè.

Va ser nomenat vicepresident de la II Conferència de Ministres Europeus Responsables de Patrimoni Cultural, celebrada a la Valetta (Malta) el 16 de gener de 1992, en la qual es va aprovar el Conveni europeu per a la protecció del patrimoni

Inauguració de la Col·lecció Thyssen

*En aquesta pàgina:
Cerimònia de jurament del càrrec de
ministre de Cultura al palau de la Zarzuela,
el març de 1991*

*Pàgina dreta:
Carta de Felipe González*

Felipe González Márquez

Madrid, noviembre de 1998

Querido Jordi:

Siento no poder acompañarte en este merecido homenaje, en el que te conceden la Medalla de la Ciutat del Mollet del Vallés, cuando se cumple el veinteavo aniversario de la aprobación de nuestra Constitución, en la que tú participastes activamente, aportando tus conocimientos y tu buen hacer.

Cuentas con mi amistad y mi afecto y quiero darte las gracias por tu compromiso humano y político en defensa de una sociedad más justa, tolerante y solidaria.

Un fuerte abrazo,

Felipe González

arqueològic. Va fer una visita oficial al Regne de Marroc, l'1 de juliol de 1992, i va signar una acord d'aportació de tecnologia i experiència espanyola al govern egipci en la formació del centre de restauració del patrimoni d'una escola corànica del segle XV del Caire. El seu ministeri també va col·laborar en l'elaboració d'un projecte de restauració del teatre romà de Kom ed-Dik, de finals del segle II, a Alexandria.

“Conèixer Jordi Solé Tura ha estat una d'aquelles coses importants a la vida d'una persona. A la meua vida ho ha estat.

En Jordi és una gran persona. És un bon home i m'agrada dir-ho així, encara que aquest tipus d'expressions no estan massa de moda i menys a la vida política.

En Jordi és un home conseqüent. I això no vol dir un home inflexible. Ha sabut, al llarg de la seva dilatada carrera, tant en els aspectes docents, com en els polítics i socials, adaptar les seves profundes conviccions a allò que l'evolució de la societat requeria. És, com a conseqüència d'això, un home modern.

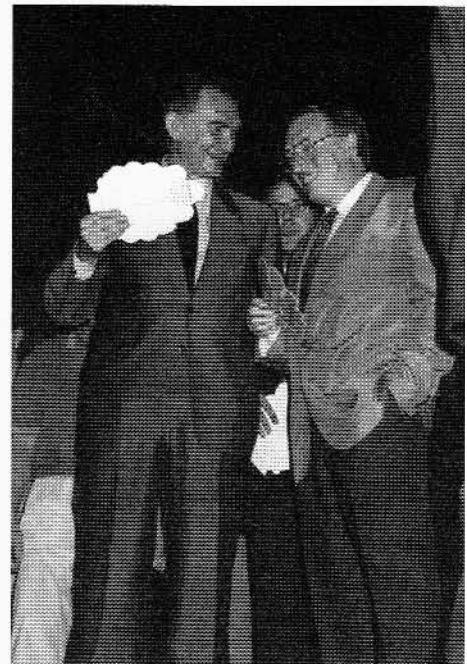
Jordi, compartir amb tu un projecte i un treball ha estat sempre un goig. Els teus consells, les teves opinions... sempre una lliçó, encara que fos una petita lliçó, però una lliçó.

Gràcies per tot el que m'has donat d'oportunitat d'aprendre al teu costat.”

(Josep Borrell, veg. annex 1)

“Conocí a Jordi Solé Tura en un ministerio -el de Cultura- del que él era ministro cuando yo dirigía la Compañía Nacional de Teatro Clásico. Nos tratamos, claro, aunque no mucho: él se dedicaba a la poética y yo a los versos. Llegamos pronto a un pacto honorable: ni yo le daría clases de interpretación ni él me adiestraría para ser un diputado. Una vez establecido este acuerdo, iniciamos una buena amistad que, afortunadamente, aún continúa. Un día me llamó su secretaria: el ministro se había enterado que, para aliviar mis dolores de espalda, nadaba todas las mañanas en una piscina. ¿Podría darle el nombre? (También el ministro padecía la misma dolencia.) Se lo dí. A veces llegábamos a la misma hora y manteníamos una reñida carrera a “crawl”. (Como yo era el subordinado, por si acaso perdía siempre.) Estos admirables sucesos deportivos ocurrían en Madrid. Luego, en justa correspondencia, cuando, por razones profesionales, me desplazaba a Barcelona, era él quien me recomendaba “su” piscina. Nuestra mutua confianza aumentó. (El agua es un excelente conductor afectivo.) Le respeto. Le admiro. Escribe bien, habla bien y sonrío bien. Respira decencia por todos sus poros. ¿Por ser de Mollet del Vallès? ¿Por seguir sintiéndose “forner”? ¿Quizás por ambas cosas? Tal vez.”

(Adolfo Marsillach, veg. annex 1)

Jordi Solé Tura, ministre de Cultura, acompanyat per Francisco Tomás y Valiente, al teatre romà de Mérida. Tomás y Valiente va ser president del Tribunal constitucional i va morir l'any 1996 en un atemptat d'ETA.

Jordi Solé Tura comprovant els treballs de recepció del Guernica, de Picasso, al Museu del Prado

“No me resulta nada fácil poner en unas líneas lo que significó y significa para mí el que Jordi Solé Tura me haya hecho el honor de brindarme su amistad, pero sí quiero dejar constancia del inmenso cariño, admiración y respeto que siento hacia él.

Aunque supiera hacerlo -que no es el caso-, no querría escribir nada envarado ni pomposo sobre él (tampoco lo espera de mí), por eso lo mejor que se me ocurre es darle las gracias por ser él; por ser como es, por hacer que todo lo que le rodea, incluso la condición de ministro, sea algo tan dignamente natural y sencillo, tan desvestido de poses, tan humano, que logra que se le sienta tan cercano como lo que es, un ser de carne y hueso, un mortal cercano a sus compañeros, a sus amigos, a la gente que le rodea. Es un hombre que ama la vida con un entusiasmo tan arrollador, con un sentido del humor tan grande, que por fuerza te contagia y hace que disfrutes de ese contagio.

Profesionalmente el tiempo que trabajé con Jordi Solé Tura ha sido, sin ninguna duda, el tiempo de mi vida laboral en que más he disfrutado porque he aprendido, porque he podido vivir ese tiempo no como una penalidad para ganarme el pan, sino como un momento personal afortunado, del que me ha quedado un recuerdo imborrable y una amistad que disfruto como lo que es, un auténtico privilegio.

Gracias Ministro. Gracias Jordi (y gracias Teresa Eulalia por compartirlo con todos sus amigos).”

(Inmaculada Prieto, veg. annex 1)

Concessió del Premi Cervantes 1990 a l'escriptor argentí Bioy Casares, el 23 d'abril de 1991

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA

FRANCISCO AYALA

Madrid, 15 de junio de 1998

Sr. Alcalde del Ayuntamiento de Mollet del Vallès

Estimado señor Alcalde:

Enterado de que ese Ayuntamiento se prepara a honrar a mi amigo Jordi Solé Tura concediéndole la Medalla de la Ciutat, tengo mucho gusto en adherirme cordialmente a dicho homenaje.

Conocí a Jordi hace ya bastantes años en circunstancias muy especiales, gratas y penosas a la vez para mí, y luego he sabido apreciar cada vez más sus cualidades de hombre excelente, de político honesto y de intelectual excepcionalmente agudo. Por consiguiente, cuanto contribuya a reconocer sus méritos tiene desde luego mi simpatía.

Atentamente le saluda

Francisco Ayala

Rafael Alberti

 Mi más afectuosa adhesión al merecidísimo homenaje a
Jordi Solé Tura, querido amigo y luchador incansable por las
libertades.

Rafael Alberti

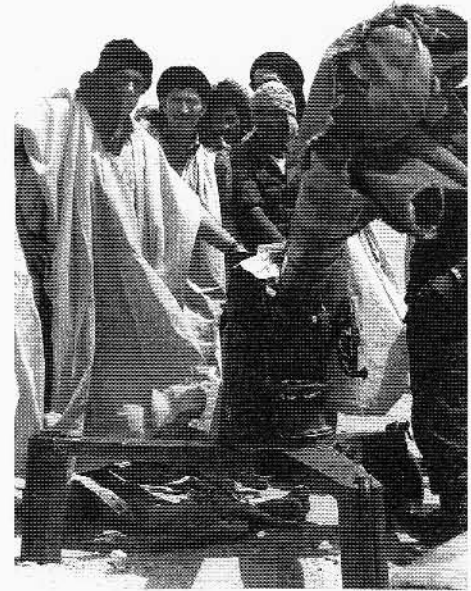
PROJECCIÓ POLÍTICA A EUROPA I RECONeixEMENT INTERNACIONAL

A les eleccions generals d'aquest mateix any 1993, va ser elegit novament diputat. Posteriorment, va ser nomenat president de la Comissió d'Asseris Exteriors del Congrés i reeligit com a membre de les assemblees del Consell d'Europa i de la Unió Europea Occidental. El febrer de 1995 va ser escollit vicepresident primer de la Comissió de Seguiment dels Estats membres del mateix Consell.

El març de 1996 va tornar a sortir escollit diputat del PSC, per Barcelona. Com a coordinador del Grup Socialista a la Comissió Constitucional del Congrés va formar part de la Comissió Permanent del Grup Parlamentari Socialista.

És membre del Consell Nacional i de la Comissió Executiva del PSC i del Comitè Federal del PSE.

Jordi Solé Tura ha estat sempre, al llarg dels seus anys de diputat, vinculat a la política exterior, però aquesta tasca s'ha accentuat en l'etapa posterior al seu pas pel ministeri de Cultura. La seva dedicació i el seu treball, sòlid i intens, d'observador, mediador i analista a Europa, sobretot a l'Europa de l'Est, li ha reportat un gran prestigi i el reconeixement dels seus col·legues del Consell d'Europa i de la Unió Europea Occidental.

Visita el 28 d'abril de 1979 al territori sahrauí sota el control del Front Polisari

Reunió de treball el 1994 amb el secretari general de les Nacions Unides, Bouthros Bouthros Ghali

Amb el president del Front Polisari, Ali Mohamed Abdelaziz, en la mateixa visita

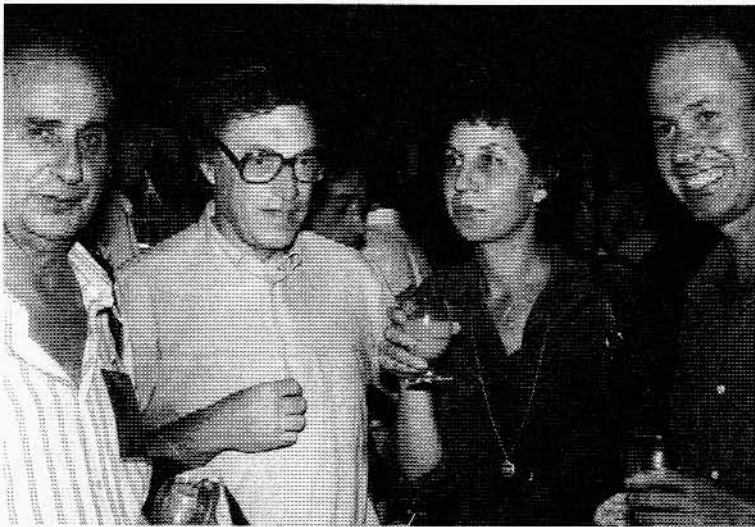

Mensagem para inclusão no livro sobre Jordi Solé Tura

Quando recebi da Prefeita Montserrat Tura i Camafreita o pedido de uma mensagem para este livro, com o qual a comunidade de Mollet del Vallès faz justa homenagem a um filho ilustre, sabia que não poderia deixar de dar um testemunho, ainda que breve, sobre o político e humanista excepcional que é Jordi Solé Tura.

Outros se referirão, com melhor conhecimento de causa, aos fatos que, em momentos fundamentais da história espanhola, marcaram a carreira de Jordi Solé Tura como deputado, ministro e um dos redatores da Constituição de 1978. De minha parte, deixo o registro de minha admiração pelo homem — meu amigo — cuja dedicação à causa da liberdade e da justiça constitui um modelo para todos os que, como nós, se dedicam à vida pública.

FERNANDO HENRIQUE CARDOSO
Presidente da República Federativa do Brasil

Jordi Solé Tura amb Isabel Allende, Miguel Núñez i Jordi Borja, durant la celebració de la Festa del Treball el 1983

“Conocí a Jordi en 1983, durante el primer acto de solidaridad con Chile al que yo asistí en Barcelona. A partir de aquel momento, iniciamos una relación y una amistad que se ha mantenido a lo largo de estos quince años.

Cuando conocí a Jordi me impactó su integridad, su inteligencia y, ante todo, su sencillez. Él y Teresa son de aquellos amigos que se vuelven entrañables en la vida de uno.

Hemos trabajado juntos en muchos proyectos para Chile. Su interés y preocupación para apoyar nuestro museo de la solidaridad en Santiago fue una constante. No puedo acompañarle físicamente en este día, pero desde la distancia del continente americano, en afectos tan cercana, le mando un abrazo.”

(Isabel Allende, veg. annex 1)

“Jordi Solé Tura, polític europeu

La personalitat de Jordi Solé Tura, la seva trajectòria personal, la seva obra intel·lectual, el seu treball universitari, la seva contribució a la transició, la seva acció política passada i present, em donarien per escriure molt sobre el nostre amic. Ha fet tantes coses i tan importants que opinar sobre la seva petjada no costaria gens, és una deu inescrutable. Podria parlar de la seva obra escrita als anys d'investigador. Em recordo a mi mateix enganxat a la Biblioteca de Catalunya, fa trenta anys, llegint el seu treball sobre Valentí Almirall. Però no ho faré. Podria parlar de la seva trajectòria política global i ho podria fer amb la independència de criteri de qui no ha estat sempre necessàriament d'acord amb els seus plantejaments concrets ni coincidint amb la mateixa força política. No ho faré en aquestes ratlles massa curtes, bé que ho faria amb un respecte enorme al seu compromís polític i al coratge amb què ha lluitat des dels temps difícils fins als nostres dies.

Tampoc parlaré del pare de la Constitució, ni del ministre de Cultura, ni del millor articulista polític català, ni del professor de dret polític, ni del dirigent de partit. Ni de l'home públic, conegut i apreciat, present sovint en els mitjans de comunicació i donant sempre la imatge d'un polític convençut, obert al diàleg, honorat. Tot això ho és en Jordi i caldrà parlar-ne, però no ho faré en aquest limitat tros de paper, que vull dedicar a una faceta molt poc coneguda del nostre home: l'acció política que ha menat aquests darrers anys a Europa.

No puc resistir-me a assenyalar una sola cosa. Per damunt dels mèrits i títols citats fins ara i els que hi vindran hi ha un element de base a en Jordi Solé Tura, que és el que més m'agrada i el que tal vegada explica tota la resta: és una bona persona. Com diria el poeta, en el bon sentit de la paraula bona. Hi ha un quelcom de bon jan, de senzill, d'humà a en Solé Tura, que no sé si li ve de la seva família, o de la seva infantesa a Mollet, que l'impregna i fa que els altres siguem conscients d'aquesta bonhomia. Potser és la seva millor virtut. Per això té tants amics, perquè com tots els homes bons, es fa estimar. Dit això, no cal que afirmi que em sento veritablement un amic seu.

Però he dit que el meu testimoniatge en aquest llibre de records i d'amistat aportaria una faceta no gaire coneguda de l'insigne molletà, la de la seva actuació com a polític europeu. Per començar, diré que Jordi Solé Tura és molt matiner en la seva relació política amb Europa. Durant el seu exili, ultra l'agitació política parisenca habitual, passà una temporada a Romania, fent de locutor de Ràdio Pirenaica... Més tard participà en nombroses trobades polítiques europees, universitàries, democràtiques, de l'esquerra i, no cal dir-ho, com a redactor de la Constitució li tocarà sovint anar a explicar el procés constituent espanyol, que esdevindrà un exemple per a molts, sobretot després de la Caiguda del mur i el desafiament de construir un munt de noves democràcies gairebé del no-res. Quan serà Ministre li tocarà participar en nombroses reunions ministerials de la Unió Europea i del Consell d'Europa. Ara, totes aquestes experiències són només un punt de la seva acció política europea.

En tant que diputat socialista, Jordi Solé Tura entrà a formar part de les delegacions parlamentàries espanyoles a l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa i a l'Assemblea Parlamentària de la Unió Europea Occidental. Membre de la Comissió Jurídica i de la subcomissió de la primera i membre de la Comissió Política de la segona, inicià una tasca internacional i europea per a la qual es manifestà especialment preparat.

A Estrasburg, ràpidament es guanyà el prestigi gràcies a les seves intervencions, sempre políticament incisives, en el Grup Parlamentari Socialista. Però és en els plenis i en el marc de les comissions quan sovint s'imposa la seva experiència i capacitat de síntesis. De seguida se li demanen informes, viatges d'investigació, control d'eleccions, especialment en relació als països de l'Europa central i de l'Est, sobre els quals es revela ben aviat com un expert. Així el trobem diversos cops a Romania, a Bulgària, a Txetxènia, a l'Adzerbajan, a Geòrgia i Armènia, a Bòsnia diverses vegades, a Albània aquesta darrers mesos, ... i me'n deixo.

El seu treball consistirà a buscar les fórmules possibles per garantir la pau, la democràcia, l'estabilitat econòmica en aquests mons tan conflictius com són els Balcans o el Caucas, o la pròpia Rússia. Presenta informes, propostes, esmenes, apareix com un polític sòlid, competent, de fiar. Per això, en plena superació de la crisi de Bòsnia, Jordi Solé Tura és l'home elegit pel Consell d'Europa per presidir el Consell Constitucional Internacional que hauria de vetllar pel procés polític en aquest país. Les dificultats subsegüents no han permès anar gaire enllà, però el fet és que Jordi Solé Tura, l'ex-flequer de Mollet, havia estat escollit per a aquesta altíssima funció i sobre les dificultats de la qual no cal ni parlar-ne.

I quan s'organitza la Comissió que haurà de seguir els processos de democratització dels països de l'antiga òrbita soviètica, en Jordi Solé Tura no només n'és escollit membre, sinó que n'és nomenat vicepresident.

Com en altres aspectes de la seva vida, Jordi Solé Tura ha fet bé la seva feina a Europa, on és un destacat polític d'aquest país al Consell d'Europa i a la Unió Europea Occidental, institucions a les quals ha aportat la seva dedicació -tota la que ha pogut- i la seva capacitat. Val a dir que també hi ha aportat el seu pensament polític d'esquerra.

I aquesta és una història no acabada, ja que el nostre diputat segueix sent un parlamentari que dedica una part de la seva tasca als afers de la pau i de l'estabilitat internacional i a la consolidació de la democràcia a Europa i arreu. Jordi Solé Tura continuarà, els propers mesos i els propers anys, treballant en aquestes institucions parlamentàries europees. En sentirem a parlar, n'estic segur, perquè li queden moltes coses a fer i a dir en aquest camp.

Heus ací, doncs, que en un àmbit força desconegut de la seva acció, el nostre amic molletà ens està donant, una vegada més, la lliçó de compromís, d'entrega i de competència. M'ha semblat interessant d'assenyalar-ho perquè molta gent desconeix aquesta façana del treball polític de Jordi Solé Tura, encara que en els seus articles sovinters a la premsa hagi tractat més d'una vegada les temàtiques que l'han portat d'un costat a l'altre d'Europa aquests darrers anys. I m'ha complagut de fer-ho per fer encara més evident que en aquests temps de tantes maliances de la política i dels polítics, la figura del meu amic Jordi Solé Tura apareix com un exemple de decència personal i política.”

(Lluís M. de Puig, veg. annex 1)

S.M. Juan Carlos I condecorant Jordi Solé Tura amb l'Ordre del Mèrit Constitucional, al Palau Reial a Madrid, el 1988

“Cuando me pidieron, hace ya algunos días, que escribiera algo sobre ti, o para ti, me preocupé pensando que no sabría cómo hacerlo. Hasta que me di cuenta de que es igual de fácil hablar de ti que hablar contigo.

Te veo asomando por la puerta de mi despacho del Congreso, saludando con los dedos levantados en forma de V; siempre que estás en Madrid vienes al despacho para decir hola y para que admiremos tus corbatas que, por supuesto, son las más bonitas de las Cortes e incluso del mundo entero.

También recuerdo los paseos por Estrasburgo, regresando a pie desde la Embajada de España, dónde hemos cenado, contando anécdotas o arreglando el mundo; y tus comentarios sobre temas de actualidad que te llaman la atención o te preocupan y que, días después, veo publicados en los artículos que escribes en el periódico.

Gracias a ti se dónde están Azerbaiján y Chechenia y qué ocurre allí. Y sé cosas sobre el referéndum de la Constitución en Rusia, o sobre los problemas del proceso de transición en los países del Este, porque tu siempre nos cuentas qué haces en esos viajes que te preparamos y tus impresiones sobre los países que visitas.

Si alguna vez crearas un partido política sentiría no poder afiliarme porque, como muy bien dices, no sería serio un partido cuyos seguidores se llamaran “solistas” o “turistas”. Pero, aún sin partido propio, me honra ser tu amiga, y me gusta mucho haberte conocido.”

(*Mariate Gómez-Bernardo, veg. annex 1*)

Pel seu paper en l'elaboració de la Constitució de 1978 li va ser atorgada la Gran Creu d'Isabel la Catòlica i amb motiu del desè aniversari de la Constitució, l'any 1988 ,va ser guardonat amb l'Ordre del Mèrit Constitucional.

L'any 1993 li va ser atorgada la Creu de Carles III.

També ha estat condecorat per les autoritats d'altres països, com a agraïment per la seva col·laboració i reconeixement per la seva lluita en pro dels règims constitucionals, entre d'altres el govern de Xile, amb les creus d'O'Higgins i de Gabriela Mistral, i el govern d'Àustria, amb la Medalla del Mèrit de la Cultura i les Arts.

Altres honors i distincions han estat el títol de doctor *Honoris Causa* per la Universidad Nacional de Educación a Distancia i el nomenament el 1985 com a Ciutadà Honorari de Ghilarza (Sardenya), en reconeixement de la seva activitat com a traductor i introductor a Espanya de l'obra d'Antonio Gramsci.

El 1986 va formar part del jurat del Premi Príncep d'Asturies de Ciències Socials. Ha pronunciat conferències a diverses universitats i institucions d'Espanya i de l'estranger, especialment a països d'Iberoamèrica. Ha col·laborat en diverses publicacions i actualment es col·laborador regular dels diaris *El País* i *El Periódico de Catalunya*.

Jordi Solé Tura rebent el reconeixement del govern xilè pel seu treball constitucional

“Del único aspecto de la vida de Jordi Solé Tura del que me siento capacitado para escribir con fundamento, es el de colaborador habitual en los medios de comunicación. Primero como director de EL PAÍS, y ahora como director de Opinión del mismo periódico, llevo más de una década tratando con Solé Tura y sus textos. En una publicación de homenaje a una persona prima lo hagiográfico; por tanto temo que estos párrafos se confundan con ello. No lo es. Es la realidad más aproximada a lo que yo conozco.

La aportación sistemática de Solé Tura a los medios escritos indica que, para él, estos últimos son un instrumento del conocimiento y no sólo de la información: sus artículos han sido siempre, independientemente de la fortuna de cada uno de ellos (casi siempre muy alta), parte del *valor añadido* de un periódico de referencia. Solé Tura participa del entendimiento de que en la sociedad de fin de siglo, los medios de comunicación escritos se han convertido en una especie de *intelectual colectivo*, en el que hay que participar y comprometerse. Sus colaboraciones han ido siempre al hilo de la realidad, sin esquivar el bulto. Desde el desarrollo de las autonomías al futuro del socialismo; desde la transición desde el socialismo real al capitalismo de los países del Este, hasta el testamento de Bujarín (que su viuda se aprendió de memoria, y que reproduce en sus memorias, inéditas en castellano). Defensor de los derechos humanos, las libertades y las causas más progresistas.

Las colaboraciones de Solé Tura -quien las lea habitualmente sabe que no exagero- forman parte del *núcleo duro* de la opinión de un periódico por su rigor, su calidad y, lo que es más infrecuente en los analistas políticos y sociales, su lenguaje cuidado. Por ello, siempre he preferido en él su faceta intelectual a la política, y sentí alivio cuando dejó el Ministerio de Cultura, porque ello significaba recuperarle para los lectores. Sigue escribiendo, amigo.”

(Joaquín Estefanía, *veg. annex 1*)

Jordi Solé Tura a la presentació del programa de Cultura al Círculo de Bellas Artes, el 3 de juny de 1993

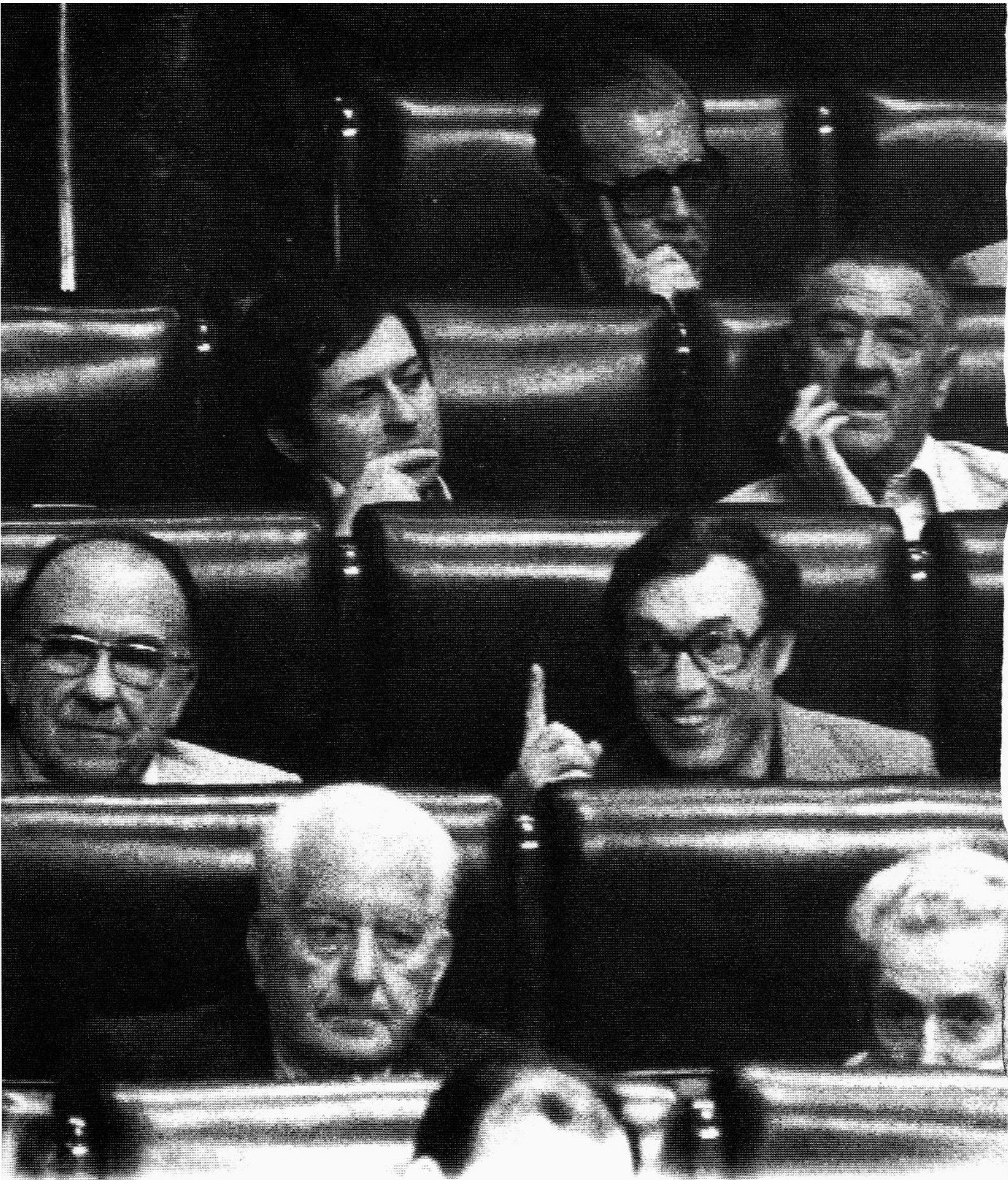
*Doble pàgina següent:
Congrés de Diputats, el 23 de juliol de 1979*

⁷ pàg 40. Cebrián, Carme. *Estimat PSUC*. Editorial Empúries. Barcelona. 1997

⁸ pàg 61. Cebrián, Carme. *Estimat PSUC*. Editorial Empúries. Barcelona. 1997

⁹ pàg 113. Cebrián, Carme. *Estimat PSUC*. Editorial Empúries. Barcelona. 1997

¹⁰ pàg 31. Riera, Ignasi. *Jordi Solé Tura. L'home, el país, la ciutat*. Antoni Bosch Editor. Barcelona. 1983

EL PERFIL DE L'HOME

LA VIRTUT DE L'AMISTAT

En Jordi Solé Tura, a més de la seva capacitat acadèmica i el ressò del seu treball intel·lectual, primer de lluita contra el franquisme, després de formació i consolidació dels elements bàsics del sistema democràtic de l'Estat espanyol i actualment de funcionament i millora de les estructures de govern europees, és un molletà que ha sabut mantenir les seves idees i les ha provat de posar en pràctica dins d'un mètode de diàleg i consens. Aquest tarannà optimista, afable i dialogant ha estat àmpliament reconegut per tots els seus amics i per les moltes personalitats que l'han conegut i tractat.

Les moltes persones que ha tingut el plaer de compartir treball i projectes amb Jordi Solé Tura destaquen per sobre de tots els altres vessants -acadèmic, intel·lectual i polític- la seva categoria humana.

La majoria dels textos rebuts per la celebració d'aquest petit homenatge escrit al nostre il·lustre molletà han emfasitzat la seva fidelitat a uns principis i la seva gran capacitat d'amistat, de creure, i practicar en conseqüència, que els amics són una de les principals riqueses de la seva vida, més enllà de diferències o afinitats ideològiques.

Alguns d'aquests escrits han posat de relleu aspectes particulars de la seva personalitat, com la tenacitat en la defensa de les seves idees i principis, la seva capacitat per crear consens en les qüestions més polèmiques, el seu treball constant i incansable per les causes del catalanisme i l'esquerra i la seva fermesa com a defensor dels drets humans i de les llibertats. Al llarg del llibre hem pogut llegir diverses aportacions que explicaven tot això. A continuació en transcrivim algunes més, que ens ajuden a completar aquest retrat.

"Aventures amb en Jordi Solé

En Jordi Solé (públicament conegut sempre amb el seu segon cognom) i jo som amics. Els molletans li volen retre homenatge, malgrat que ara visqui a Sarrià, que és el meu poble, on també visc. No me'n puc estar d'afegir-m'hi amb alguns records personals.

L'any 1953 vaig entrar com a alumne a la facultat de Dret de la Universitat de Barcelona. No fou, per la meua part, una tria massa confiada, perquè patia seriosos dubtes sobre la meua futura capacitat com a home de lleis. Els dubtes foren confirmats ben aviat. La decisió d'anar-hi, però, no era gaire dramàtica: aleshores el Pati de Dret aplegava cada any una munió de joves, la majoria dels quals sabia que d'advocat, jutge o notari no en faria mai. 'Fer dret' era

Jordi Solé Tura jugant amb el seu fill durant el seu exili a París

*A la pàgina esquerra:
Jordi Solé Tura al Consell d'Europa*

una manera d'adquirir una llicenciatura universitària quan encara no s'havia obert la facultat d'Economia i la de Lletres era colonitzada per noies, monges, i alguns capellans. A Lletres només s'hi matriculava per convicció una colla molt minsa de lletraferits sense remei.

Un dels primers companys (si no el primer) amb qui m'hi vaig fer fou en Jordi Solé. Era estudiós, seriós i rialler alhora: aquest xicot amb aires de senador romà provincià, vull dir un xic pagès, riu sovint i obertament. Era considerat per nosaltres com gran, vellíssim. Quan tens 18 anys com jo els tenia (i la resta del curs) un company que en té 22 és admirat immediatament per la seva capacitat d'haver aconseguit de durar tant de temps. Li atribueixes saviesa i experiència, sobretot si, com en Jordi, ja havia fet el servei militar. A més, costava bastant de dur-lo a perdre el temps a les entralles del casalot on hi havia el llòbrec bar subterrani, l'aula magna improvisada de la nostra educació filosòfica i ideològica sense mestres. De fet era més fàcil d'enraonar amb ell, peripatèticament, pel jardí de la Universitat. En Jordi Solé era, i ha romàs, un amant de l'aire lliure i fins i tot de la més dura intempèrie, com demostraré un xic més avall, on us donaré testimoni de l'acte d'heroisme més notable de la seva atzarosa vida. Jo hi era.

Gairebé tothom que estudiava aleshores no treballava, inclosos els que dúiem les butxaques ben buides. (Les coses canviarien ben ràpidament a partir dels anys 60, quan les feines a estones o mitja jornada començaren a ser més abundoses.) Una de les excepcions d'estudiant que havia de treballar per viure era la d'en Jordi, que anava i venia de Mollet per fer de flequer, o per continuar fent-ne. Es veu que el batxillerat també l'havia estudiat d'aquesta manera, tot complint amb els seus deures militars. Fou així que conreà la remarcable capacitat d'autodidactisme que no l'ha abandonat mai.

Com a estudiant, era molt millor que no pas jo. Era, de fet, un dels millors de tot el curs. No sé pas com s'ho feia, perquè no tenia aire d'*empollón* ni de bon tros. Tampoc compartia amb els *empollons* l'estretor del seus interessos. Tot i que no recordo en ell una gran passió per l'art (els déus venjats el destinarien a esdevenir Ministre de Cultura) sí que tenia, entre d'altres curiositats, la de la poesia. Una prova fefaent és que els joves poetes d'aleshores poguessin arribar a pensar que tant ell com jo mateix havíem estat visitats per les muses i que arribessin a demanar-nos de col·laborar amb ells. Aparegueren així uns versos d'en Jordi Solé i Tura (sic), poeta líric molletà, fets per encàrrec, a l'avui poc trobable *Antologia Poètica Universitària* que, tot desafiant la censura política contra la nostra llengua, aparegué el 1956. Allà hi trobareu (al costat dels meus immortals versos) un poema d'en Jordi, que sota el nom un xic existencialista i més aviat descaradament nihilista de *L'Espai i el temps són morts*, renuncia a les grans abstraccions en favor de fruit de la vida *hic et nunc*. No us el perdeu. (El meu exemplar no us el puc deixar, però, ja que damunt el seu poema hi ha una dedicatòria manuscrita d'en Jordi per a mi, com si diguéssim de poeta a poeta, que el fa valuossíssim.) Malgrat la nostra efimera però esclatant incursió dins la poesia, tant ell com jo som d'acord que la noble nissaga d'Ausiàs March no ha perdut gaire amb la nostra fulminant deserció del món líric català.

Com us deia, l'estudiant bo era ell. La feina, però, li feia perdre no poques classes, de manera que cada cop estava més preocupat per assabentar-se del que passava a les aules. Fou així com establírem el costum que de tant en tant jo pugés a Mollet amb els meus apunts, per estudiar plegats. Per a mi l'arranjament era bo, ja que repassar les lliçons amb un company tan decidit a treure bones notes i amb millor memòria que no pas la meva resultava força profitós. (L'ambé, de vegades, hi havia una raó menys científica per als meus desplaçaments, com us podria haver explicat una mossa que aleshores s'estava a Martorelles.) A la mitologia dels personatges importants hi ha sovint un element llegendari que no correspon a la veritat històrica. És així com alguns han arribat a dubtar que en Jordi Solé Tura hagués treballat (molt i durament) a una fleca de Mollet. Sento decebre'ls: és veritat. Quan jo arribava a casa seva des de l'estació ell ja era ben enfarinat, en samarreta i calçotets, i havia ja fet un parell o tres d'hores de forner. Sopàvem l'àpat que ens havia preparat sa mare, la senyora Vicenta, i ell baixava a la feina, mentre jo preparava apunts i preguntes (ajudat per unes panses de música) i tornava a pujar perquè jo 'l'examinés'. Jordi: el pa calent fet per tu i les sopes de casa teva no les oblidaré mai.

No cal que us parli gaire de les posicions i idees polítiques d'en Jordi Solé. Les ha fet ben paleses al llarg de la seva vida com a parlamentari, professor i polític. Només caldria esmentar que vaig compartir amb ell i amb un reduït nombre de companys un camí de desencís amb les democràcies occidentals que havien traït Espanya i ens havien deixat aïllats i oblidats un cop guanyada la guerra, abandonant així un poble que no solament no havia votat -com els alemanys i els italians- el triomf del feixisme sinó que l'havia combatut amb les armes. En el grup que fundà la primera unitat estudiantil comunista de Catalunya l'any 1955 no hi havia en Jordi: tanmateix, com a amic nostre ben proper, s'hi va incorporar alguns mesos més tard, l'any següent. Poc temps després, vaig ser-ne expulsat per obra i gràcia d'en Manuel Sacristán Luzón, que havia tornat d'Alemanya i havia decidit de manar i posar ordre en aquell grup de bolxevics catalans tan espontanis, revolucionaris i, segons ell, massa autònoms. Aquesta és una molt bona oportunitat per agrair públicament la reacció vigorosa d'en Jordi contra aquella decisió. La meua condemna (dins el Partit, no pas fora) de la invasió soviètica d'Hongria i de la repressió contra els comunistes antiestalinistes d'aquell país no fou acceptada per Sacristán, però en l'acte ritual d'expulsió (a casa de qui esdevindria aquest acadèmic), l'acusació contra mi no esmentava pas la invasió, sinó el fet que jo era 'liberal' -en política, s'entén, no pas pel que feia a l'economia. En Jordi Solé, novell militant, no fou invitat a *l'auto da fé*, però reaccionà amb solidaritat i energia. (Com ho féu també, des de fora estant, en Josep Maria Castellet, l'única altra persona que em féu costat.) En Jordi fracassà, però, perquè mai ningú no em va proposar una reconciliació ni retorn al si de l'Avantguarda del Proletariat. En tot cas estic persuadit que l'inquisidor tenia prou raó, i que jo no servia per la mena de disciplina que ell demanava. Ni tant sols per a la doctrina marxista, dins la qual veia esclatxes i mancances que no m'acabaven de fer el pes als efectes de la feina que, com aprenent de sociòleg, havia triat pel meu compte.

No sé ben bé fins a quin punt aquest petit episodi -el de la solitària defensa que en Jordi féu de mi i de la meua posició dins el PSUC- anunciava o no alguns dels seus propis problemes posteriors. Si la seva pròpia expulsió del PSUC fou deguda, com sembla, per haver defensat les tesis sostingudes per Fernando Claudín i Jorge Semprún el 1964, hi haurien certes afinitats. És ell qui ho ha de dir. Em fa l'efecte que compartíem aleshores una forta fe en el socialisme però també una altra forta fe en el pluralisme ideològic dins l'esquerra, i que ell, en gran mesura, ha mantingut aquesta actitud liberal al llarg del temps, a més d'haver estat sempre més evolucionista i reformista que no pas revolucionari en les seves posicions. Pel que fa a les nostres diferències d'enfocament o visió del món, i per matisar com cal, jo no he estat mai allò que hom anomena un marxista. Sobretot no ho he estat mai des del punt de vista intel·lectual. Ell, en canvi, i avançant-me un xic en el relat, sí. Així, en acabar tots dos la carrera després d'uns anys accidentats (ambdós militarem al moviment democràtic estudiantil que ens dugué al setge del Paraninf de la Universitat de Barcelona, el 1957, i participarem a totes les vicissituds imaginables), en Jordi i jo entrarem com a ajudants dins la Càtedra de Dret Polític. A partir d'aquell moment, ell es decantà vers l'ensenyament de la teoria política des del punt de vista marxista, obrint-la al màxim amb les aportacions del marxisme occidental i fent conèixer l'obra d'Antonio Gramsci. De fet, fou ell el primer introductor de Gramsci a Espanya, si no vaig errar. (Com a tal assistí més endavant a una reunió gramsciana important a l'illa de Sardenya.) En fases molt més tardanes -primers anys 70- i amb una lleu alarma per la meua part, en Jordi s'inclinà breument, i com tants d'altres, per les teories closes i al meu parer tautològiques de Louis Althusser i les del seu deixeble Nicos Poulantzas. Les conseqüències per a la seva salut mental d'aquestes inclinacions puc assegurar que no foren greus. En tot cas, durant aquells anys, la seva tasca era més orientada vers el constitucionalisme, el dret públic i l'esforç per trobar fórmules polítiques de convivència i progrés col·lectius.

No tot era política a les nostres vides, com podreu imaginar. Hi havia, però, una inclinació de la nostra colla més propera per enraonar i discutir sense treva els nostres plans per al salvament de la pàtria. Cal esmentar un cop que férem una mena de retir espiritual per a racionalistes i infidels a una mas, anomenat el Violí, que tenien unes parentes del nostre company August Gil i Matamala, per allà la Segarra (l'aspra Sagarra, deia sempre fent broma en Jordi). Cal esmentar l'ocasió, on a més de l'August i jo mateix s'hi afegiren el nostre avui malaguanyat Octavi Pellissa i en Joaquim Jordà i Català, tots gent del curs i comunistes honrats, perquè fou la del fet heroic que us anunciava més amunt. El cas és que aquell any, aquell hivern, hi hagué una onada de fred polar que feu malbé fruiters i collites, i fou especialment cruel a l'aspra Sagarra durant els tres dies i dues nits que triàrem d'anar-hi. Dormírem tots arraulits sense treure'ns l'abric (en Joaquim Jordà i jo, amb boina) en condicions de gelada intensa.

Jordi Solé Tura durant un acte de precampanya de les eleccions municipals de 1991

Quan vàrem aconseguir llevar-nos vam descobrir que en Jordi no hi era. Els altres tres organitzàrem una expedició a la gelada intempèrie per cercar-lo. Anàvem, a més, alarmats per uns forts cops sospitosos que sentíem a l'exterior del mas. Imaginu el nostre astorament quan, tots protegits de bufandes, passamuntanyes i abrics, el descobríem nu de cintura cap amunt, donant furiosos cops de puny a la superfície glaçada del safareig que hi havia a l'eixida del casalot. Després d'una llarga estona d'incomprensió, i pensant que s'havia tornat boig, vam demanar amb cautela a l'energumen què dimonis feia: "Trenco el glaç! que no ho veicu?". "I per quin motiu, si es pot saber?", li va demanar amb la barra tremolosa de fred un de nosaltres. "Per rentar-me! O és que no us renteu, vosaltres, quan us lleveu?". Tot seguit, amb silenci religiós contemplàrem paralizats com en Jordi Solé s'ensabonava braços, orelles, aixelles i i tota la cara amb calma i minuciosa tranquil·litat, a bastants graus sota zero. Havent esmoltzat bisbe i bull amb cafè cremant, la seva proesa ens animà a caminar per la neu i el gel fins a Argensola, en comptes de passar el dia vora la llar. No m'estranya gaire que ara que és més jovenet es dediqui cada hivern a l'esquí de fons: un joc d'infants, per a ell.

A partir de 1959 es produí una petita diàspora. En Jordi s'hagué d'exiliar i jo vaig marxar al cor imperial del capitalisme, a la Universitat de Chicago. (No pas sense acabar de traduir un llibre que la seva marxa havia deixat penjat, i que avui porta els nostres noms com a cotraductors empressats a uns pocs rals la plana.) Vaig tornar el 64. Ell ho féu, de l'exili el 65. La nostra retrobada serví per a un intens bescanvi d'opinions i experiències, amb un grau molt considerable de coincidència en les nostres interpretacions del que s'esdevenia dins l'esquerra i dins el franquisme. Fou sobretot durant l'estiu, quan estiuejàrem plegats, amb la seva muller i el seu fill Albert a una caseta de Gualba, al peu del Montseny. També ens acompanyà alguns cops la Montserrat Sariola, amb la qual em vaig casar dos mesos després. ("Caram quina *poupée*", va dir el galifardeu d'en Jordi quan la conegué, en un moment de retorn a la inspiració poètica.) Malgrat moltes trobades posteriors -i algunes de proverbials, com diverses festes de cap d'any a casa seva, a la ronda del General Mitre, al pis que havia estat d'en Manuel Sacristán, vés per on) l'estiu de Gualba, ha estat el temps en què en Jordi i jo hem enraonat plegats més, i sols, de les nostres vides. Ara anem tan atrafegats que per xerrar una hora -més precisament, 55 minuts- hem de coincidir a l'aeròdrom o a l'avió pont-aeri de Madrid. Tot i que no han mancat altres ocasions: per exemple, d'Anglaterra estant vaig tenir l'oportunitat de convidar-lo a participar dos cops en seminaris i conferències internacionals, i en una d'elles, a Reading, li vaig encarregar el capítol sobre Espanya per a un llibre prou interessant sobre el feixisme europeu que prepararem uns quants acadèmics d'allà dalt.

Us podria dir algunes coses més. Vull dir, de les que voldria dir. Algunes, de fet, ja les he relatades en altres llocs. No fa gaire, per exemple, vaig redactar un llibre amb l'ajut d'alguns col·legues, que és un estudi sociològic dels debats sobre el que ha estat i és aquest país, un llibre que duu el títol de *La cultura catalana: el sagrat i el profà*, on he tingut l'oportunitat de dedicar a la polèmica pública desencadenada pel doctorat d'en Jordi Solé, de 1967, *El pensament polític de Prat de la Riba* l'atenció que mereix. No cal, doncs, que em repeteixi. No cal tampoc que m'estengui en descripcions o anàlisis sobre el seu itinerari polític primerenc -en el qual figuren amics comuns com un altre de malaguanyat: l'Alfons Carles Comín. (Tanmateix un detall: el primer cop que en Jordi i jo parlàrem en públic, ho férem plegats. Fou a l'Escola d'Enginyers, cap allà 1955, convidats per l'Alfons Comín, en una expedició d'*agitprop* de gran èxit massiu: l'aula era ben plena. El que no sé és si convencírem els benestants fills de la burgesia que calia no perdre més temps i encetar la lluita contra la dictadura.) De la seva posterior activitat acadèmica, política i d'home públic no cal que digui gran cosa. La coneixeu prou. D'altres en aquest mateix recull sabran expressar-se millor i amb més autoritat que no pas jo mateix. Que les meves pinzellades, tan incompletes, serveixin d'homenatge humil per part d'un vell company seu que ha après alguna cosa de la seva companyia. I que ha gaudit de veure'l trencar tant de gel per fer més decent i més habitable el nostre país.

Jordi: per molts anys."

(Salvador Giner, *veg. annex 1*)

“Sempre he mantingut amb Jordi Solé Tura una sensació no confessada que fos el meu germà gran i jo el germà petit.

Allà on he anat no he anat a cegues, però sempre m’ha interessat els camins que ha obert.

El vaig conèixer amb la distància de la clandestinitat i en aquell magnífic club que es deia Bandera Roja. Anys més tard, el vaig veure fent de mosqueter “D’Artagnan” a la ponència constitucional. Finalment, es va presentar a l’alcaldia de Barcelona i el vaig votar, perquè no venia d’una derrota. Després, com a home de govern va conèixer les intimitats reials i presidencials i ara l’he tornat a recuperar, però ja no és el meu germà gran sinó el meu germà bessó.”

(Joan Barril, veg. annex 1)

“Jordi Solé Tura es una persona valiosa por su inteligencia, por su bondad, por su sencillez. Es un fiel amigo de los suyos, en primer lugar, de los más desfavorecidos. Su lealtad a la ideas y principios de justicia social, paz y libertad, le han caracterizado siempre, desde que le conocí, muy joven y ya preocupado por trabajar en el logro de un mundo más fraternal y solidario.

Seguro que Jordi, como yo, como todos, tendrá sus defectos, sus ángulos de sombra, porque no es, afortunadamente, un santo. Pero yo estaría encantado de que todos los santos fueran como él.

Jordi es un buen ejemplo de cómo hacerse a sí mismo, de cómo ayudar a los demás. Aunque todo se lo debe principalmente a sí mismo, algo le hemos ayudado los que le queremos y en particular Teresa, sin la que Jordi habría tenido muchas más dificultades para ser lo que es y como es.

(Miquel Núñez, veg. annex 1)

treball nous no

Jordi Solé Tura amb Antoni Tàpies i Josep Benet durant la celebració de la Festa del Treball de 1982

Jordi Solé Tura i M. Aurèlia Capmany en la celebració d'un miting del psc al parc de la Ciutadella, 1988

“L’any 1977 en Jordi Solé Tura va ser elegit diputat al parlament espanyol i comença la seva valuosa tasca parlamentària com a col·laborador en la redacció de l’avantprojecte de la Constitució espanyola. Uns anys més tard, jo vaig ser nomenat director musical de l’Orquestra Nacional d’Espanya, per la qual cosa els meus viatges a Madrid començaren a ser habituals, fet que em va permetre coincidir amb ell en nombroses ocasions.

Aquesta circumstància va fer que algunes vegades compartíssim avions i taxis camí de l’hotel on ens allotjàvem. Eren trajectes relativament curts, dels quals recordo interessants i divertides converses sobre els més diversos temes, tot sovint lúdics. La llengua, la cultura, la terra ens agermanaven i ens feien còmplices, en aquells anys d’incipient democràcia, d’una aposta pel futur.

La nostra relació s’enfortí el temps que ell fou ministre de Cultura i jo director musical del Teatro real. Com deia en John Selden, els homes més efectius a l’hora de governar són els qui menys soroll fan i en Jordi Solé Tura va ser un ministre de treball auster i reflexiu, gens inclinat als esdeveniments públics de caràcter frívol.

Amb aquesta forma d’entendre l’exercici de la política, va aconseguir deixar una empremta indeleble a l’essència definitiva del ministeri. Les persones que el concixem sempre hem admirat la seva autenticitat i força interior, la coherència amb la qual ha defensat les empreses que ha dut a terme, la cordialitat i senzillesa amb què ha tractat els seus amics i col·laboradors.

I és precisament com a amic que celebro la distinció que la ciutat de Mollet del Vallès li ha concedit, el merescut reconeixement a la trajectòria d’un polític sòlid i fidel a les seves arrels.

I sobretot, estimat Jordi, celebro que al cap dels anys ens mantinguem lleials a la nostra amistat.”

(Antoni Ros Marbà, veg. annex 1)

“Jordi Solé Tura és un dirigent polític que té molts dels seus fermes admiradors i partidaris fora de la política i fins i tot entre persones destacades de la societat civil: és un fenomen que fa reflexionar perquè no és gaire corrent.

Jordi Solé ha gaudit d’una estranya qualitat de la qual gaudeixen molt poques persones, és la capacitat d’obrir camí i aplegar voluntats. A mi personalment sempre m’ha trasnès uns sentiments inequívocs d’autoestima i generositat propis de les persones que s’han fet a si mateixes.

Alguna vegada he pensat que si en Jordi Solé hagués continuat el negoci familiar avui podria ser el president d’una companyia multinacional de l’alimentació i Espanya tindria uns centenars més de persones ocupades i unes centèsimes menys de dèficit en la balança de pagaments i segurament Mollet estaria orgullosa d’un edifici enorme de formigó i vidres foscos de l’estil dels que construeixen aquest tipus de companyies.

Però en Jordi Solé tenia una profunda vocació pública i va escollir el camí de la lluita política noble i el magisteri de ciutadans i avui pot tenir la satisfacció d’haver contribuït amb el seu talent i experiència a la redacció de la Constitució espanyola. Som molts els que li estem agraïts per tot el que ens ha ensenyat.

(Josep Maria Maymó, veg. annex 1)

“Des que era jove, gairebé petita, crec haver desenvolupat una intuïció subtil per percebre allò de bo que les persones poden donar-me. Un llarg temps d'internat en va ser la primera escola; més tard, la curiositat i els estudis sobre el comportament humà ho van convertir en l'eix de la meua professió.

El primer dia que vaig veure en Jordi Solé Tura, l'alerta es va posar en funcionament, de seguida vaig intuir que davant meu tenia una persona que seria molt important i sòlida en la meua vida i que podia influir en el meu creixement intel·lectual i humà.

Vaig conèixer en Jordi en temps de clandestinitat, la meua joventut personal i política feia que no tingués cap tipus de referència d'ell. La seva biografia era per a mi una pàgina en blanc. Aquesta manca de referències del seu pasat em permetia codificar el que ell transmetia sense apriorismes ni condicionants.

Era una tarda de diumenge d'hivern dels anys 70, un pis de Sarrià i una colla d'ensenyants agrupats per uns ideals i moltes ganes de fer coses. Bandera Roja era en aquells moments el marc de les nostres trobades i de les nostres reflexions.

Recordo l'arribada d'en Jordi, l'anàlisi de la conjuntura política sobre l'Espanya d'aquell temps. Va impressionar-me la seva claredat en el discurs, que activava les meves neurones i consolidava el meu interès per la militància política. Però, sobretot, va ser capaç d'apropar-me al “dirigent”, situar-lo en el paper de mestre en el sentit més ampli del terme. En aquell moment no sabia que en Jordi seria un dels amics que més estimo, però vull deixar clar que, malgrat la lògica fascinació inicial pròpia dels 22 anys, la percepció que avui tinc d'ell poc ha canviat; amb el temps, s'ha madurat, s'ha enriquit i matisat, però en cap moment m'ha defraudat.

Els esdeveniments de la meua vida personal de l'any 1971 van fer que el “col·lega-dirigent” passés a ser un bon amic. La meua relació amb en Jordi Borja, en aquells moments el meu consorci i alhora sòlid i vell amic d'en Jordi Solé Tura, així com l'inici de la seva relació amb la Teresa Eulàlia, companya en el camp de les idees i amiga fidel, van acotjar i facilitar el canvi per construir el que avui és ja una llarga amistat.

Amb en Jordi, a més de la política, vaig compartir l'esport. Amb ell vam iniciar l'esquí de fons -que ell ha continuat i jo no-, la muntanya, els viatges, la música... Però el que més m'agrada d'ell és la conversa, les rialles i el llençatge de les seves mans, que em recorden les primeres trobades i que han donat a aquests anys la línia de continuïtat a la nostra relació. En Jordi ha estat professor, diputat, ministre...sempre ocupat, poc a casa i molt pel món, però sempre al costat.

M'agrada aquest homenatge i vull donar les gràcies a totes aquelles persones que l'han fet possible, perquè si algú se'l mereix és ell, i perquè em dóna l'oportunitat d'expressar i expressar-li obertament les gràcies per aquesta amistat i, així, alimentar-li una mica la seva complaença per tal que no es cansi de mi.”

(Carme Guínea, veg. annex 1)

FACETES INÈDITES

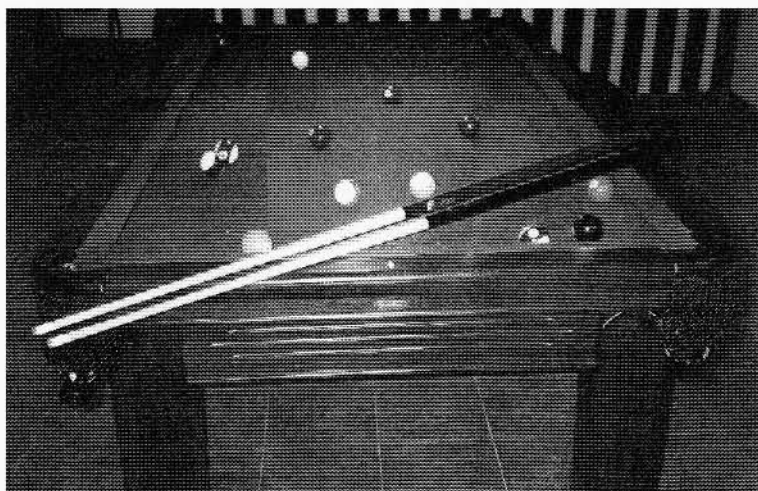
També hem tingut sorpreses, en rebre alguns d'aquests textos: no solament estem davant d'un dels pares de la Constitució i de l'Estatut, sinó també davant d'un consumat billarista. A més, per altres fonts ens confirmen que la seva vena poètica, contràriament al que llegíem més amunt, no la va abandonar així com així, i que, fins i tot, va fer d'actor en la pel·lícula "La ciutat cremada".

"Jordi Solé Tura TXAPELDUN

Lehen American billiardseko txapelketa
La Galea. Vizcaya. 1998ko Maiatzan

Pocos sabrán que nuestro amigo es un consumado billarista, capaz de encadenar carambolas insospechadas.

Ahí le tienen ustedes: vencedor del primer torneo de billar en la Galea. Vizcaya.

Vaya mi homenaje, en nombre de sus contrincantes.

Roberto Lertxundi, Morrosko Orokorra."

(*Roberto Lertxundi, veg. annex 1*)

Jordi Solé Tura amb Antoni Ribas, director de la pel·lícula, i Alfons Comín, amic i company d'escenes, durant un moment del rodatge de la "La ciutat cremada", el 1975

“Vull adherir-me a l’homenatge de Mollet al Jordi, en la mesura en què la seva vessant “poètica” em va servir de guia durant molt temps, i és encara avui una petjada en la forma de relacionar-me amb els dogmatismes d’uns i els discursos avorrits d’altres.

Dic això, i lamento traïr un dels secrets més ben guardats d’en Jordi Solé, ja que les seves “poesies des del Comitè Central” són un llegat per a generacions futures en la forma de veure la política. Davant un discurs avorrit, una rima eixerida; davant d’una intervenció fruit del dogmatisme i plena d’olor a ranci, un vers sencer.

Esplendorosos, aquells texts eren com un contrapunt d’alegria i frescor, evidenciant tota una manera d’entendre la política; és a dir, en el cas del Jordi, la vida.

Ah!!! Aquesta adhesió porta de cua un tros de Montblanc, on el Jordi va passar també una part de la seva vida.

A l’amic.”

(*Maties Vives March, veg. annex 1*)

“Els rodolins d’en Jordi

Tot i no poder recordar la primera vegada que vaig conèixer en Jordi, sí que puc afirmar que la nostra amistat s’inicià en els primers anys setanta i que en aquests més de vint-i-cins anys no ha fet altra cosa que créixer i enfortir-se. Més enllà del Jordi professor universitari, del Jordi polític i pare de la Constitució, del Jordi comunista i socialista, del Jordi diputat, regidor i ministre, del Jordi intel·lectual i columnista, del Jordi marit i pare, més enllà de tots els Jordis possibles, per a mi hi ha un Jordi amb lletres majúscules, el JORDI AMIC.

I avui, per fer una petita contribució a aquest llibre sobre la seva vida, m’ha semblat oportú fer sortir a la llum un aspecte, segurament poc conegut, de l’enginyer humà, immensament humà, del nostre personatge: els seus rodolins.

Que jo li conegui, hi ha dues frustracions a la seva vida: no haver estat un cantant d’òpera i no haver passat, en la *vis poetica*, dels rodolins. Em consta que la meua col·lecció és de les més riques, si deixem de banda els que ha escrit per a l’èresa Eulàlia.

En les llargues, inacabables i sovint avorrides reunions dels Comitès Centrals del PSUC i del PCE finals dels anys setanta i primers vuitanta, sovint m’arribava un full blanc amb uns rodolins que feien al·lusió a algun tema de la sessió o que expressaven amb ironia, un xic amarga a vegades, el seu capteniment més profund, o que subratllaven amb clau d’humor alguna circumstància personal. Normalment no tenen títol, però algun sí, com el *Xotis existencial* de 1981, dedicat a un “Madrid” del que ja llavors volia fugir..., o *La saga del nou Congrés*, el del PSUC de 1981, que acabà amb una escissió.

Permeteu-me, doncs, que us en transcrigui alguns que, no cal dir-ho, s’han de llegir fent un salt en el temps. En el Cté. Central del PCE del dia 10 de novembre de 1981, em va enviar diversos fulls, n’he triat dos:

Ja no hi ha suc ni bruc
al PSUC
i no va pas més bé
el PC.
I jo, ben malastruc,

sóc del PSUC
i també
del PC.
Sóc ben bé
un ruc.

Avui, Vintroneta,
no estic gens d’humor
ni per fer una pirueta
ni per fer de trobador.

El 4 de novembre de 1982, en la difícil reunió d'anàlisi dels resultats electorals del 20 d'octubre de 1982, em va fer arribar aquesta "explicació":

Cal explicar què ha passat
al nostre electorat:
la victòria socialista
és un problema de vista.
La gent s'ha despistat
per la "u" d'Unificat.

El gruix del proletariat
ha entès "Universitat".
I per un reflex classista
ha agafat una altra llista.
Si hem anat endarrera
és perquè la classe obrera
necessita un oculista.

El camí és, doncs, ben clar:
el psuc ha de lluitar
per donar moltes ulleres
a les grans masses obreres.
CAP AL TRIOMF COMUNISTA
DE LA MÀ DE L'OCULISTA.

El 14 de novembre de 1983, signat amb aquestes paraules "De l'exmillor alcalde i exmillor regidor" em feia a mans aquests versos:

On s'ha vist una regidora
més encantadora?
Qui dona a la Corporació
més goig i emoció?
I el pavelló municipal, qui el tindrà més alt?
Qui més sàvia, més llesta i mona
a tot Barcelona?

Qui donarà glòria i apogeu
al nostre Liceu?
El gran crit ressona
des d'Itàlia
al Japó:
La tia més bona
és l'Eulàlia
Vintró.

No sempre hi havia rodolins per entretenir els debats, a vegades m'escrivia propostes polítiques o eslògans, com aquests de l'any 1982 abans de les eleccions:

EL SOLÉ TURA, AMBAIXADOR DE CATALUNYA ALS MARS DEL SUD! (AMB LA TERESA EULÀLIA, S'ENTÉN).

EL JORDI BORJA, BISBE DE BARCELONA.

EL BENET, ABAT DE MONTSERRAT I JUBANY, AL SENAT!

TRASLLAT DEL PARLAMENT DE CATALUNYA A SIMANCAS I DE LES CORTS GENERALS A CALAF!

CAL FER LA CRÍTICA DE LA CRÍTICA CRÍTICA. FES-HO CÓRRER.

POTSER AVANÇAREM. PERÒ POTSER NO. FES-HO CÓRRER.

I TU M'HO PREGUNTES? EL PSUC ETS TU. FES-HO CÓRRER.

La peça, però, que combina les dues frustracions de què us parlava, escrita enmig d'un Ctè. Central del PCE l'any 1982, i que algun dia hauríem de representar després de posar-hi música és *La seduzione di Giacomo* (*tragedia musicale*). *Libretto e musica di Giorgio di Molleto*. Està escrita en italià i em limitaré a transcriure els personatges, per no allargar el text excessivament i per excitar la vostra curiositat:

Personaggi

Giacomo Carilloni, giovane nobile inesperto
Lalia Vitrone, principessa dissoluta
Nicoletto Sartori, traditore
Antonio del Psuco, inclito relatore
Carmina, contessa e moglie di Giacomo
Belene, amica ma nou moglie di Giacomo
Astolfo dil Pignedo, vescovo

Atesa la condició de tragèdia, en Giacomo mort a mans de Nicoletto i Lalia cau dins l'Avern, en Nicoletto es casa amb la Carmina, l'Antonio i la Belen acaben al convent i el Cor tanca l'obra amb un ritual "Salute e buon lavoro".

Ja ho veieu, els pares de la Constitució, els polítics saberuts, també tenen sentit de l'humor, capacitat de riure's d'ells mateixos, d'utilitzar la ironia en moments difícils i d'expressar l'amistat de mil maneres i en totes les circumstàncies. Tots els altres Jordis els valoro, aquest, l'amic, és el que estimo.

Gràcies, Jordi, per la teva amistat."

(*Eulàlia Vintró, veg. annex 1*)

ESQUÍ, MUNTANYA... I FUTBOL

Altres escrits donen pistes d'una de les facetes més conegudes de Jordi Solé Tura, la de l'esportista, activitat que l'ajuda a mantenir una bona forma física per portar endavant una completa agenda i un treball constant i actiu, amb la qualitat que li ofereixen les moltes experiències viscudes. Ens estem referint a l'esquí de fons i el muntanyisme. Els textos següents ens en parlen i també ens enumeren alguns dels seus viatges, que li han permès descobrir països i conèixer diferents cultures. No hi falta, com era d'esperar en la nostra cultura, la de l'afició al futbol, i, *comme il faut*, la de seguidor del Barça.

Participant en la marxa Beret, amb Santi de Torres, el 1984

“Jordi Solé Tura, el company perfecte per a una travessa d'esquí de fons

Escriure sobre en Jordi, i en especial sobre el que per a mi ha constituït i constitueix la meua relació amb ell, em suggereix la utilització del símil d'una travessa d'esquí.

El Jordi, el vaig conèixer quan tenia divuit anys; llavors ell ja era l'imprescindible professor universitari per a qual-sevol acte semipúblic que s'organitzés en la universitat en els anys en què tot se sobrecentenia i res s'acceptava plenament. Des de llavors, vaig entendre que hi ha persones que fan política per a si i altres que la fan per explicar les coses i millorar-les. En Jordi sempre ha estat un d'aquests últims.

Un temps després vaig tenir la possibilitat d'acompanyar-lo en algunes travesses d'esquí de fons pel Pirineu català i allí, esquiant entre valls i muntanyes, baixant i pujant, vaig conèixer de debò el Jordi.

Des de llavors he tingut la gran sort de treballar al seu costat en escenaris ben diferents, des de les eleccions locals a Barcelona, quan es va presentar com a candidat a alcalde, fins al període més intens en el Ministeri de Cultura. En totes les circumstàncies i moments sempre he après i aprenc d'ell, perquè en Jordi és, per damunt de moltes altres coses, un pedagog de la política, té l'obsessió que la gent entengui la política i pugui prendre partit i posicionar-se lliurement.

La forma de viure que té en Jordi s'assembla molt a una travessa d'esquí de fons. Per a l'esquí de fons cal anar ben preparat, no es pot improvisar, en una mateixa travessa hi ha fases relaxades i descansades, de gran gaudi estètic, com quan travesses lentament en descens un bosc de coníferes, i moments durs i difícils, com quan has de pujar un desnivell pronunciat amb els esquís a l'esquena. Hi ha moments per recuperar energies i per contemplar el paisatge, i n'hi ha també per agafar una empipada descomunal, com quan se't trenca un esquí. Però tot això has de fer-ho amb companyia, que gaudeixi amb tu en els moments fàcils i t'ajudi en els difícils. No és un esport en què hi hagi competència entre grups i camarilles, de cap manera, tots els que ho vulguin poden fer la travessa junts, però tampoc és un esport per als que s'apunten a última hora sense cap mena de preparació prèvia, cal estar preparats. Tampoc ho és per als que vulguin escurçar etapes i arribar abans de temps, aquí no serveix la improvisació; ni per als que, mancats de previsió, no porten virtualment per al recorregut; ni per als que no tenen mentalitat per gaudir a cada moment del que la naturalesa t'ofereix a cada instant. Tampoc serveix per a aquestes persones.

L'esquí de fons té també molt de pedagogia, en contra del que pugui semblar a primera vista. Té una tècnica complexa, en què participa de forma harmònica tot el cos, i els esquiadors com el Jordi, sempre estan ensenyant els que s'incorporen a la travessa com dominar aquesta tècnica. I el que és més important, és un esport al qual un pot iniciar-se a qualsevol edat, hi ha una enorme varietat de persones de diferents edats que el practiquen, no és necessari haver començat de jove, a la travessa d'esquí s'hi pot incorporar qui vulgui, en el moment de la vida que vulgui, i en Jordi ha animat, al llarg de la seva vida, moltíssimes persones a incorporar-se amb la travessa ja començada.

Veig la vida d'en Jordi així. Crec que ell mateix és conscient que el seu pas per la vida política, per la professional i per la personal és, en part, com una travessa d'esquí de fons, es puja, es descansa, es recuperen energies i es continua, però, per damunt de tot, es gaudeix, i jo he tingut i tinc la immensa sort d'acompanyar-lo en diverses etapes d'aquesta travessa, i espero seguir fent-ho en moltes altres de futures.

(Santiago de Torres, veg. annex 1)

“Vaig tenir la sort de conèixer Jordi Solé Tura en unes circumstàncies en què, per sobreviure, era imprescindible disposar de grans dosis de dignitat, fermesa en les conviccions pròpies i solidaritat envers els més dèbils, més que no pas valor temerari. A la sòrdida situació de la presó Model de l'estat d'excepció de 1969, Jordi Solé Tura, de manera discreta, sòbria, pedagògica i, fins i tot, divertida –oh, aquella vaga de codonyat!– això, va ser dels qui millor ho van saber evidenciar amb la seva actitud; i a més d'un ens va servir d'estímul i de model. En tant que sobrevivent d'aquella situació, sempre li ho he agraït.

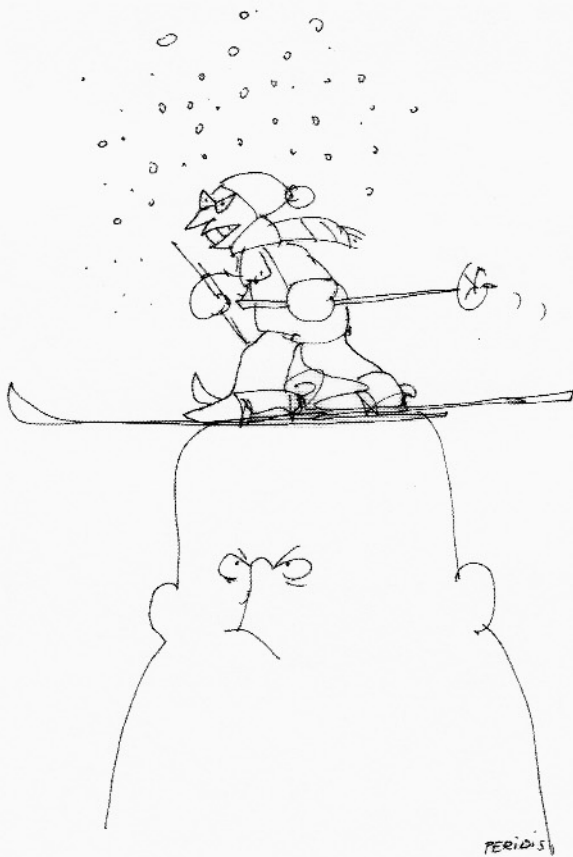
[La meua sort, però, va continuar quan, anys després, havent decidit calçar-me'n uns esquís de fons, en Jordi Solé Tura tornava a estar a mà (o a peu) per ajudar-me, una altra vegada, a trobar el comportament més adient i equilibrant. Alguna que altra trompada m'han estalviat els seus consells.

En el “colmo” de la meua sort, també era a prop Jordi Solé Tura quan, decidit, jo, a pescar bacallans i verats en el mar del Nord, va prendre, ell, els remes del petit drakkar i el va conduir amb seguretat i habilitats gairebé vikíniques pels perillosíssims fiords lofotencs. El resultat va ser una gran pesca, gens miraculosa, que va servir, tanmateix, per alimentar una petita gernació de catalans rodavons acampats a Njusfiord.

I així, un munt de vegades i ocasions en què la vida ens ha atorgat la sort i el plaer de poder compartir molts moments, a l'aire lliure o sota cobert, amb bon temps i amb mal temps (mai, però, ha arribat, en Jordi Solé Tura, a -26°C: nobody is perfect, com diu Willy Wilder)].

Per tant, felicito a la ciutat de Mollet perquè, d'ara endavant, podrà enorgullir-se que la seva medalla la té una persona com Jordi Solé Tura.”

(Jordi J. Sánchez, veg. annex 1)

A JORDI SOLÉ TURA EN VERDADERO CASINO) ADMINISTRACIÓ . AQUÍ UN AMIGO .

Dibuix de Peridis

“testimoniatge d’amistat: un excursionista amb estil propi

En temps de lleure hem fet excursions amb en Jordi i la Teresa Eulàlia en les quals, al gust pel fer camí que dona el senderisme, hi hem afegit el gust per caminar, aturar-nos i admirar.

Hem practicat l’excursionisme per camins que ens han portat molt lluny i, també, pertot arreu.

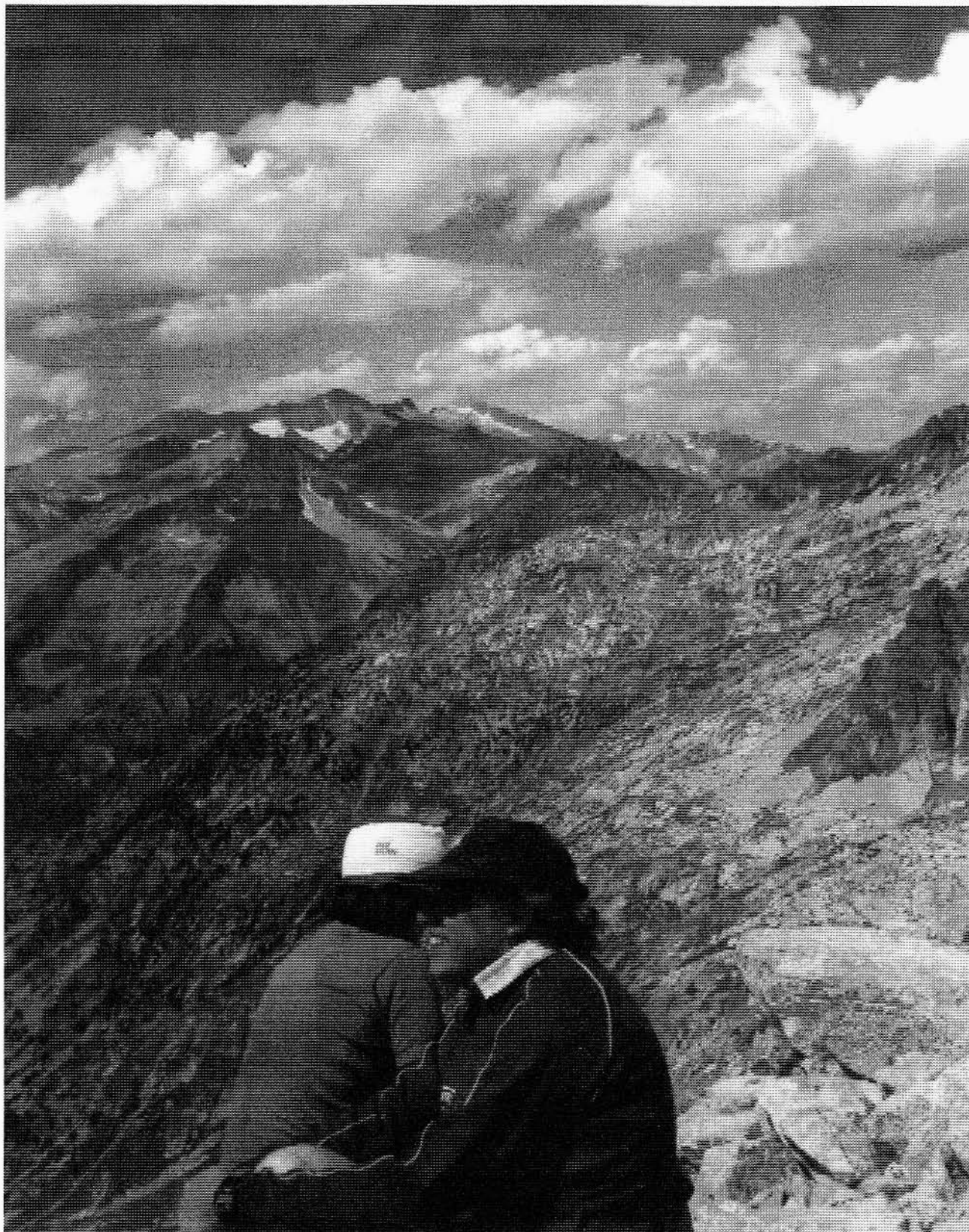
Molt lluny en la reflexió, ja que a en Jordi, que porta moltes coses, moltes botes, sabatilles esportives, mitjons, camisetes, jerseis, pantalons curts, pantalons llargs, màquines fotogràfiques, bastons, etc..., sempre li falta alguna cosa, però, això sí, el que no oblidia mai és una motxilla carregada amb unes grans dosis:

- d’educació cívica
- d’educació jurídica
- d’educació política

que anirà administrant al llarg de l’itinerari segons les persones i els fets que es va trobant. Això ens fa dir que no utilitza la política per fer carrera sinó que utilitza la carrera per fer política.

No es pot evadir ni desconnectar d’aquella educació cívica que ensenya el sentit dels deures col·lectius, el respecte al dret, la necessitat de l’educació jurídica fins arribar a plantejar-se a cada moment la política viva que tracta de l’organització i administració de l’Estat i on ell es veu com “un humil servidor de l’Estat”.

S’esforça per transmetre contínuament criteris i maneres que expliquen la complexitat de l’organització i administració de l’Estat.

Jordi Solé Tura i la seva muller, Teresa Fulàlia, dalt dels Besiberris -vall de Boí-, amb el massís de la la Maladeta al fons, el 15 d'agost de 1985

I és en l'anàlisi de les injustícies que ens fa veure els arguments i les raons d'allò que estem observant.

Constantment s'entrega per aixecar el nivell de la població, amb el coneixement de la política, la seva gran passió.

Pertot arreu hem caminat per un seguit d'itineraris d'una gran bellesa. En Jordi vol caminar, no sentir-se tancat, tenir els pobles cara a cara i veure les coses de veritat, els arbres, els rius, els animals i les dones i els homes.

Compartir amb tots d'igual a igual ha estat l'aventura de totes i cada una de les excursions que hem fet, amb una gran capacitat d'adaptació a tot tipus d'allotjament: tenda, huttes, refugis, albergs, cases particulars, hostals, cases de pagès, habitacions i hotels de moltes estrelles, accedint molt fàcilment a la comunicació amb les persones.

Hem trobat masies, sempre amb la porta oberta. Porta oberta però una acollida recelosa, amb unes paraules breus i justes. Després es troba en moltes ocasions amb una mirada descobridora del personatge, fins i tot en els racons del món més allunyats. Això és la duresa i la dolçor de tenir una activitat pública.

Travessa els pobles perquè va de pas i perquè sap que són la porta d'entrada a les muntanyes.

Per les muntanyes i les valls de Catalunya volem recordar els itineraris entranyables pel Pallars Jussà, el Pallars Sobirà i la Vall d'Aran. Els camins al llarg dels rius Noguera Pallaresa i Noguera Ribagorçana, el campament a la boca sud del túnel de Viella, fent els recorreguts pels llacs; també l'estada a la borda de la Perosa i la pujada al port de Salau baixant per la vall d'Isil. La pujada al Canigó, i la vall de Núria fent la pujada al Puigmal i l'intent del Balandrau en una jornada de tempesta.

De la Cerdanya no volem oblidar la pujada al puig Pedrós i tampoc les sortides per les comarques de Tarragona trepitjant la serra del Montsant, tot passant per les Cadolles Fondes i també la serra de Prades, amb la complicitat del pas pel castell de Riudabella.

Entre els itineraris matinals n'hem fet molts al Montseny, Sant Llorenç del Munt i el Corredor, sempre passant per Mollet, per dins o per fora, d'anada o de tornada. Un dels senders que hem fet més vegades potser ha estat l'empedrat de Morou, a Santa Fe del Montseny, el primer que va fer després d'haver acceptat la responsabilitat de ministre.

Per Espanya, ens agrada recordar els camins pels Pics d'Europa, pel camí de Santiago o a prop del Cantàbric, pels pobles de pescadors.

Pel món, volem recordar els itineraris per Islàndia, la URSS i Romania; també Noruega fins al cap Nord i per les illes Lofuden, Irlanda i les seves petites illes Aran, així com els Alps, de França, d'Itàlia, de Suïssa, d'Àustria i d'Eslovènia.

I és en els recorreguts que hem experimentat i compartit tota mena de sentiments i inquietuds que en Jordi porta també a la seva motxilla: sentiments d'amistat, de joia, de pau, de neguit, d'angúnia, de tristesa, de dificultats, d'incomprensió, de mal humor, de dolor, de fred, de calor, de benestar, d'harmonia, de solidaritat i de silenci. Amb converses sense paraules ja que els sentiments també es transmeten sense elles, ja que són massa petites per expressar tanta immensitat.

I estigueu ben segurs que en la pròxima excursió que farà per caminar, sigui quina sigui la direcció i amb una motxilla ben plena, sortirà o acabarà a la ciutat de Mollet i passarà, naturalment, per la ciutat de Lleida."

(Rosa Carrió i Adolf Almató, veg. annex 1)

La vinculació de Jordi Solé Tura amb la ciutat de Lleida ve de lluny, tal com ens indica el text que acabem de llegir. A principis dels anys setanta, hi va romandre dos anys, per organitzar la facultat de Dret de la Universitat de la ciutat. A més dels llaços familiars i d'amistat, l'any 1993 va fer el pregó de la Festa Major.

“Els lligams que s’han establert entre Mollet, Barcelona i Lleida estan plens de grans i petites coses compartides amb molta estimació.

Des de les terres de Lleida ens adherim a l’homenatge que et fa el teu poble.

Família i amics de Lleida”

Jordi Solé Tura fent el pregó de la Festa Major de sant Anastasi, al Saló de Plens el maig de 1993

Després d'un partit de futbol entre parlamentaris i periodistes a les instal·lacions del FC Barcelona, el 19 de desembre de 1979

“Benvolgut amic,

La ciutat de Mollet et retrà merescut homenatge, nosaltres no hi podíem faltar.

Per una entitat com el FC Barcelona és un goig i un orgull que una persona amb el teu tarannà es declari, repetida i obertament, barcelonista.

Sempre que ens has acompanyat, a la llotja de l'Estadi, ens has demostrat, com i de quina manera, es pot transmetre un fort sentiment “culé” amb equilibri i mesura.

Avui em toca a mi, en nom del FC Barcelona, fer-te arribar aquest reconeixement i això m'omple d'orgull, d'orgull basat en el nostre origen comú, la Ciutat de Mollet.

En nom propi i en el del FC Barcelona rep el nostre agraïment i reconeixement en aquest dia tan especial per tu i recorda que aquest Club, que moltes vegades reflecteix coses que van molt més enllà del propi esport, és, sense cap mena de dubte, el teu.”

(Emili Creus, veg. annex 1)

Premis Príncep d'Astúries, Oviedo, 5 d'octubre de 1985

VIATJAR I ALTRES AVENTURES

També hem conegut les facetes d'un Solé Tura bon company de viatge, d'un company solidari, fins i tot davant la naturalesa desfermada, i ja, en sortides més plàcides, amant dels petits plaers de la gastronomia, dels espais oberts, de la bellesa dels paisatges mediterranis, i, sobretot, enamorat.

“El mariner Solé Tura

Estimat Jordi: provar d'explicar coses teves és realment difícil, entre altres motius perquè tu ets un home que fa poca remor, és a dir, treballes molt, vius molt, has fet un munt de coses per tots i per al nostre país, ets el pare de la nostra convivència... I tot això ho has fet amb senzillesa i sense fer soroll, com sense soroll has estat i ets amic dels teus amics... I per estar a prop d'ells quan has pensat que et necessitaven has fet el que calgui. Per això, Jordi Solé, et vas fer mariner un estiu d'ara fa poc més de catorze anys.

Era a les darreries del mes d'agost d'ara farà uns catorze anys, i jo tenia diguem-ne una època baixa. Èrem a Ordis, tu, la Teresa Eulàlia, la Rosa i possiblement la Laly. Aquell estiu jo tenia un veler amb un mariner molt especial, en Michel, un excapità de l'OÏAN que havia penjat els hàbits. Vam fer algunes sortidetes petites des d'Empuriabrava, on estava el vaixell, fins alguna cala per banyar-se i passar-hi el dia, i sempre teníem un mar amable i un temps perfecte. Per això, jo que tenia el cul inquiet, vaig proposar fer un viatge fins a Ciutadella de Menorca. Tant la Teresa Eulàlia com tu, Jordi, vauc decidir acompanyar-me : a la Rosa no feia falta demanar-li, ja que sempre està disposada a anar al mar. En Michel, que havia decidit dedicar-se a la pau absoluta, va acceptar sense pensar-s'ho ser el nostre patró.

Vam sortir d'Empuriabrava a mitja tarda, amb un temps força clar i una mar un pèl picada, però comfortable. Cap al vespre i mentre jo feia una sopa, la mar semblava més moguda.

“És normal, això?”, vas preguntar. “Sí, Jordi”, et vaig respondre. “A prop de les Medes sempre passa”. “Bé, bé”, vas dir tu.

El sopar va resultar un pèl mogut, ja que, a més, es començà a aixecar tramuntana. “És normal, això?”, vas tornar a preguntar. “Sí, home”, et vaig respondre. “Quan sigui fosc veuràs com amaina”.

Quan es va fer fosc del tot, no havia amainat gens, però tampoc no semblava anar a més. Vam anar a dormir, tu Jordi a proa, la Teresa Eulàlia a la “conillera” i jo al sofà del saló. La Rosa i en Michel es quedaren al comandament del vaixell.

A la una de la matinada, la Rosa em despertà.

“August, aixeca't. El temporal és cada vegada més fort i hem de reduir les veles”, em digué.

Em vaig posar el vestit d'aigües i vaig pujar a coberta. El vent bufava de valent i la mar era plena d'escuma blanca, única cosa visible a la negror de la nit. En Michel treballava com un foll per mantenir el rumb.

“Si vols, tornem enrera”, li vaig dir.

“Patirem el mateix cap a un cantó que cap a l'altre”, em respongué. “Endavant, doncs?”. “Endavant”, digueren la Rosa i el Michel.

La Rosa i jo vam anar a proa per baixar el floc i posar un tormentí, vela molt petita que estabilitza el vaixell... Però en baixar el floc, aquest s'encallà i no acabava de baixar. Havíem encès un focus que ens donava llum a nosaltres i indirectament il·luminava la cambra de proa, ja que l'escotilla era de metacrilat. La Rosa i jo ens agafàrem a la vela i la vam fer baixar a còpia de fer salts, tot i estirant-la, cosa que ocasionà una forta remor a la cambra de proa. Tu, Jordi, et vas despertar sobresaltat pel soroll i per la llum que no sabies d'on venia. Et posares les ulleres i sortires esperitat cap a coberta, on et va rebre l'única onada que ens va entrar al vaixell, deixant-lo completament xop, i vas quedar amb les ulleres completament entelades. No cal dir que et despertares del tot ràpidament i després de desen-

Jordi Solé Tura a Londres durant una visita a Lord Mayor, el 1979

telar-te les ulleres, et vas mirar el mar i vas mirar en Michel, tot i dient: “Vols dir que no es mou molt, això?”.

“Tranquil, això passarà aviat”, va respondre en Michel, optimista.

La tramuntanada va durar exactament 24 hores, durant les quals, tu, Jordi, no vas fer més preguntes sobre el temps, no fos cas que encara s’empitjorés.

En clarejar, l’espectacle del mar era impressionant, amb onades de més de tres metres que, navegant com navegàvem, amb la mar a popa, ens empenyien pujant-nos fins a la cresta i ens feien descendre vertiginosament... Val a dir, Jordi, que la perícia de la Rosa i el Michel va fer que cap més onada no ens atrapés. La Teresa Eulàlia va decidir que on estava, ja estava bé. I es va estar a la “conillera” fins que cap a la una de la matinada del segon dia, ja amb la mar començant a calmar-se, vam veure el far de Cap Caballeria. Aleshores la Teresa Eulàlia es va decidir a sortir i va dir com si res no hagués passat: “Jordi Solé, tot va bé.”

Vam arribar a Ciutadella a prop de les quatre de la matinada. Vam amarrar el vaixell i sense dir paraula ens vam asseure al moll. Vau treure dues ampolles de cava que havíeu portat, tu i la Teresa Eulàlia, Jordi, i silenciosament, mirant les tranquil·les aigües del port, ens les vam beure. Després -després-, vam estar xerrant fins que es va fer clar del tot.

“Quan m’he despertat i he vist la llum que no sabia d’on venia”, vas dir, Jordi, “he pensat que allò era la fi. I que potser, al capdavant, al cel eren d’esquerres i em venien a buscar. La remullada m’ha tornat de cop a la realitat.”

Al matí d’aquell dia, en Bep Cavaller ens va venir a cercar i ens portà a “Sa Coma”, el més bell indret de Ciutadella, on la Bel Cavaller, senyora de “Sa Coma”, ens va fer oblidar tots els mals tràngols amb la seva hospitalitat.

El temporal va ser de tal magnitud, que vaixells més grans que el nostre -el nostre només tenia deu metres escassos- van arrencar el pal per la força del vent. Alguns dels patrons d’aquest vaixells van vaticinar que tu i la Teresa Eulàlia, Jordi, tornaríeu amb “Aviacó”.

Però la Teresa Eulàlia i tu vau tornar amb el vaixell i val a dir que la travessia va ser allò que tothom vol explicar: mar dolça, vent amable per inflar les veles i una llarga nit de cançons, confidències i somnis sota un cel estrellat.

Com sempre, per allà on passes, Jordi, vas deixant amics... Com sempre, estar a prop d’uns amics com en Jordi i la Teresa Eulàlia em fa retornar l’encant de la vida. Com sempre, Jordi, sense fer remor, em vas donar la mà. Gràcies, Jordi, per ser com i qui ets. T’estimem,

August i Rosa”

(August Andrés, veg. annex 1)

“Un viatge

Ha estat una idea molt bonica que Jordi Solé Tura pugui gaudir, en plenitud de facultats, del reconeixement de la ciutat on va néixer i de la seva gent.

La seva continuada trajectòria d'ideals per la construcció d'un país democràtic i un món més just són motius prou importants, potser els més importants.

La meva contribució personal al present memoràndum serà l'explicació d'una vivència simpàtica: un viatge.

L'any 1985 a la vila nadiua del polític i teòric italià Antonio Gramsci, anomenada Ghilarza, a l'illa de Sardenya, van decidir atorgar la ciutadania a Jordi Solé Tura per haver estat el primer divulgador, en llengües castellana i catalana, de l'obra d'en Gramsci.

Aquesta atorgament va anar seguit de la preparació d'un viatge a l'illa de Sardenya amb un seguit de programes d'activitats.

Els organitzadors ho van fer coincidir amb un homenatge al nostre desaparegut poeta Salvador Espriu, a la ciutat de l'Alguer, a la mateixa illa.

Podriem dir que fins aquí tot va ser normal, ja que en Solé Tura ha rebut molts premis i reconeixements al llarg de la seva vida. Però la peculiaritat d'aquest cas fou que, entre les persones que li van proposar per acompanyar-lo, en Jordi va demanar que a més del seu company i professor de la facultat Cesario Rodríguez Aguilera i de Francesc Vallverdú, com a representant de l'editorial d'Edicions 62, també hi fóssim presents l'Albert Batlle, com a regidor de l'Ajuntament de Barcelona, ciutat on resideix, i jo mateixa, com a alcaldessa de la ciutat on va néixer.

El viatge va ser perfecte i amb tots els ingredients que hom pot desitjar. Vam estar acompanyats per un excel·lent “cicerone”, el professor Ignàcio Delogu, evidentment sard, i va tenir un vessant cultural molt important, alhora que lúdic i gastronòmic.

El primer va ser l'atorgament de la ciutadania per a Jordi Solé Tura a la sala d'actes de l'Ajuntament de Ghilarza, seguit d'una conferència sobre la vida i obra d'Antonio Gramsci. Després es va fer una visita a la casa on va néixer, convertida en museu per voluntat de la ciutat de Ghilarza.

Dins de les activitats programades en els quatre dies d'estada a l'illa, vam ser convidats per l'alcalde de l'Alguer, el senyor Enric Loffredi, per assistir a l'acte d'homenatge a Salvador Espriu, on van intervenir Francesc Vallverdú (amb una conferència pronunciada en català) i Ignàcio Delogu, que va demostrar ser un excel·lent coneixedor de l'obra del poeta català.

Vam visitar un conjunt de monuments prehistòrics (els famosos Nuraghe) i vam poder contemplar la bellesa de l'illa mediterrània, que tants lligams ha tingut amb Catalunya.

Un viatge fora de l'ambient on normalment ens trobem és una bona ocasió per conèixer les persones, és una oportunitat per relacionar-te, i això comporta tenir moltes sorpreses, tan positives com negatives. Doncs bé, en el cas que ens ocupa de Jordi Solé Tura, puc dir que em vaig reafirmar amb la idea que ja tenia d'ell, una persona tranquil·la, atenta, adaptable a qualsevol circumstància i dotat d'un gran sentit de l'humor. És una gran persona.

Fent un esforç de memòria, i ajudada per Francesc Vallverdú, he recordat anècdotes i fets d'aquell viatge.

Una d'elles és el simpàtic que esdevenia en Jordi a l'hora de parlar de la seva "sagala"; es referia, és clar, a la Teresa Eulàlia Calzada. En Jordi deia estar-ne tan enamorat que no podia estar sense trucar-la per telèfon cada dia.

Una altra de les anècdotes divertides fa referència a la gastronomia. A Sardenya, la deferència més important que et poden fer quan t'inviten a menjar és oferir-te llagosta. El fet d'haver estat hostes a diferents ciutats i poblacions, amb una gran hospitalitat en totes elles, va fer que a tot arreu ens convidessin amb llagosta, fins al punt que ja ens sortien per les orelles. Allà comentàvem que havíem menjat més llagosta en tres dies de les que ens podrien menjar durant molts anys.

En un dinar "campestre", convidats per, en aquell moment, el Partit Comunista Italià (PCI), no hi va faltar de res: locucions, poemes, cançons, acudits i molta broma. Era magnífic veure com estava de content i orgullós en Jordi Solé Tura de presentar a tothom la delegació que l'havíem acompanyat, accentuant molt bé el que cadascú representava: el seu amic i company de facultat, el representant de l'editorial que va traduir els primers documents de Gramsci en un moment que encara no existia la llibertat d'expressió i els dos representants municipals de Barcelona i Mollet, ciutat que ell més estima.

Com a primera autoritat de Mollet del Vallès en aquell moment, vaig sentir-me molt orgullosa de poder acompanyar a Jordi Solé Tura i compartir aquell viatge tan entranyable. Però també orgullosa per les profundes arrels que conserva amb la seva vila natal.

Felicitats, Jordi."

(Carme Coll, veg. annex 1)

Jordi Solé Tura amb Albert Butlle, regidor de l'Ajuntament de Barcelona; Carme Coll, alcaldessa de Mollet del Vallès de 1983 al 1987; i Cesàreo Rodríguez-Aguilar de Prat, professor de la Universitat de Barcelona; davant de la casa natal d'Antonio Gramsci a Ghilarza (Sardenya)

Jordi Solé Tura feu l'últim relleu de l'arribada de la Torxa olímpica a la nostra ciutat, el juliol de 1992. En aquests Jocs de Barcelona, Mollet va ser la subseu olímpica i paralímpica de Tir

LA FIDELITAT ALS ORÍGENS I A LA PRÒPIA IDENTITAT

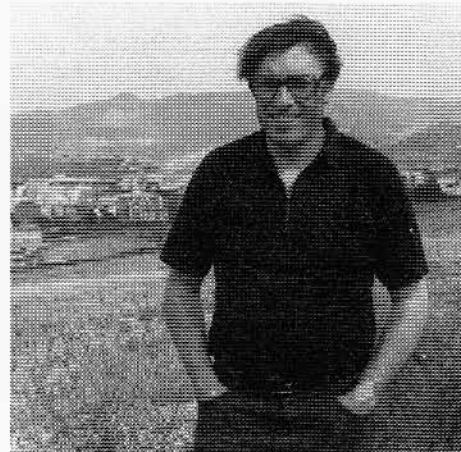
Una de les essències de Jordi Solé Tura és Mollet i la seva condició de molletà. No s'ha cansat mai de repetir-ho, i per això hem vist com ha estat una constant de la visió que en tenen els seus amics i les persones que l'han tractat, que l'han sentit expressar moltes vegades l'amor irrenunciable a la seva ciutat i als seus orígens.

Molt enllà del seu poble natal, Solé Tura ha reconegut amb orgull les seves arrels, fins al punt que moltes vegades ha arribat a afirmar que ell, en el fons, segueix mantenint intacte l'esperit del forneret que, de ben petit, ja va saber que la vida és una lluita difícil, però que no s'ha de renunciar mai a cap somni, per molt que costi.

Manuel Vázquez Montalban, en el pròleg al llibre d'Ignasi Riera, *Jordi Solé Tura. L'home, el país, la ciutat*, també subratlla aquest aspecte:

“Es imposible que una mujer o un hombre escriban del todo su propia vida, pero en ocasiones casi se consigue, en dura lucha contra los demonios o los dioses popietarios del libro “... donde todo está escrito”. Contra los demonios o los dioses de la condición social, de la división territorial y de la tiranía, Jordi Solé Tura llegó del panadero a coautor de la Constitución, de Mollet a las capitales donde se ejerce la Historia, de luchador clandestino contra el franquismo a ser uno de sus más contundentes enterradores y sin embargo yo diría que en el claroscuro de todo gran personaje, en el concreto caso de Solé Tura, su virtud se sigue alimentando de sus raíces. Afortunadamente Solé Tura sigue siendo panadero, de Mollet y un luchador.

Las clases populares siempre han creído que la cultura emancipa económica y socialmente. La cultura es sobre todo responsabilidad, porque la cultura es conciencia de uno mismo, de los demás, de lo que necesita el hombre para superar progresivamente sus limitaciones. Escribió el poeta Pavese: “Todo hombre que ha estado en la cárcel, vuelve a la cárcel cada vez que muere un pedazo de pan...” Todo aquel que ha sido panadero vuelve a la panadería cada vez que comprende el hambre de la Tierra. La cultura le ha dado a Solé Tura conciencia solidaria y emancipatoria y conocimientos. Sabe hacer constituciones, sabe que el Barça es más que un club, sabe dar clases universitarias de Derecho Político, ha tratado de aprender el oficio de vivir y desde hace muchos años es consciente de que la política sólo se justifica para cambiar la Historia y cambiar la Historia para cambiar la Vida”.¹¹

Jordi Solé Tura passejant pel bosc dels Pinetons, darrera una panoràmica de Mollet del Vallès

El seu primer acte a Mollet com a ministre de Cultura va ser la inauguració de l'Escola Municipal de Música i del Monument a les víctimes molletanes al camp nazi d'extermini de Mauthausen, el 5 maig de 1991

Durant la visita dels Reis a la ciutat per celebrar la commemoració del Mil·lenari de Mollet del Vallès, el 3 de novembre de 1993

No ha estat fàcil assolir els somnis d'estudiar, d'aprendre idiomes, de conèixer món i fer amics, de treballar per la llibertat i els drets de les persones, ni seguir lluitant, cada dia, per un món més just. Tot ha significat una trajectòria vital constant i infatigable, però plena d'humanitat, amable, en el sentit de l'amabilitat que -tal com ens recorda Jordi Borja- va definir Brecht: l'amabilitat de l'home just, de l'home bo.

“Jordi Solé Tura, amable, malgrat tot

Sovint, al recordar o parlar de nosaltres, els que vam viure els anys quaranta, cinquanta, seixanta, em vénen als llavis alguns versos del poema de Bertolt Brecht (tan ben traduït per un altre company, Feliu Formosa). Com diu Brecht, “certament eren uns temps molt foscos”. I, “als nascuts després”, els diu:

“També la ràbia contra la injustícia
Fa més ronca la veu. Ai! Nosaltres
Que volíem preparar el terreny per a l'amabilitat
No vam poder ser amables”.

A Jordi Solé Tura, no li cal justificar-se. Ha estat amable. Amb naturalitat. Sense esforç aparent. Ni la difícil infància marcada per la guerra civil. Ni l'adolescència als sinistres quaranta. Ni les dificultats a vèncer per un jove treballador per iniciar els seus estudis després de fer el servei militar. Ni la clandestinitat i l'exili. Ni la incomprensió i algunes campanyes desqualificadores que, a vegades, ha sofert des de fronts que són els seus, el catalanisme i l'esquerra. Ni (sobretot!) la duresa de la política competitiva de la immadura democràcia “han endurit les seves faccions”. També ho deia en Brecht. Jordi Solé Tura és amable, en el millor i més fraternal sentit de la paraula.

(...)

Per acabar aquestes notes, permeteu-me recordar uns versos d'António Machado, del seu “Retrato”, que també es podrien escriure per a en Jordi:

“Hay en mis venas gotas de sangre jacobina
pero mi verso brota de manantial sereno
y más que un hombre al uso que sabe su doctrina
soy, en el buen sentido de la palabra, bueno.”

(Jordi Borja, veg. annex 1)

Sopar homenatge que el Gremi de Flequers va oferir-li a ell i al seu germà el 1993

Jordi Solé Tura, juntament amb Ignasi Riera, Francesc Martí Jusmet i Josep Gomis, van presidir les comissions de treball durant l'elaboració del Pla Estratègic de la Ciutat. A la foto, el veiem juntament amb el diputat Ignasi Riera, Francesc Martí Jusmet, el ministre portaveu de la Presidència del govern de l'Estat, Alfredo Pérez Rubalcaba, i l'alcaldessa, Montserrat Yura, en la sessió de cloenda del Pla, l'11 de febrer de 1995

MOLLETÀ IL·LUSTRE

El 24 d'abril de 1998 Jordi Solé Tura va ser present a la seva ciutat per viure, en paraules d'ell mateix, un dels actes més emotius de la seva vida. El Ple de l'Ajuntament va acordar, per unanimitat, concedir-li la Medalla de la Ciutat i el títol de Molletà Il·lustre.

En la presentació del punt que acorda la concessió de la Medalla de la Ciutat, l'alcaldessa, Montserrat Tura, va fer un repàs de la trajectòria humana, política i acadèmica de Jordi Solé Tura, que justifica de manera sobrada que rebí aquest homenatge ciutadà.

La intervenció dels portaveus dels grups municipals van posar de relleu el respecte i el reconeixement a la figura del molletà homenajat.

El portaveu d'Iniciativa per Catalunya-Els Verds, Josep Torrecillas, va dir que Solé Tura ve del pensament dels homes i les dones de progrés, de la transformació social i, per tant, sempre es podrà parlar del seu passat, però la seva aportació deixarà un element de cara al futur, perquè ha donat la seva vida, amb el seu treball, per la lluita per la democràcia i les llibertats durant l'època del franquisme. Alhora, també creu que aquest reconeixement a Solé Tura és també el reconeixement a totes les persones que van lluitar per aconseguir la llibertat i la democràcia.

La portaveu de Convergència i Unió, Teresa Ruiz, va considerar que aquesta iniciativa és un reconeixement a la seva trajectòria dirigida a la defensa de les seves idees polítiques i va destacar de Solé Tura que és un gran estudiós i un home compromès amb les seves idees.

El portaveu del Partit Popular, Josep Pachón, va felicitar en Jordi Solé Tura per la tasca realitzada i creu que, amb aquesta distinció, es farà honor a la seva persona. Va comentar que és una satisfacció que hi hagi persones amb la voluntat de construcció i honestat com la seva.

Finalment, el portaveu del Partit dels Socialistes de Catalunya, Oriol Fort, va dir que els millors plens que es poden viure són els de l'entrega de les medalles de la ciutat i les distincions cíviques amb què s'han honorat molletans com, fins ara, Joan Abelló i Emili Codina. Per al portaveu socialista, Jordi Solé Tura és la fidelitat a uns principis, a la igualtat, la llibertat i la fraternitat, principis bàsics i fonamentals de la seva persona i de la seva trajectòria, i alhora també s'ha mantingut fidel a uns principis complementaris, però mai secundaris, com ara la defensa de la nació catalana dins d'un projecte d'estat, la permanent recerca del millor instrument per la llibertat, la justícia i la solidaritat, la permanent pràctica de la defensa de la intel·ligència, l'estudi i la recerca. Manifesta que és una persona amb voluntat, fermesa i convicció, autenticitat, sinceritat i coherent amb el seu pensament més profund. Creu que la concessió de la medalla és un

Ignasi Riera, Alfredo Pérez Rubalcaba, Jordi Solé Tura i Joan Solé Tura intercanviant impressions durant un moment de la cloenda del Pla Estratègic de la Ciutat

*Pàgines següents:
Reproducció de l'acord de Ple de concessió de la
Medalla de la Ciutat*

Acordar la concessió de la medalla de la ciutat al
Sr. Jordi Solé Tura

Atès el Reglament municipal d'honors, símbols i distincions de l'Ajuntament de Mollet del Vallès, aprovat pel ple municipal en data 30 d'octubre de 1997.

Atesa la proposta de l'Alcaldia, aprovada amb la posició favorable de la Junta de Portaveus municipal en data 14 d'abril d'enguany, d'homenatjar la persona del ciutadà de Mollet Jordi Solé Tura, per la seva llarga, fecunda i meritòria trajectòria política i humana;

Vista aquesta trajectòria, que queda plenament detallada en el curriculum que s'adjunta en aquest expedient, i del qual en destaca de manera significativa, la seva participació, com a membre, respectivament, de les dues ponències, en la redacció de la Constitució espanyola i de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i, posteriorment la seva responsabilitat com a ministre de Cultura, durant els anys 1991 a 1993.

Ajuntament de Mollet del Vallès
APROVAT pel Ple de l'Ajuntament
en sessió de

24 ABR. 1998

El Secretari.

Vist que la seva fecunda carrera política ve avalada per diferents reconeixements i distincions, d'entre els quals destaquem la Gran Creu d'Isabel la Catòlica, l'Ordre del Mèrit Constitucional, la Creu de Carles III, les creus O'Higgins i Gabriela Mistral, del govern de Xile, i la Medalla del Mèrit de la Cultura i les Arts del govern d'Austria.

Wist l'informe de la cap d'àrea de Presidència

Secretari General

proposa que el Ple de l'Ajuntament

A C O R D I

Primer: CONCEDIR la Medalla de la Ciutat al senyor Jordi Solé Tura com a reconeixement a la seva llarga, fecunda i meritòria trajectòria política i humana, sempre vinculada amb l'enaltiment del seu molletanisme i amb la promoció de la nostra ciutat.

Segon: ESTABLIR que, atès que rebre la Medalla de la Ciutat significa fer pública i notòria la condició de ciutadà amb mèrits reconeguts unànimement, el senyor Jordi Solé Tura tindrà el tractament, a partir d'aquest acord, de Molletà Il·lustre, en el benentès que aquest títol és un dret associat al de l'atorgament de la Medalla de la Ciutat.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

08001/OFO /98001539

Tercer: ACORDAR que l'acte formal de lliurament de la Medalla serà la propera tardor.

Mollet del Vallès, 22 d'abril de 1998
EL REGIDOR DELEGAT DE RELACIONS CIUTADANES I INSTITUCIONALS

Signat: Josep Oriol Fort i Marrugat

Compleixi's
24/04/98
L'ALCALDESSA

Aprovat pel Ple de l'Ajuntament
el dia 24/04/98
EL SECRETARI

Ajuntament de
Mollet del Vallès

Alcalde

Secretari General

Jordi Solé Tura agraint al Ple i a tots els molletans i molletanes la concessió de la Medalla de la Ciutat i el títol de Molletà Il·lustre, el 24 d'abril de 1998

Jordi Solé Tura presenciant una dansa en el seu honor a la plaça Prat de la Riba, el 24 d'abril de 1998

acte que distingeix no només una persona, sinó també un col·lectiu com és la ciutat de Mollet del Vallès a través d'en Jordi Solé Tura.

Jordi Solé Tura va intervenir en el Ple i va manifestar el seu agraïment a tots els membres d'aquesta Corporació per la Medalla de la Ciutat i pel títol de Molletà Il·lustre que li atorgaran. En aquesta petita intervenció, posa de manifest la seva emoció i confessa "estar tocat". Diu que els seus orígens es troben a Mollet del Vallès, on ha viscut la meitat de la seva vida i on va fer el seu primer discurs públic, precisament a l'Ajuntament, vestit de rei blanc. A Mollet és on va aprendre les coses fonamentals de la seva vida, on ha viscut moments difícils però també situacions extraordinàries i des d'on ha fet el possible per convertir el que eren aspiracions personals i col·lectives en principis. Finalment diu que sempre s'ha sentit compromès amb la causa com a poble, ha lluitat pel que ha pogut, ha aconseguit coses importants, encara que això no té uns mèrits extraordinaris, perquè simplement ha complert amb el que ell ha pensat que era el seu deure.

L'alcaldesa va tancar el Ple dient que aquest molletà farà que la commemoració del vintè aniversari de la Constitució tingui un relleu extraordinàriament important perquè hi ha poques ciutats a Espanya que puguin gaudir d'un redactor de l'instrument que ha permès aquest període de pau, llibertat i convivència democràtica.

¹¹ pàg 3 Vázquez Montalbán. pròleg. *Riera, Ignasi. L'home, el país, la ciutat*. Antoni Bosch editor. Barcelona 1983

ANNEX 1

AQUEST LLIBRE,

indubtablement, no seria el que és sense l'aportació de totes les persones que, atenent la petició feta per l'Ajuntament, han volgut testimoniar, amb les seves paraules, el reconeixement a la persona de Jordi Solé Tura. Tots els textos rebuts són un magnífic exemple dels valors de l'amistat, la generositat, la lleialtat, i honoren per igual tant la persona que rep l'homenatge com aquells que ho han escrit. L'Ajuntament vol agrair de manera pública i efusiva l'amabilitat de totes aquestes persones que han fet possible l'extraordinari valor testimonial d'aquesta publicació.

Joan Abelló i Prat
Artista, pintor, col·leccionista i Medalla de la Ciutat l'any 1997

Eliseo Aja Fernández
Catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat de Barcelona

Rafael Alberti Merello
Poeta

Isabel Allende Bussi
Filla del Salvador Allende, president xilè assassinat el 1973 pel cop d'estat militar

August Andrés Trias
Metge

Francisco Ayala García-Duarte
Novel·lista

Joan Barril Cuixart
Periodista, escriptor i cap de secció d'El Periódico

Jordi Borja Sebastià*
Geògraf urbanista

Josep Borrell i Fontelles
Diputat per Barcelona al Congrés dels Diputats

Anna Brusset Puig
Primera esposa de Jordi Solé Tura

Antoni Caparrós i Benedicto
Rector de la Universitat de Barcelona

Fernando Henrique Cardoso
President del Brasil

Marc Carrillo López
Catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat Pompeu Fabra

Rosa Carrió i Soldevila i Adolf Amató i Barbany
Pedagogs

Josep M. Castellet Diaz-de-Cossio
Conseller de l'editorial Edicions 62

Carme Coll i Truyol
Exalcaldessa de Mollet del Vallès

Club Atlètic Mollet
Adhesió escrita per Anna Maria Cuesta Sanz a partir dels arxius del Club i la memòria d'antics companys i atletes

Club de Futbol Mollet
Club fundat el 1919

Emili Creus i Saurí
Directiu i president de la Secció de Bàsquet del FC Barcelona

Joaquín Estefanía Moreira
Director d'opinió de El País

Felipe González Márquez
Expresident del govern de l'Estat

August Gil Matamala
Advocat

Salvador Giner San Julián
Catedràtic de Sociologia de la Universitat de Barcelona

María Teresa Gómez Bernardo
Secretària de la Delegació espanyola en el Consell d'Europa

Carme Guinea Comas
Directora de programes de la Fundació "La Caixa"

Manuel Jiménez de Parga
Magistrat del Tribunal Constitucional

Roberto Lertxundi Bareño
Metge

Andreu Llargués i Claverol
President del Gremi de Flequers de la Província de Barcelona

Pasqual Maragall i Mira
Exalcalde de Barcelona

Adolfo Marsillach i Soriano
Escriptor i director de teatre

Josep M. Maymó Asses
Empresari

Miquel Núñez González
Exdiputat al Congrés dels Diputats

Teresa Pàmies Bertran
Esriptora

Gregorio Peces-Barba Martínez
Rector de la Universitat Carlos III i ponent constitucional

José Mª Pérez González, "Peridis"
Arquitecte i dibuixant

José Pedro Pérez Llorca
Advocat i ponent constitucional

Joan Planellas Tura
Cosí germà de Jordi Solé Tura

Inmaculada Prieto López
Secretària general tècnica de Actores e Intèrpretes, de la Sociedad Gestión en España

Lluís Maria de Puig i Olivé
Diputat per Girona al Congrés dels Diputats

Miquel Roca i Junyent
Tinent d'Alcalde de l'Ajuntament de Barcelona i ponent constitucional i de l'Estatut de Catalunya

Antoni Ros Marbà
Director musical de l'Orquesta Nacional de España

Joaquín Ruiz-Giménez Cortés
*Exdefensor del Pueblo
President del Comité Español de la UNICEF*

Jordi J. Sánchez Garcia
Tècnic editorial

Joan Subirats Humet
Catedràtic de Ciència Política i Administració de la Universitat Autònoma de Barcelona

Santiago de Torres Sanahuja
Metge i exsubsecretari de Cultura del Ministeri de Cultura

Francesc Vallverdú i Canes
Escriptor i sociolingüista

Eulàlia Vintró i Castells
2a Tinent d'Alcalde de l'Ajuntament de Barcelona

Maties Vives i March
Síndic de Greuges de la Universitat Rovira i Virgili

* El text que ens va enviar Jordi Borja té unes característiques que fa que ens hagi servit força vegades de fil conductor i ben descriptiu de moltes de les etapes de la vida de Jordi Solé Tura. Atesa l'extensió de les seves notes, no ens ha estat possible reproduir-lo en la totalitat dins del relat del llibre, però, precisament a causa del valor que té el seu testimoni, ens ha semblat que no podíem deixar de publicar-lo íntegrament en aquest annex d'agraïment de les adhesions.

"Jordi Solé Tura, amable, malgrat tot

Sovint, al recordar o parlar de nosaltres, els que vam viure els anys quaranta, cinquanta, seixanta, em vénen als llavis alguns versos del poema de Bertolt Brecht (tan ben traduït per un altre company, Feliu Formosa). Com diu Brecht, "certament eren uns temps molt foscos". I, "als nascuts després", els diu:

"També la ràbia contra la injustícia
Fa més ronca la veu. Ai! Nosaltres
Que volíem preparar el terreny per a l'amabilitat
No vam poder ser amables."

A Jordi Solé Tura, no li cal justificar-se. Ha estat amable. Amb naturalitat. Sense esforç aparent. Ni la difícil infància marcada per la guerra civil. Ni l'adolescència als sinistres quaranta. Ni les dificultats a vèncer per un jove treballador per iniciar els seus estudis després de fer el servei militar. Ni la clandestinitat i l'exili. Ni la incomprensió i algunes campanyes desqualificadores que, a vegades, ha sofert des de fronts que són els seus, el catalanisme i l'esquerra. Ni (sobretot!) la duresa de la política competitiva de la immadura democràcia "han endurit les seves faccions". També ho deia en Brecht. Jordi Solé Tura és amable, en el millor i més fraternal sentit de la paraula.

Aquesta nota només pretén recordar alguns moments d'una llarga amistat, iniciada gairebé fa quaranta anys. És difícil fer una contribució personal, dir quelcom que no sigui ja del domini públic. I evitar parlar més d'un mateix que de l'amic. Ho intentaré. Com que ja tinc una edat en què es recorda més el que vam fer fa molts anys, que ahir, escolliré, doncs, alguns moments d'un passat de més de vint anys enrera. Altres podran parlar d'en Jordi Solé Tura dels anys vuitanta i noranta.

1. 1958. UN PROFESSOR QUE NO NECESSITAVA LA TARIMA

Finals del 58. Havien inaugurat la Facultat. Jordi començava a fer de professor de Dret polític i jo estudiava primer curs. Tot semblava nou, però la Universitat, com la resta, era vella. La distància professors-estudiants era quasi insalvable. Era fàcil parlar amb Jordi. I, sobretot, era fàcil entendre'l. El meu primer record és el diàleg insòlit en una classe en la qual ell i un altre professor substituïen el catedràtic Jiménez de Parga. El seu col·lega va fer una referència als règims polítics democràtics i va venir a dir, amb el llenguatge abstracte i confós que és una forma de rigor acadèmic, que calien pobles molt preparats perquè hi hagués un sistema democràtic. La reacció d'en Jordi va ser tan inesperada, en aquell marc, com clarificadora. Amb molta espontaneïtat, cordialment, va dir: "No hi estic d'acord. La democràcia és un dret de tots els pobles i només vivint en democràcia els pobles s'eduquen per conèixer la llibertat i tolerància". Va estar bé.

2. 1961. PARÍS. EL PSUC I EL SEXE

A l'estiu, la direcció del PSUC va convocar-nos a set estudiants a passar el mes d'agost a París. Formació de quadres. Cada dia reunions amb dirigents del PSUC i del PCE, com López Raimundo, Roman, Gaspar Arribau, Francesc Vicens, etc., i també Santiago Carrillo. Jordi Solé, aleshores

hores ja exiliat i membre de la direcció, feia com de coordinador. Entre els set hi havia alguns amics, com Dolors Folch i Quim Sempere. I la nòvia de l'època, M. Rosa Solé. Ens van distribuir en cases de companys francesos que cren de vacances. Tots a París, excepte la M. Rosa, que va anar a parar a la perifèria. A la casa que va tocar-me hi havia lloc de sobres, fins i tot hi fèiem les reunions. Vam dir-li al Jordi que no calia complicar-nos la vida, perquè era molt més senzill que la M. Rosa es quedés a la casa que només ocupàvem un altre company i jo. La cara que posava en Jordi intentant argumentar que no podíem conèixer sota el mateix sostre era digne de Woody Allen. Els altres ens van fer costat i la cosa va acabar amb una reunió dels set amb uns quants membres del Comitè Executiu. López Raimundo va explicar que ja sabien que ningú és perfecte, que tothom "cojea de un pie o de otro" i que la nostra coixera era molt freqüent, però que ells, "la direcció", no podien donar facilitats a la imperfecció dels militants. En Jordi, mut i amb cara de circumstàncies, no sabia on posar-se.

3. 1962. A L'EST: ELS EXILIATS NO VAN AL PARADÍS

A l'abril de 1962 arribem a París, exiliats i militants del PSUC: Isidor Boix, M. Rosa Borràs, M. Rosa Solé, Francesc Solé, Jordi Sales i jo. En Jordi Solé havia desaparegut. Oficialment només sabem que no és a París. Res més. Ningú pregunta, ningú dona cap explicació. És la cultura de la clandestinitat. No es demana mai informació si els dirigents no te la donen. Menys encara si és de caire personal. Tots sospitàvem, estàvem pràcticament segurs, coneixíem la seva veu, que era a la Ràdio (Espanya Independiente "La Pirenaica"), és a dir, segurament a Praga, o potser a Budapest (en realitat era a Bucarest). Vaig trobar-lo a falta. Era el lligam, polític i personal, natural, amb la direcció del Partit. Tampoc entenia del tot la seva decisió. París era a prop de Barcelona. Constantment ens trobàvem amb gent de l'"interior". La vida política i cultural era intensa i variada. No em feia il·lusions sobre el que devia ser la seva vida a l'Est. Malgrat les dificultats per tenir papers, per treballar i fer-ho compatible amb els estudis i no abandonar la militància, per aconseguir tenir una habitació decent, malgrat tot, París em semblava, com a Hemingway, una festa. I allò que sempre ens quedarà París, perfectament realista. I encara hi havia una altra raó per estar-se a París i sobretot per no anar a l'Est. A l'any 1962 ja es podia intuir una evolució a Espanya. Si bé els joves, a diferència dels dirigents veterans, no creïem en una caiguda imminent de la Dictadura, si que ens adonàvem que cada cop es podrien fer més coses a l'interior. Des de París era més fàcil col·laborar-hi i, sobretot, avaluar el moment de tornar, encara que Franco es mantingués. En canvi, anar cap a l'Est era allunyar-se per molt de temps i potser quedar massa "cremat" per tornar si el franquisme durava uns quants anys. Aquesta conversa més o menys vaig tenir-la amb en Gregori (López Raimundo) quan vaig explicar-li que jo, a diferència dels meus companys d'exili, no volia anar a estudiar a l'Alemanya de l'Est ni ser permanent del Partit, sinó estudiar a París i tornar aviat a Barcelona. Estava convençut que en Jordi no volia estar-se anys i anys a l'exili i dubtava molt que pensés com els dirigents de l'exili, que la dictadura estava a punt de caure i tots tornàriem al so de les trompetes victorioses. Per què, doncs, va marxar a un exili més dur, cap a l'Est?

Quan ens vam retrobar, vaig entendre-ho. En Jordi era -és, em sembla, encara-, un militant terriblement disciplinat. Per ell, membre de la direcció del PSUC, si li deien que convenia anar a la Ràdio, a viure com

un superclandestí a un país de l'Est, considerava natural acceptar el deure. Per altra part, la vida a París, amb el migrat sou de permanent, casat i amb un fill a punt de néixer, no devia ser gens fàcil. L'exili no és mai el paradís.

4. 1965. A PARÍS DE NOU: LA GUERRE EST FINIE

A començaments de 1965 una trobada casual i sorprenent. A la Mutualité, espai tradicional dels actes polítics, en ple Quartier Latin. Em trobo caminant per un passadís, amb una aparença d'home tranquil que va a comprar el tortell els diumenges, en Jordi. Una gran alegria i aviat me n'adono que no és precisament un home tranquil ni feliç. La vida a l'Est era dura, sobretot vaig entendre per la seva artificialitat. Per a l'Anny, la seva dona aleshores, era una espera insuportable. No podia fer res. Uns mesos abans van decidir que ella tornava mentre ell discutia amb la direcció del Partit el seu relleu. Gairebé acabava d'arribar a París. S'adonava que a Espanya la situació evolucionava, que convenia ser-hi. Però com nosaltres, estudiants ja graduats que estàvem a París, tenia molts dubtes que la política del Partit, basada en una explosió imminent, fos realista. Eren els dubtes que expressava Yves Montand a la pel·lícula de Resnais-Semprun "La guerre est finie". I que a la direcció del PCE manifestava Fernando Claudín. De tot això, en parlàvem poc després a la meua habitació de la Cité universitària amb ell i l'Anny, la M. Rosa, en Jordi Sales, l'Oriol Bohigues (el físic) i l'historiadora Núria Sales i en Xavier Folch, que va passar una temporada a París. En Jordi, de tots nosaltres, és el que més desitjava tornar a Espanya i fer una vida "normal". Sense trencar amb el Partit, però amb voluntat de sortir de la vida política doblement artificiosa d'una clandestinitat a l'exili. Va produir-se una situació curiosa. Amb tota naturalitat, en Jordi va plantejar a la direcció del PSUC la seva voluntat de tornar a Barcelona, perquè considerava improbable que el detinguessin per les sospites policiaques de cinc anys abans. I estava segur de ser molt més útil a Barcelona, "sortint a la superfície", com es deia aleshores, que fent d'aparatchik a París. Aquesta posició tan raonable com coratjosa no va ser entesa així. En Jordi, per algunes crítiques que havia fet, per ser un "intel·lectual", no era, en aquells moments de debat intern, fiable. Se li va prohibir tornar a Espanya per "raons de seguretat". Va tornar. No li va passar res. Excepte que va ser expulsat del Partit, malgrat que es demostrés que ningú el perseguia per qüestions passades i que no solament no posava en perill res ni ningú, sinó que era un actiu evident per la política contra la dictadura. Com es va demostrar ben aviat.

5. 1966. SOBREVIVINT A UNS I ALTRES A BARCELONA

A l'estiu de 1966, quatre anys i mig després d'haver marxat, vaig tornar discretament a passar les vacances a Barcelona. Tot seguit vam trobar-nos discretament, també, però a casa seva. Al tornar, en Jordi havia reingressat com a professor de Dret Polític a la Facultat. Però després de la repressió de la Caputxinada, és a dir, la constitució del Síndicat Democràtic d'Estudiants, va ésser un dels professors expulsats. Feia traduccions i malgrat no estar organitzat en el Partit, estava en mil iniciatives, a la Universitat i en els àmbits intel·lectuals sobretot, i mantenia relacions cordials amb els estudiants del PSUC.

Però havia obert un nou front: el del catalanisme. En Jordi era, i és, crec, d'esquerra i catalanista. Un militant disciplinat també. Però té conviccions i realisme. I en nom d'aquests valors i aquest tarannà que tothom hauria de trobar assenyats i positius, quan fa una crítica política o intel·lectual, no és mai "ad personam". Però la resposta que rep no és del mateix to. El seu llibre -Catalanisme i revolució burgesa, producte d'una tesi doctoral- de crítica a la ideologia del nacionalisme conservador representat per Prat de la Riba va caure com una bomba. Si abans els seus dubtes més que raonables sobre la política del PCE i el PSUC van provocar la seva expulsió, malgrat no haver comès cap altra falta que la

voluntat de militar a l'interior del país i no a l'exili, ara la crítica d'un catalanisme tradicionalista, una crítica indispensable perquè l'esquerra opti per l'hegemonia a Catalunya, va suscitar una campanya nacionalista violenta. En Jordi, que malgrat una infància i una joventut difícils, havia après bé el català, que havia estat un dels principals impulsors de Nous Horitzons a la clandestinitat i de la reflexió sobre la "qüestió nacional" al PSUC, era acusat d'anticatalanisme, per fer la crítica al catalanisme de la dreta clerical. Malgrat tot, mai el vaig veure enrabiat ni va respondre amb arguments personals als atacs, sovint violents, a vegades insultants, sempre injustos o molt exagerats, que va rebre en aquells anys difícils.

6. DESPRÉS DEL 68. MASSA REVOLUCIONARIS O MASSA MODERATS

El famós Maig del 68 el vam iniciar, casualment, plegats. Jo encara vivia a París, però havia vingut el mes d'abril a Barcelona a donar un curs a l'Escola d'Arquitectura. Ell havia d'anar a París a començaments de maig a participar en una setmana de cultura catalana. Jo havia de tornar-hi i vam anar-hi junts, amb cotxe. Just quan començava el maig famós. Una història que ja s'ha explicat prou. A l'estiu vaig tornar a Barcelona. Amb en Jordi vam parlar molt. L'ambient del 68 era estimul·lant i rebíem pressions perquè prenguéssim alguna iniciativa. Per altra part, ens adonàvem de la capacitat repressiva de la Dictadura i de la poca eficàcia de les crides generals que preconitzaven el PCE i el PSUC, és a dir, el Partit, l'únic que mereixia aquest nom durant el franquisme. Ens inclinàvem per combinar iniciatives radicals per les idees i les formes, que respongessin a l'esperit de la revolució cultural del 68 i que obrissin espais per a joves militants (no solament a la universitat) amb un treball més obscur i més lent de construcció d'organitzacions de base (comissions) a les empreses i als barris. Per uns érem massa radicals, per altres, massa moderats. Jordi va pagar personalment per aquesta ambivalència que encara avui penso que era molt encertada i que es va expressar mitjançant Bandera Roja. A la Universitat donàvem suport a la UER (Unió d'Estudiants Revolucionaris), que s'oposava, però, als grups violents que buscaven sistemàticament l'enfrontament amb les forces de l'ordre i també amb les autoritats acadèmiques liberals. Volíem evitar o atenuar, doncs, accions com l'assalt al Rectorat. Mentre una part dels estudiants de la UER s'hi oposaven, vam organitzar un acte alternatiu a la Ciutat universitària, en el qual en Jordi va parlar-hi. Però la Policia no filava prim i van detenir el professor "marxista legal" (com ens acusaven les octavilles dels grups violents) més conegut. A començaments de 1969 en Jordi va passar-se sis mesos a la presó. Una vegada més li feien pagar la racionalitat.

7. 1973/74. LA FI D'UNA AVENTURA, COMENÇA LA POLÍTICA

Quan deu anys abans, Nenni, líder del Partit Socialista Italià, va pactar amb la Democràcia Cristiana per fer un govern reformista, el "centrosinistra", en Togliatti va intentar dissuadir-lo, perquè el PCI quedava fora d'aquest bloc de govern. Finalment Togliatti va dir-li: "Està bé. Intenta-ho. No sortirà bé, però, entre nosaltres, t'envejo. Tu ara faràs política i jo hauré de continuar fent propaganda". A finals del 73, quan vaig tornar de Xile, vam coincidir amb en Jordi que era l'hora de fer política per a tothom i que la feina d'una organització com Bandera Roja s'acostava a la seva fi. Ja no era suficient promoure organitzacions i moviments de base i fer anàlisis més o menys brillants. Era l'hora d'intervenir en el conjunt de la vida política i arribar a tota la societat, perquè la dictadura s'acabava i calien partits que poguessin optar a protagonitzar el canvi polític i presentar-se a les eleccions. Teníem dues opcions. Una, la més natural, retornar al PSUC. Mai havíem trencat amb la família comunista i ens agradava la irrupció de l'"eurocomunisme". L'altra era integrar-nos en el procés de construcció d'un nou Partit Socialista, impulsat per companys de la mateixa generació i cultural-

ment molt propers (els de Convergència Socialista, després PSC-Congrés). Bandera Roja, però, tenia una implantació important a Catalunya, probablement amb nombre de militants la més gran, a part del PUSC. Volíem evitar la dispersió i va semblar-nos que, malgrat les grans possibilitats que en el futur tenia l'opció socialista, a curt termini era molt més factible la integració dels militants de Bandera Roja al PUSC, el qual, per altra part, era en aquells moments una força molt més decisiva que qualsevol altra. La gran majoria de Bandera Roja, en diferents etapes, va integrar-se al PUSC. Les direccions del PCE i del PUSC van voler fer constar per escrit que l'experiència de Bandera Roja la consideraven part del seu patrimoni i la militància en aquesta organització, equivalent a la del "Partit". Tot plegat bastant original en el comunisme, fins i tot en l'occidental. Després, als anys vuitanta, la crisi interna va portar en Jordi i altres a adherir-se al PSC o a col·laborar-hi estretament dins les institucions, perquè es considerava el partit d'esquerres que donava més oportunitat de fer una política eficaç cap al conjunt de la societat. En Jordi, com molts d'altres que han fet aquesta evolució (que no ha estat exactament la meua), crec que han mantingut un comportament polític coherent: vincular sempre el compromís militant no amb uncs essències ideològiques o organitzatives immutables sinó amb l'opció política que en cada etapa històrica demostrava ser més eficaç per fer avançar els valors i els objectius de les esquerres. No dic que fos l'única opció possible (ja he dit que no era la meua), però sí la majoritària en la democràcia.

Tornem als 70. Una vegada més en Jordi va ser el primer a pagar factura als violents i irracionals. Quan vam iniciar les converses amb la direcció del PCE i del PUSC a París, segurament a començaments de 1974, va succeir un incident que, vist ara, em sembla bastant increïble. Èrem a casa de Manuel Castells. Una matinada van presentar-se dos individus del FRAP (PC M-L, és a dir, el grup pro-xino), armats. Van colpejar primer al Manolo i van ficar-se a l'habitació del Jordi. Amb les culates de les pistoles van apallissar-lo fins deixar-li tota l'esquena morada, mentre discutien entre ells si el mataven o no. La raó que donaven era surrealista: ens ho mereixíem perquè érem a París "para pactar con la oligarquía"! (Jo dormia a l'altre extrem de la casa i no vaig despertar-me fins després que marxessin sense haver trobat "al otro"). Em diuen que avui els organitzadors d'aquesta lamentable acció són al PSOE a València. Suposo que han canviat radicalment d'idees i de mètodes. En Jordi no ha hagut de canviar el seu comportament bàsic.

8. 1975. FRANCO MOR, EN JORDI VIU MÉS QUE MAI

Recordo el matí del 20-N 1975. Franco havia mort a la matinada. Casualment teníem una reunió amb en Gregorio, el Guti, l'Isidor Boix i nosaltres dos. A les 8 del matí. Cal dir que tots plegats estàvem més reflexius que exaltats. Sabíem que començava una nova època i que moltes coses depenien del que féssim o deixéssim de fer. Em va interessar sobretot l'actitud del Jordi. No parlava per res, ni del que havíem fet ni del que ens proposàvem fins al dia abans. Només insistia a dir-nos "atenció, res serà com fins ara, tot serà diferent, hem de saber canviar nosaltres".

En els mesos i els anys següents, vaig adonar-me que, per a en Jordi, els vint anys d'activitat clandestina, il·legal, devien haver representat un enorme esforç voluntarista. No crec que fos pel risc, degut a la repressió, ni per la incomoditat que suposava intentar qualsevol activitat. Crec que el seu coratge tranquil era tan evident com la seva paciència. Però, a posteriori, crec que li resultava insuportable la sensació d'ineficàcia, gairebé d'inutilitat, d'etantes reunions i discussions, que sovint substituïen més que preparaven les iniciatives cap a la gent.

Ara, Franco mort, la política s'accelerava i cada cop era més factible i necessari desenvolupar aquestes iniciatives, cap a tothom, cap a les

forces polítiques, les institucions, les organitzacions socials, l'opinió pública. En Jordi es multiplicava, amb articles i conferències, amb reunions de tota mena, aportant sempre explicacions clares i orientadores per a l'acció. Evidentment no tenia vocació per polític de catacumbes, sinó per actuar a la llum del dia.

9. 1977. ELECCIONS I NORMALITZACIÓ DEMOCRÀTICA

Morta la bèstia. Morta la ràbia. Molt ràpidament el país es va normalitzar. La gent era normal, la gran majoria, almenys. La política començava a ser-ho. En Jordi ho havia estat sempre. La campanya electoral, vam preparar-la plegats. Es va constituir un comitè de campanya del PUSC. Tot era "Jordis": Jordi Solé Tura, Conill (l'estimat Conill, mort recentment, condemnat a mort el 1962, deu anys a Burgos, aleshores responsable de Barcelona), Martí (que feia de connexió amb els "publicitaris"), Domingo (assessor jurídic), Degà (que coordinava els actes) i jo mateix (que exercia la "política municipal" i se'm suposava que sabia què convenia dir a les diferents ciutats de Catalunya). Crec que va ser la primera vegada que vaig veure a en Jordi plenament feliç fent política. Les eleccions van anar bé per al PUSC, en Jordi va sortir elegit diputat i va ser un dels redactors principals de la Constitució i de l'Estatut d'Autonomia. Una història molt coneguda i que no necessita el meu testimoni. Una anècdota, però, sobre com enfocaven les coses. A finals del setanta, un pensador marxista greco-francès, aleshores molt de moda, Nicos Poulantzas, va venir a Barcelona a fer una conferència. Ens coneixíem des de feia anys, en Jordi i jo ens havíem trobat amb en Nicos diverses vegades a París i entre nosaltres s'havia creat una certa complicitat intel·lectual i amical. Vam anar a dinar, no recordo si a Ca l'Estevet o a Cal Lluís. En Jordi explicava que des de l'esquerra s'havia afrontat la qüestió de la Constitució i de l'Estatut, el perquè de les principals respostes. Jo hi havia participat una mica i estava preparant les nostres propostes per a les lleis de règim local i d'ordenació del territori. En Nicos preguntava i escoltava atentament i, en un cert moment, va dir-nos: "Al sentir-vos explicar tot això m'adono que he escrit uns quants llibres sobre l'Estat i el poder polític i hi entenc ben poc". Va dir-ho amb humor, com gairebé sempre. Però uns mesos després es va suïcidar, tirant-se des del terrat d'uns gratacels a París. Evidentment, la conversa que vam tenir a Barcelona no en tenia cap culpa, però sí que va quedar molt clar que la manera de pensar la política del Jordi no tenia res a veure amb els dogmes reconstruïts amb sofisticació pel marxisme estructuralista de l'època.

10. 1981. ACABA UNA HISTÒRIA, EN COMENÇA UNA ALTRA

El 1981 va ser l'any de la crisi del PUSC. De la qual sembla que, malauradament, potser no es recuperarà mai més. Quan el desgraciat 5è Congrés va votar majoritàriament contra l'eurocomunisme, és a dir, contra la plena acceptació del joc democràtic, a molts ens va semblar un anacronisme, un retrocés fatal per al partit. Crec que en Jordi, més que qualsevol altre dirigent, va prendre consciència que allò representava la fi del PUSC que havíem conegut i estimat. Per a en Jordi, vint-i-cinc anys de la seva vida. Alguns de nosaltres, els seus amics a la direcció del PUSC, volíem, però, intentar recuperar el PUSC, potser més per romanticisme que per una anàlisi racional. En Jordi, estic segur que ja no ho esperava i, a més, no suportava les batalles internes. Però no va voler abandonar sol i va implicar-se fortament per tornar a fer del PUSC un partit "eurocomunista", és a dir, socialista democràtic. Va tornar a pagar amb la seva persona. El juny de 1981, un grup de militants "prosoviètics" van insultar i agredir, a les portes de l'Orfeó de Sants, on féicim una assemblea, en Jordi i la seva dona, la Teresa Eulàlia. Finalment, va haver-hi un nou Congrés. Els "curos" vam guanyar, però no hi havia res a fer. En Jordi tenia raó. L'encant s'havia trencat. A les eleccions del 1982 es va fer palès que una majoria d'esquerres era possible, però ni el PUSC ni el PCE

eren una força decisiva i era bastant utòpic esperar una renaixença. El 1983 en Jordi va fer un últim acte de servei al PSC encapçalant la candidatura municipal de Barcelona. El PSC, que pocs mesos abans havia obtingut només el 4% del vots, ara arribava gairebé al 7% i mantenia una presència a l'Ajuntament gairebé indispensable per fer una majoria d'esquerres. Crec que sense ell no ho hauriem aconseguit. A poc a poc, en Jordi, com jo i tants d'altres, vam allunyar-nos discretament, sense conflicte ni publicitat d'un PSC en el qual ja no vèiem què hi podíem fer. La història més recent és molt coneguda. Sincerament, estic convençut que els valors, els objectius i la manera de fer d'en Jordi no han canviat substancialment al llarg de quaranta anys. Al PCE, a Bandera Roja, al PSC, al PSC avui, crec que la coherència, la racionalitat, la tolerància i una profunda honestat han estat sempre determinants del seu comportament polític i personal. Diuen que els polítics, com els davanters centres de futbol, han de tenir "instint assassí". En Jordi no el té. Potser si el tingués hauria estat més un "home de poder". Segurament no hauria fet tot el que ha fet i fa per intervenir i contribuir a resoldre les qüestions importants. Val més la capacitat de convèncer i de donar confiança que la de provocar submissió. I si tingués "instint assassí", no l'estimaríem com l'estimem.

Per acabar aquestes notes, permeteu-me recordar uns versos d'Antonio Machado, del seu "Retrato", que també es podrien escriure per a en Jordi:

"Hay en mis venas gotas de sangre jacobina
pero mi verso brota de manantial sereno
y más que un hombre al uso que sabe su doctrina
soy, en el buen sentido de la palabra, bueno."

Jordi Borja, juny de 1998

ANNEX 2

NOTES CRONOLÒGIQUES DE JORDI SOLÉ TURA

1930

Jordi Solé Tura va néixer el 23 de maig al número 88 del carrer Lluís Duran de Mollet del Vallès (Barcelona).

1942

Acaba els estudis primaris i es dedica plenament a treballar al negoci familiar, el forn de pa de ca la Vicenta, situat al número 35 del carrer Berenguer III de Mollet del Vallès.

1951

S'allista voluntàriament a files i fa el servei militar a Barcelona. També inicia els estudis de batxillerat, els quals aprova en un any i mig, fet que li permet ingressar a la Universitat.

1952

A l'octubre es matricula a la facultat de Dret de la Universitat de Barcelona.

1956

A la primavera participa en els fets del Paranimf i és represaliat amb la pèrdua d'un curs. Aquell mateix any inicia la seva militància al Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), aleshores en la clandestinitat. Durant els anys d'estudis aprofita els períodes estivals per fer camps de treball per Europa.

1957

Finalitzar els seus estudis i rep el Premi Extraordinari de llicenciatura.

1959

El catedràtic Manuel Jiménez de Parga, titular de la càtedra de Dret Polític a la Universitat de Barcelona, li ofereix treballar com a primer professor adjunt de la seva càtedra.

1960

Jordi Solé Tura decideix exiliar-se a la capital francesa, París, atès que és perseguit per la seva activitat política clandestina.

1961

Al mes de desembre es trasllada a Bucarest on substitueix Emili Vilaseca com a locutor de l'emissió en llengua catalana de Ràdio Espanya Independent (REI) o Ràdio Pirenaica.

1964

Retorna a París i treballa com a cap de redacció de la revista *Realitat* amb Claudín i Semprun.

1965

Torna a Mollet del Vallès, tot i l'amenaça d'expulsió del PSUC i el procediment de presó oberta contra ell.

1966

Participa en la Caputxinada, del 9 a l'11 de març en el Convent del Caputxins de Sarrià, amb més de cinc-cents delegats d'estudiants i intel·lectuals progressistes.

1967

Es doctora amb la qualificació d'excel·lent *cum laude* amb la tesi titulada "El pensament polític d'Enric Prat de la Riba".

1968

Amb motiu d'una reunió d'intel·lectuals catalans a París, Solé Tura participa en els fets del Maig del 68 a la Universitat de la Sorbona.

1969

Als pocs mesos de funcionament de la Llei de Premsa del ministre d'Informació Fraga Iribarne, i com a conseqüència d'unes mobilitzacions estudiantils, Jordi Solé Tura és empresonat a la Model.

1970

S'incorpora al grup clandestí de Bandera Roja, fundat per un grup d'universitaris i treballadors de Barcelona. Publica el llibre *Catalanisme i revolució burgesa*.

1972

S'incorpora a la Universitat de Lleida per organitzar la posada en marxa de la facultat de Dret. És designat el primer degà d'aquesta facultat.

1974

Torna a ingressar en el PSUC i el PCE. També es nomena membre del Comitè Central. Retorna a la docència i obté el nomenament de Professor Adjunt de Dret Polític.

1977

El 15 de juny, a les primeres eleccions legislatives, obté l'escó de diputat al congrés pel PSUC i a l'octubre és

escollit pel grup polític comunista com a ponent constitucional.

1979

Forma part dels vint polítics catalans que redacten l'Estatut d'Autonomia.

Posteriorment és triat membre de la comissió de representants que va al Congrés dels Diputats a presentar l'Estatut al plenari per a la seva aprovació.

Forma part de les comissions redactores dels Estatuts d'Autonomia del País Basc, Galícia, Andalusia, València, Illes Canàries, Extremadura i Cantàbria.

És reelegit diputat pel PSC a les Corts generals de l'Estat.

Rep la distinció de la Gran Creu d'Isabel la Catòlica, pel seu treball com a ponent constitucional

1982

Deixa de ser diputat a l'octubre.

Obté la càtedra de Dret Constitucional de la facultat de Dret de la Universitat de Barcelona.

1983

És el candidat del PSC a l'alcaldia de Barcelona.

Finalment ocupa el càrrec de regidor.

Abandona la militància del PSC i el PCE.

1985

És escollit degà de la facultat de Dret de la Universitat de Barcelona.

Es distingit com a Ciutadà Honorari de Ghilarza (Sardenya) per la seva activitat de traductor i introductor a l'estat espanyol de l'obra d'Antonio Gramsci.

1986

Participa en l'Assemblea d'Homages i Dones d'Esquerra, celebrada a Barcelona.

Forma part del jurat del Premi Príncep d'Astúries de Ciències Socials.

1987

Publica el llibre *Autonomies, federalisme i autodeterminació*.

1988

Forma part, com a independent, de la candidatura del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE) al Parlament de Catalunya, d'on surt escollit diputat i, poc després, senador.

Rep de mans de S.M. Juan Carlos I l'Ordre del Mèrit

Constitucional, amb motiu del desè aniversari de la Constitució.

Es publica la primera edició de l'obra col·lectiva *Comentaris sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, de la qual va ser un dels impulsors des del deganat de la facultat de Dret de la Universitat de Barcelona.

1989

Forma part de la candidatura del PSC i surt elegit diputat al Congrés de Diputats. Poc després és elegit president de la comissió del Congrés i membre de la delegació parlamentària espanyola a les assemblees legislatives del Consell d'Europa i de la Unió Europea Occidental.

1991

Al març, és designat ministre de Cultura del govern socialista, presidit per Felipe González.

És declarat doctor Honoris Causa en Dret per la Universidad Nacional a Distància.

És declarat Ciutadà Honorari d'Auckland (Nova Zelanda).

És declarat Micròfon de l'Any per Ràdio Mollet del Vallès

1993

Al juliol finalitza la seva etapa de ministre. És elegit diputat al Congrés per la llista del PSC i nomenat president de la Comissió d'Afers Exteriors del Congrés i reelegit membre de les assemblees del Consell d'Europa i de la Unió Europea Occidental.

És condecorat amb la creu de Carles III.

És condecorat pel govern de Xile amb les creus O'Higgins i de Gabriela Mistral.

El govern d'Àustria el condecora amb la Medalla del Mèrit de la Cultura i les Arts.

1995

Durant el mes de febrer és escollit vicepresident primer de la Comissió de Seguiment dels Estats membres del Consell d'Europa.

1996

És escollit diputat al Congrés pel PSC i membre del Comitè Federal del PSOE.

1998

El Consistori municipal de Mollet del Vallès li atorga per unanimitat la Medalla de la Ciutat i el declara Molletà il·lustre.

BIBLIOGRAFIA

- Ajuntament de Mollet del Vallès, *Moledo 993-Mollet 1993*. Edita Ajuntament de Mollet del Vallès. Mollet del Vallès. 1993
- Candela, Jordi, *CF Mollet, 80 anys d'història, 1919-1989*. Edita Club de Futbol Mollet, Mollet del Vallès. 1998
- Cebrián, Carme, *Estimat PSUC*. Editorial Empúries. Barcelona. 1997
- Diversos autors, *Convenció per una majoria nacional de progrés*. Edita Comissió organitzadora. Barcelona 1988
- Massaguer, M. Àngels, *25è aniversari del Casal Cultural. 1964-1989*. Ed. Casal Cultural. Mollet del Vallès. 1989
- Pàmies, Teresa, *Si vas a París, papa... Diari de maig 1968*, Ed. Nova terra, Col. "Noves actituds", 2. Barcelona. 1975
- Riera, Ignasi, *Jordi Solé Tura. L'home, el país, la ciutat*. Editor Antoni Bosch. Barcelona. 1983
- Sobrequés, Jaume, Riera, Sebastià, *L'Estatut d'Autonomia de Catalunya*. Volums I, II i IV. Edicions 62. Barcelona. 1982
- Solé Tura, Joan, *Mollet, cent vides, cent històries*. Ed. L'Aixernador, 2a edició. Argentona. 1986
- Taula de canvi, Extra núm. 3 "Alfons Comín, 1933-1980" Barcelona. juny, 1991

FONS FOTOGRÀFIC

- Arxiu municipal de l'Ajuntament de Mollet del Vallès
- Arxiu personal de Jordi Solé Tura i Teresa Fulàlia Calzada
- Arxiu personal de Joan Solé Tura
- Arxiu personal de Joan Planellas Tura
- Foto de Ghilarza, pàg 109, arxiu de Francesc Vallverdú

Ajuntament de Mollet del Vallès

Amb la col·laboració de:

**Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis